NR. 9 (117) SEPTEMBRIE '81

Rp

ROMÂNIA PITOREASCĂ

Rp ROMÂNIA PITOREASCĂ

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ DE MINISTERUL TURISMULUI

POP SIMION
redactor şef

TOMA GEORGE MAIORESCU
redactor şef adjunct

CORNEL BOZBICI
secretar responsabil de redacţie

HOLIDAYS IN ROMANIA · VACANCES EN ROUMANIE · FERIEN IN RUMÄNIEN · TYPEN

EDITII ALE REVISTEI ÎN LIMBILE ENGLEZĂ, FRANCEZĂ, GERMANĂ, RUSĂ

Redacţia:
Str. Nikos Beloiannis nr. 27, sector 1, Bucureşti, cod 70166; telefon 59 74 74; Telex 11 724, Publirom_R

Preţul unui abonament este de 9 lei pe trei luni, 18 lei pe şase luni şi 36 lei pe un an

Cititorii din străinătate se pot abona prin ILEXIM — serviciul export-import presă — Calea Griviţei nr. 64—66, P.O.B. 2001 telex 011226 — Bucureşti

Vremea

OCTOMBRIE 1981

Anul acesta luna octombrie se transferă în ţinuturile noastre o vreme mult mai frumoasă şi mai caldă decît în alţi ani. În unele zile, cum vor fi 5—6, 10—11, 16 şi 20—23 octombrie temperatura va urca la valori anormale. Răciri mai pronunţate se vor constata la 13—14 şi mai ales după 26 octombrie, cînd vor apare brumele şi îngheţul slab la sol în toate regiunile.

Va predomina un timp frumos, pentru că zilele însorite vor fi mai numeroase decît cele cu cer noros sau acoperit. Teritoriul va fi traversat de 8 fronturi de precipitaţii în jurul datelor de: 3, 5, 10, 13, 22, 24, 26 şi 28—29 octombrie.

Aceste precipitaţii vor da cantităţi mai mari de apă în vestul ţării, pe cînd în Moldova, Muntenia şi Dobrogea ele vor fi deficitare. Spre sfîrşitul lunii, în munţi, vor cădea lapoviţe şi ninsori. În primele 12 zile vremea va fi frumoasă şi anormal de caldă, cu aspect de vară în unele zile, cînd temperatura va atinge 28° în Maramureş şi 32° în pesul Dunării. Va predomina un cer însorit. Înnorări parţiale însoţite de ploi slabe se vor observa în jur de 2,5 şi 10—11 oct., cînd dimineţile vor fi cetoase.

Între 13 şi 15 octombrie un val de aer subpolar, extinzîndu-se peste ţară va produce o răcire a vremii, înnorări parţiale, ploi locale şi intensificări temporare de vînt.

Între 16 şi 21 octombrie, deşi cerul va fi variabil şi temperatura va începe să crească, timpul va fi instabil, cu înnorări şi ploi de scurtă durată. Temperatura va urca ziua la peste 20°. Dimineţile vor fi cu ceaţă locală, mai groasă în munţi.

De la 22 la 29 octombrie mai multe fronturi de ploi atingînd teritoriul, vor menţine o vreme nestatornică. Cerul va fi schimbător cu înnorări predominante şi cu ploi mai ales în jurul datelor de 22,24 şi 27—29 oct. Aceste ultime ploi se vor transforma în zona de munte, în lapoviţe şi ninsori, ce vor depune şi strat de zăpadă în zona alpină.

La 30 şi 31 octombrie, deşi temperatura va începe să crească şi cerul va deveni însorit, vremea va fi rece cu brume şi îngheţuri nocturne, temperatura coborînd la —4° în Ardeal.

NICOLAE TOPOR

27 SEPTEMBRIE

ZIUA MONDIALĂ A TURISMULUI

Adunarea generală a Organizaţiei Mondiale a Turismului a hotărît, în sesiunea sa din septembrie 1979, să marcheze «Ziua Mondială a Turismului». Ziua este marcată anual, la 27 septembrie, pe baza unor teme stabilite de Organizaţie. Data nu a fost aleasă la întîmplare. Ea exprimă momentele cele mai importante ale procesului de organizare a ceea ce s-ar putea numi «mişcarea turistică internaţională». Astfel, la 27 septembrie 1970 a fost adoptat, în Mexic, statutul Organizaţiei Mondiale a Turismului, organizaţie interguvernamentală care preia îndelungata experienţă a Uniunii Internaţionale a Organismelor Oficiale de Turism. De asemenea, la 27 septembrie 1980 s-a deschis, la Manila, Conferinţa Mondială de Turism, prima reuniune internaţională de larg ecou din ultimii 15—20 de ani, perioadă în care turismul internaţional s-a afirmat ca factor important al schimburilor dintre state.

În acest an, «Ziua Mondială a Turismului» are ca temă «turismul şi calitatea vieţii». Tema se încadrează pe deplin în orientările date de Declaraţia Conferinţei de turism de la Manila, după care fenomenul turistic trebuie considerat în toată complexitatea lui: activitate economică, dar şi activitate cu valenţe sociale, culturale şi educative. Cele 103 state membre ale Organizaţiei Mondiale a Turismului marchează ziua de 27 septembrie a.c. printr-un ansamblu de măsuri promoţionale menite să evidenţieze, atît succesele, cît şi problematica activităţii de turism, locul şi rolul pe care ele îl acordă turismului ca instrument de educare, de ridicare a nivelului de cunoaştere, de cultivare a gustului cetăţeanului faţă de natură, de imprimare a respectului faţă de valorile de cultură şi civilizaţie ale propriului popor şi ale altor popoare.

Vor fi, totodată, subliniate contribuţia pe care turismul o aduce la opera de cunoaştere şi înţelegere internaţională ca şi condiţiile de care turismul are nevoie pentru a se dezvolta şi care pot fi sintetizate în pacea şi colaborarea internaţională pentru care militează astăzi popoarele lumii.

Din statisticile Organizaţiei Mondiale a Turismului rezultă că peste un miliard de persoane circulă anual în interiorul propriilor lor ţări în scopuri turistice şi aproape 300 milioane circulă, în aceleaşi scopuri, în afara graniţelor ţării lor. Motivaţia acestor deplasări, nemaiîntîlnite pînă acum, este diversă, dar putem considera că ea se bazează în esenţă pe dorinţa de cunoaştere, de înţelegere şi de colaborare la nivelul zonelor, a regiunilor geografice sau la nivel mondial, pe dorinţa de a răspunde unor necesităţi de odihnă şi de divertisment izvorîte din ritmurile contemporane ale activităţii sociale.

În ţara noastră, «Ziua Mondială a Turismului» oferă prilejul de a sublinia importantele realizări obţinute în dezvoltarea turismului intern şi internaţional al României în crearea şi modernizarea unei baze materiale turistice la nivelul exigenţelor crescute ale consumatorilor, în lărgirea şi diversificarea formelor de turism şi, pe această bază, a circulaţiei turistice. În 1980 ţara noastră a contribuit la ansamblul circulaţiei mondiale cu peste 11 milioane participări la turismul intern şi peste 8 milioane sosiri şi plecări în turismul internaţional. Virtuţile sociale ale turismului sînt încurajate de conducerea de partid şi de stat prin măsuri care să ducă la amplificarea turismului de masă, la folosirea timpului liber în scop de recreere şi instruire a bogatului tezaur de cultură şi civilizaţie, pentru marile realizări contemporane ale patriei.

Reţeaua de turism românesc consideră ziua de 27 septembrie ca zi de referinţă, ca o chemare la ridicarea constantă a calităţii serviciilor, la creşterea gradului de atractivitate a ofertei româneşti de turism, la perfecţionarea continuă a formelor de organizare şi de acţiune într-un sector de activitate care este menit să cunoască o largă dezvoltare în viitor.

VASILE MIRCEA

30 DE ZILE

● La începutul lunii august s-a desfăşurat la Piscu-Negru (intrarea dinspre Argeş a Transfăgărăşanului) a opta ediţie a Ştafetei Munţilor. Numărul participanţilor s-a ridicat la 150 (38 de echipaje). Proba practică — parcurgerea unui traseu de 10—12 km cu o diferenţă de nivel de 1 200 metri în munţii Podeanu şi Florea — a solicitat, atît rezistenţa fizică, cît şi temeinice cunoştinţe de orientare în teren, de apreciere a distanţelor şi altor elemente incluse în hartă. ● La Muzeul de istorie a municipiului Bucureşti este încă deschisă la această dată expoziţia «Plastica neolitică şi eneolitică în România». Ea a fost organizată de această instituţie în colaborare cu Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste. Vizitatorii au prilejul să vadă la un loc, opere de artă neolitică şi eneolitică descoperite pe întreg teritoriul ţării. Între cele cu valoare excepţională se află «Tăbliţele de la Tărtăria», «Hora de la Frumuşica» şi «Zeiţa de la Vidra-Bucureşti». Tot acolo sînt expuse figurine din lut, os, şi piatră, redînd chipuri umane ori înfăţişînd animale domestice şi sălbatice. Vasele din lut, de mărimi, forme şi siluete diferite constituie şi ele o atracţie, un pretext de meditaţie, cu atît mai mult cu cît între ele se găseşte grupul recipientelor aparţinînd cunoscutei culturi Cucuteni. ● Vă îndemnăm să vedeţi neapărat, dacă n-aţi făcut-o pînă acum — Cîmpulung Muscel, ana splendidă şi eminamente turistic, cu împrejurimi minunate (cabana Voina, munţii Iezerului, casa memorială a lui Topîrceanu şi schitul de la Nămăeşti). Dacă locuiţi la hotelul «Muscelul», să fiţi neapărat pregătiţi în bagaj cu un ceas deşteptător. Primul tren spre Bucureşti pleacă la 4,59, iar recepţionerele de serviciu (în cazul nostru Rodica Nitescu) refuză categoric să rezolve într-un fel problema (cumplit de grea!?) a unei treziri. Tot aici (în iulie, cel puţin) din cinci televizoare, trei nu mergeau, iar cele două care rămăseseră emiteau numai după bunul lor plac. Deşi depozitarii vin săptămînal în control ● În comuna Flămînzi s-a deschis Muzeul Răscoala ţărănească de la 1907. Un muzeu similar se află şi la Roşiorii de Vede. ● Sîngurul Deinotherium giganteum din lume (mamuţ restaurat după cutremurul din 1977) se află la Muzeul de istorie naturală «Grigore Antipa» din Capitală. Restaurarea lui a durat un an şi jumătate. Uriaşul animal preistoric descoperit la Mînzaţi, judeţul Vaslui, are 7 m lungime şi 4,50 m înălţime. ● La începutul acestui sezon estival ACR a dat în folosinţă un camping la 5 km de Măcin. Acesta se află pe o şosea modernizată, dispune de 28 locuri în căsuţe confortabile, de 40 de locuri în corturi, un bar, un debarcader cu bărci şi hidrobiciclete, un parcaj cu pază şi, în curs de amenajare, o plajă şi o piscină cu apă de izvor (ce va fi dirijată aici de pe culmea Pricopanului). ● Geologii şi mineralogii Deltei Dunării au descoperit că nisipul grindului Letea nu este atît de strălucitor doar din cauza praful de siliciu care-l conţine, ci şi pentru că în el se află şi cristale de cuarţ. Ca şi dunele de salpetru de Chile, preţiosul minereu cuarţifer din grindul Letea va fi transportat pe calea apelor uşurînd astfel exploatarea sa. ● Dan Alexandru, membru al Comisiei de turism-alpinism Bucureşti, ne-a comunicat: «A fost organizată o tabără de orientare turistică pe Valea Bîrsei Mari, sub Piatra Craiului. Acolo, s-a făcut în premieră pe ţară un curs gratuit de orientare turistică pentru începători şi un concurs de popularizare a probelor de alpinism. Au participat 150 tineri şi vîrstnici, iubitori ai turismului şi alpinismului din Bucureşti, Ploieşti, Tîrgovişte, Craiova, Braşov, Zărneşti, Timişoara» ● Zilele acestea a avut loc la Iaşi a 30-a aniversare a primului concurs de orientare turistică. Iniţiatorii acelui concurs fuseseră: Gheorghe şi Valentin Pînzaru — tată şi fiu, precum şi Dumitru Mihăilă. Acum, alături de ei, Valeriu Vidraşcu şi Cristian Cubo — cu activitatea permanentă din 1963 — au retrăit cei 30 de ani depănînd amintiri. Pentru toţi ceilalţi rememorarea s-a făcut şi prin deschiderea unei expoziţii fotografice care consemna activitatea de orientare turistică desfăşurată în judeţul Iaşi. Aniversarea s-a încheiat cu un concurs, ai cărui cîştigători au fost: Cristina Creţu, Rodica Szilagy, Dan Chelaru, Mirela Mitroi, Carol Gergeli. ● Aflăm de la OJT Sibiu că la Ocna Sibiului a fost dat de curînd în folosinţă un restaurant cu linie modernă de autoservire. Acesta a fost realizată printr-o mai bună organizare şi redistribuire a spaţiului comercial. Tot în cadrul staţiunii, a fost realizată instalarea unei noi linii de îmbuteliat răcoritoare, cu o capacitate de un milion de sticle pe an, asigurînd necesarul de băuturi pe întreaga staţiune în sezon şi, totodată, evitarea transporturilor de la furnizori. De asemenea se află în curs de finalizare un laborator de patiserie-cofetărie care va asigura necesarul unităţilor din Ocna Sibiului.

Homo viator

COLOANE

Cultura lemnului este parte organică a civilizaţiei materiale şi de spirit a românilor, exprimă convingător şi nuanţat vechimea noastră în bazinul carpato-danubiano-pontic, e signa ciclurilor de viaţă care s-au succedat în vatra milenară a moş-strămoşilor. E adevărul pe care îl scrie pe cerul ţării harul înnăscut al ţăranului român de a-şi orna mediul de viaţă aproape exclusiv cu lemnărie: casă, poartă, lingură, leagăn, fîntînă, plug, căuş, icoană, roată, fluier, război, car, cruce, masă, fus. Un univers eminamente de lemn. În virtutea acestei realităţi şi în virtutea acestui destin românesc, sînt îndreptăţit să întreb: de ce să preamărim doar marmura şi bronzul? de ce să proslăvim piatra şi oţelul? Durata nu stă exclusiv în aceste materii devenite (mai recent) glorioase. Cine a spus că lemnul nu durează? Afirmaţia nu rezistă dacă o examinăm din perspectiva istoriei noastre. La drept vorbind, lemnul însufleţit-îndumnezeit, nici nu trebuie să dureze cît lumea, lui îi e dat să dea glas iubirii şi simţirii din care se întrupează. Durata lui stă în profunzimea ecoului pe care îl trezeşte în privitor. Întreb: poţi oare învia fierul, sticla, porţelanul, marmura, oţelul, arama, într-o atît de neistovită şi omenească măsură cum izbuteşte cioplitorul în lemn? Dacă excludem agresiunea de tip industrial şi tiparele, producţia de serie, răspunsul este categoric nu.

Poarta maramureşană, purtînd tatuaje ca pomul vieţii, semnul soarelui, roata, colţii de lup, luna, coarnele de berbec, unda apei, funia infinitului, se înfăţişează lumii ca un veritabil totem mitologic, realitate artistică nepereche. Bisericuţa de lemn, proprie nordului ţării, încetează — esteticeşte vorbind — de a fi simplu lăcaş de cult, dom, templu, catedrală de lemn. Este corp zburător neasemeni în lume, este pasăre, este săgeată. Ne convinge de asta bisericuţa din Surdeştii Maramureşului, spre pildă (prezentă şi în imaginea noastră fotografică), ce are şi faima de a fi cea mai înaltă structură de lemn din lume (turnul suie la 54 metri înălţime, sporind de patru-cinci ori baza construcţiei). Dar nu atît performanţa mondială interesează, pe cît încărcătura de har a aşezămîntului, geniul secret al lucrasilor anonimi, duhul pe care îl încorporează mirabila operă care vorbeşte ochiului şi spiritului despre măreţie, echilibru, armonie, simplitate, omenie, bun simţ, demnitate, evaziune în celest, limpezime de zare, limpezime de cugetare. Sau, altă realitate de lemn: tronul ţărănesc, de stejar masiv, cu spătar înalt, singurul printre laiţele şi scăunaşele casei. Este unic nu ca obiect, ca semnificaţie. Şade în «tron», în scaunul de solemnitate, bătrînul înţelept (cu plete «rătunzate»), oaspetele ales, bărbatul departe văzător, omul clarviziunii, al isteţimii de minte şi al rostirii bogate. Şi «tronul» maramureşan este împodobit cu semne totemice, care cinstesc, cu o heraldică voievodală, personajul ales care şade în scaunul de cinste, o chintesenţă a valorilor obştii.

Am numit, fie şi în treacăt, doar trei realităţi magnifice din neîntreruptul fluviu de lucruri, obiecte şi realităţi ale civilizaţiei lemnului la români. Considerăm că este de datoria noastră să aducem în pagina de revistă cît mai multe mărturii privind acest slăvit şi generos patrimoniu, să povestim cititorului despre neîntreruptul fluviu de ţărani care perpetuează în spaţiul şi timpul românesc îndeletnicirea tradiţională de a ciopli, a dulgheri, a sculpta, a nemuri lemnul. Cu aceste spuse şi cu «coloanele» imagistice datorate artistului fotograf Ioniţă Andron, prefaţăm un ciclu de scrieri descinzînd din această inepuizabilă şi unică matrice etnică: civilizaţia lemnului la români. Primul dintre ele îl înfăţişează (vezi pag. 12—14) pe lemnarul-artist Patru Godja Pupăză din Valea Stejarului, Maramureş. Să zicem, la rîndul nostru, precum cioplitorul ţăran: ceas bun!

Luna lui Răpciune

POP SIMION

Fotografiile «Coloane» (Pasul Descălecării şi bisericuţa din Şurdeşti Maramureşului) aparţin lui Ioniţă G. Andron.

Părinţii noştri, Carpaţii

PE PLATFORMA LUNCANILOR (II)

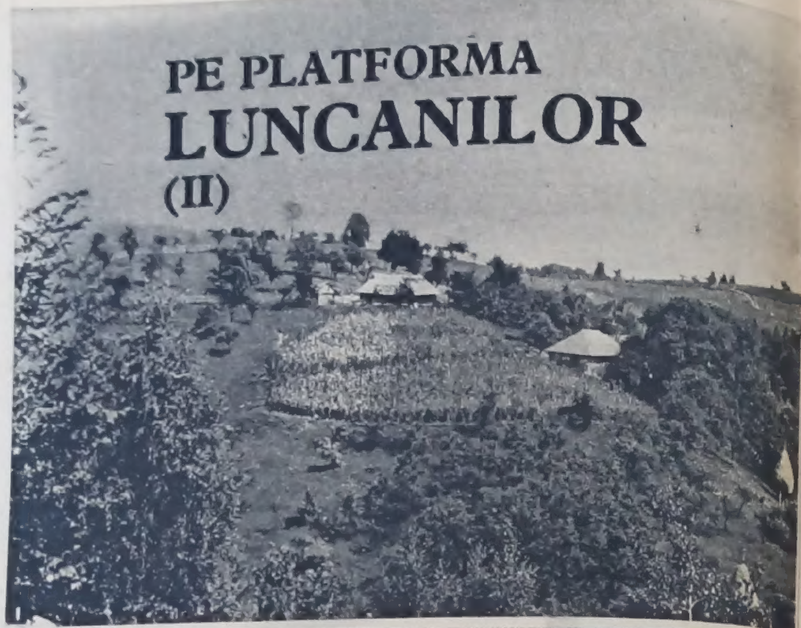

Promiteam, în numărul pe luna iunie al revistei, că vom păşi pragul cîtorva case din satele risipite pe Platforma Luncanilor (denominaţie geografică, avînd în vedere platoul respectiv). Ghidul nostru este tot etnografa **Lucia Apolzan**, care a cercetat această zonă timp de un deceniu, cutreierînd toate aşezările (Alun, Ciocloveina, Luncani, Prihodişte, Tirsa şi Ursoi), care au peste o mie de locuitori, în circa 250 gospodării, împrăştiate pe o suprafaţă de aproape 900 ha, bogată în păşuni şi fineţe. Aici, populaţia românească a depus eforturi uriaşe pentru a dobîndi şi menţine terenuri apte culturilor agricole, defrişind — cu o aceeaşi rigoare! — zone întinse din dealurile împădurite. Statornicia acestei vetre umane constă tocmai în faptul că oamenii au urcat pe înălţimi aproape întregul mecanism al vieţii rurale, adaptîndu-l condiţiilor specifice (nu tocmai uşoare), creînd în multe secole o structură socio-economică şi culturală aparte, în care menţinerea tradiţiilor şi a unor obiceiuri străvechi este o datorie sfîntă.

— În forma şi structura acestor aşezări este specifică plasarea gospodăriei în mijlocul terenurilor lucrate (fineţe, livezi, păşuni, arături) şi dispersarea pe teritoriul întins: procesul alimentar în construcţii detaşate de casă; fînul depozitat în clăi sau păiuţe în copaci, răsleţite în fineţe; adăposturi destinate pentru ei, tot mari şi ele, la distanţă relativ mare unele de altele. Astfel, satul se apăra mai bine, avînd fiecare gospodărie cît mai puţin adăpost. Oamenii şi bunurile lor nu puteau fi nimiciţi integral, în cazul invaziilor sau al războaielor; de asemenea, erau greu de supus unui riguros control al autorităţilor feudale. Această caracteristică a dispersării gospodăriei a permanentizat aici aspectele din cele mai vechi timpuri. Deşi azi sînt împrejmuite din toate părţile de oraşe (Orăştie, Ghelar, Călan, Haţeg, Hunedoara, Petroşani), populaţia n-a prea fost atrasă de ele. Într-un deceniu, am putea constata puţine plecări din mediu; chiar şi unii dintre tinerii şcolarizaţi în mediul urban revin acasă, adăugînd ce au şi adaptînd condiţiilor locale formele şi mijloacele civilizaţiei vremii noastre. Aptitudinea lor spre tehnică, păstrată latent de generaţii, ia acum forma unei adevărate explozii de talente, de buni meseriaşi calificaţi în întreprinderi sau cooperative. Aceştia execută în satele lor, pe plaiuri, lucrări metalice şi de tîmplărie, tencuieli moderne, zugrăveala pereţilor ca la oraş. Astfel, construcţiile de cărămidă cu acoperişul de ţiglă au tendinţa să înlocuiască pe cele din bîrne, cu şindrilă; în case îşi face loc camera de baie; conductele metalice aduc apa izvoarelor pînă în curţi şi-n interiorul locuinţelor; unii din tineri au, de obicei, mobilier orăşenesc.

— Să intrăm la Miron Omu, îi spun interlocutoarei, privind albumul cu fotografii; sînt cu satele, aşezate pe ani, topologii, teme de cercetare, un adevărat tezaur instructiv-documentar, pînă la zi, cu explicaţii ample pe fiecare pagină. La această propunere, faţa Luciei Apolzan se luminează în chip aparte; năvălesc amintirile...

— În satul Ciocloveina am fost prima dată în 1972. Intram ca într-un amfiteatru al naturii, unde 26 de gospodării se întindeau pe mai multe culmi înconjurate de creste înalte. Gospodăria lui Miron Omu era pe «Dosul Mare» (un grup de trei gospodării), unde vestita peşteră, omonimă cu satul, are două deschideri. Din curtea acestuia, aveam în faţă dealul Ciocloveina, cu casele asemeni unui stol de păsări popoite pe culmi, sub straja Ţiflei (855 m), unde arheologii au găsit urmele locuinţelor de suprafaţă din epoca neolitică. Miron îmi arată Curmătura, locul **nedeii de primăvară**, cînd se adună tot satul, tinerii pentru a petrece, bătrînii a sta la sfat. Aici vin şi locuitorii din satul Alun, unde-i cetatea dacică Piatra Roşie. O întreagă reţea de comunicaţii se întinde spre Poiana Omului şi muntele Jigorul Mare şi de aici mai departe, spre valea Streiului. În Poiana Omului se ţine **nedeia de toamnă**, după ce turmele coboară de la stînile de pe Jigoru, prilej de întîlnire pentru oamenii ce trăiesc la distanţe apreciabile unii de alţii... Astea mi le-a spus Miron dintr-o răsuflare. Apoi am intrat să-i cunosc gospodăria... Acolo unde terenul a putut fi mai uşor de nivelat, el şi-a aşezat **casa** cu două încăperi mari, prin 1947. Cu mîinile lui şi cu multă pricepere în meşteşugări, a lucrat întregul material lemnos, bîrne, uşi, ferestre, chiar şi o bună parte din mobilier. În apropierea casei este **comnia** cu vatră (bucătăria de vară); ambele construcţii sînt aşezate pe pivniţă. Mai sus, la oarecare distanţă, în faţa casei este **cămara** pentru păstrarea rezervelor alimentare, cu două încăperi. În ansamblu, aceste construcţii depăşesc 75 m²; o suprafaţă mai mare este afectată creşterii animalelor (96 m²) — adăposturile lor nu sînt prevăzute cu grajd: **poiata de viţei** cu **şura** la mijloc, alături **cocinele** de porci, diferenţiate şi acestea, pentru îngrăşat şi reproducţie, apoi în altă parte **staulul** oilor, adăpost pentru sarind (48 m²), cu stroguri pentru mulţi. Lingă adăposturile animalelor se întind **cuiburile de porumb**, unde păstrează principalele ingredientele naturale...

Mai sus pe deal să pască o mică **poiană** de cal, adăpost pentru sarind. În locuri mai de sus, mici grădini cu legume şi cartofi. Despre buna îngrijire a animalelor vorbesc şi clăile sau păiuţele în copaci, mari depozite de hrană pe timpul iernii. Imaginea vieţii economice se completează cu livezile ce se cosesc, unde sînt risipiţi meri, cireşi, nuci; alte terenuri sînt destinate numai fineţelor.

— Citesc sub această fotografie, datînd din 1978, că Miron Omu este în... Bojorod (centru comunal, cu C.A.P.). E o greşeală?

— Nu. După ce şi-a adus lumină electrică şi apă la robinet în casă, Miron şi Maria, soţia lui, au vîndut cea mai mare parte din vite şi s-au mutat, în Ciocloveina, rămînînd numai mama lui, iar Mironaş, feciorul-său, mergînd să se califice la uzinele din Călan. E unul din exemplele de părăsire a vetrei, prin anii '78—'79, cînd... dar să nu intrăm în amănunte!

— Ba să intrăm, deoarece am impresia că-i vorba de aceeaşi situaţie întîlnită şi-n alte părţi ale arcului carpatic, despre care noi am mai scris. Se ţinea un mers să nu se mai pună preţ pe creşterea animalelor în gospodăriile individuale. Şi, ca o confirmare, au apărut şi nişte greşeli (chiar grave) ale unor funcţionari de birouri judeţene, în privinţa contractărilor. Mulţi crescători s-au speriat, şeptelul avînd mult de suferit... Reglementările organelor centrale, din ultimul timp, au repus în drepturi valoarea şi importanţa acestor frumoşi împădurnaţi ai vetrei carpatine, care au datoria să continue, la parametrii moderni, o îndeletnicire multiseculară, în zone unde nu se pot face mari complexe zootehnice şi unde hrana se află din belşug pentru ca fiecare gospodar să poată întreţine 5—8—12 cornute mari şi cîteva zeci de oi... Deci, să răsfoim mai departe albumul. Ce scrim despre satul Alunu?

— La Alunu poposesc în fiecare an, trecînd peste culmi, din Ciocloveina, sau tnuntind din valea Luncanilor pe valea Sîngului, la poalele cetăţii dacice Piatra Roşie. Aici am îndrăgit familia lui Gh. Rîmbeţea, din micul grup de case «Gura Tirsii». În vara anului 1979, alături de casa de bîrne de tip tradiţional, am găsit o alta nouă, modernă, cu două nivele, al cărei acoperiş de ţiglă roşie strălucea în soare. Dacă în 1975, de exemplu, Gheorghe Rîmbeţea (la 65 de ani) îşi menţinea faima de unul dintre cei mai pricepuţi ciobani ai turmelor Luncanilor din Munţii Retezat, ginerele său, Adam Ciucurescu, şi soţia lui, Victoria, lucrau sezonier la îngrijirea vacilor din complexul de la Băţălar (judeţul Hunedoara). Acum, Adam Ciucurescu este secretar al organizaţiei locale de partid, un tînăr stimat pentru priceperea şi puterea sa de muncă. Tînăra familie are doi copii şi o casă pe cinste. Familia întreagă — tineri şi bătrîni — îşi aduce contribuţia la menţinerea şi prosperitatea gospodăriei, întrezărind dezvoltarea turistică a zonei, odată cu crearea Parcului Naţional Grădiştea-Ciocloveina.

— Despre acest proiect noi am publicat un reportaj, subliniind valoarea lui ecologică şi istorică. N-am pomenit însă nimic despre Tirsa, şi văd că în lucrările şi-n albumul dumneavoastră acest sat ocupă un loc deosebit.

— Dintre toate satele Luncanilor, Tirsa este expresia cea mai evidentă a platformei, impunătoare, atît prin întinderea platoului, mai puţin fierăstruit de ape, cît şi prin numărul de 92 gospodării (40% din totalul aşezărilor). Şi de aici se deschide o lume largă în toate direcţiile. În zilele senine, din centrul Tirsei (altitudine 900 m) zăreşti Jigorul Mare. Din grupul «Lorzeanu» (9 gospodării) începe Plaiul Luncanilor pînă la Poiana Omului. Spre înserate, priveam luminile furnalelor de la Călan, împreunîndu-şi sclipirile cu soarele la orizont. Tirsa nu se pierde, un nucleu al vepreciei. Stă aici de veacuri, neclintită în spatele Grădiştii de Munte, cetatea-capitală Sarmizegetusa Regia. În vara anului 1972 am intrat pentru prima dată în casa vrednicului Pătruţ Filimonescu (32 de ani), pe atunci secretarul organizaţiei de bază, mai tîrziu deputat judeţean de Tirsa. Întîlneam un exemplu strălucit de înnoire a gospodăriei, de introducere a unor elemente tehnice şi materiale moderne, dar atît grefate pe modul de trai al familiei ce se permanentizează în glia satului. În locul casei din bîrne şi-a făcut o locuinţă luminoasă, cu trei camere şi baie. Pătruţ este un exemplu de ingeniozitate în căutarea şi folosirea resurselor locale — ca lutul pentru producerea pe loc a cărămizilor — şi însuşirea mai multor meserii — zidăria, tencuitul şi zugrăvitul pereţilor, tîmplăria şi chiar tapiţeria pentru nevoile proprii. Ca unelte de lucru, realizează un «polizor» de lemn acţionat prin pedală. Această gospodărie se menţine înfloritoare pe Platformă, îmbinînd activităţile agro-pastorale — prin creşterea animalelor pentru contractarea cu statul — cu noile meserii folositoare celor din sat şi chiar locuitorilor din satele vecine. În familia lui Pătruţ Filimonescu trăiesc trei generaţii, care participă la toate lucrările agricole, asigurînd continuitatea, permanenţa şi dezvoltarea gospodăriei.

— Ce au păstrat localnicii din vechile tradiţii de viaţă socio-economică şi culturală?

— Permanenţa gospodăriilor din satele Luncanilor se datoreşte nu numai asigurării forţei de muncă în fiecare familie, ci şi păstrării unor relaţii de întrajutorare a familiilor pentru concentrarea forţei lor de muncă în vederea îndeplinirii într-un timp mai scurt a unor lucrări cu volum mare de muncă. Aşa este vechea **clacă**. La Ciocloveina întîlnisem claca pentru transportul ţiglei pe cai, un ajutor preţios dat de colectivitate celui ce îşi construia casa. La Tirsa am fost la o clacă la fîn (cositul şi adunatul în clăi, într-o singură zi), la care participau peste 40 persoane, bărbaţi şi femei de toate vîrstele. Claca se formează pe baza relaţiilor de rudenie, prietenie şi reciprocitate, sub forma schimbului de muncă; întotdeauna este însoţită de o petrecere, cu masă îmbelşugată. Claca Luncanilor este o manifestare de cinstire şi a gospodarului şi a celor ce i-au dat ajutor, dar este şi un prilej de întîlnire între rudenii şi prieteni, care de multe ori locuiesc dincolo de limitele administrative ale satului sau comunei. Dar cea mai interesantă, frumoasă şi pitorească tradiţie păstrată cu vigoare şi în zilele noastre este nedeia (de primăvară şi de toamnă), despre care se poate scrie un studiu întreg. În general, despre Platforma Luncanilor şi oamenii săi merită să vorbim mai mult, ca o dovadă a respectului ce-l avem — şi trebuie să-l avem în continuare — faţă de localităţile risipite în cununa carpatină.

VALENTIN HOSSU-LONGIN

1. Grupul de case «La Rîmbeţi», din satul Tirsa, între lanuri de porumb şi secară, pe terenurile cu fineţe.
2. La terminarea clăii se coboară pe stub.
3. «Sarcină de fîn adusă cu «privita» şi «furcerie».
4. Pătruţ Filimonescu.

Fotografii de
LUCIA APOLZAN

Colocviile R. P.

DINCOLO DE ACROBATICA ALPINĂ

Profesorul timişorean **Eugen Seracin** îşi împarte viaţa între catedra de utilizări energii electrice a facultăţii de electrotehnică, familie şi ...alpinism, activitate pe care o practică nu ca pe un hoby, ci cu aceeaşi seriozitate şi pasiune cu care se dăruieşte celorlalte două. O îndelungată muncă de cercetare ştiinţifică, ilustrată printr-un număr însemnat de lucrări publicate, i-au adus de tînăr un binemeritat titlu de doctor-inginer. L-am reîntîlnit în cabinetul său de lucru, aplecat asupra unui manuscris, gata să devină foarte curînd o nouă contribuţie originală la elucidarea unora dintre problemele de mare actualitate ale folosirii energiei electrice. Profesorul se afla la puţine zile de la reluarea activităţii sale la catedră, după accidentul stupid suferit în toamna anului trecut.

Ştiam ce i se întîmplase, astfel că în prima întrebare pe care i-o adresasem era vorba despre:

— Ce noutăţi interesante pregăteşte catedra pe care o conduceţi?

Îmi răspunsese poate la fel de didactic, precum fusese întrebarea mea:

— Munca la catedră este orientată în două direcţii. Prima cuprinde activitatea cu studenţii, care mă atrage foarte mult; mă simt apropiat de ei şi doresc ca pregătirea pe care le-o fac să fie cît mai complexă, să le creez cît mai mult timp pentru completarea cunoştinţelor. Rolul principal al unui cadru didactic este să-l ajute pe student să nu piardă timp, să-i grăbim procesul de formare. Al doilea obiectiv este munca ştiinţifică, de cercetare. Un loc important îl ocupă, evident, studierea noului. După cum ştiţi, noul apare fantastic de repede; atunci trebuie detectat şi extras din el tot ceea ce este important. Activitatea noastră de cercetare este conectată la importante cerinţe ale industriei, în primul rînd, la introducerea unor sisteme noi de acţionare electrică. Finalizarea acestor obiective asigură o funcţionalitate mai bună, o amplificare a construcţiei mecanice a instalaţiilor, performanţe superioare în exploatare şi, ca un corolar al muncii noastre, obţinerea unor însemnate economii de energie electrică.

— Urmărindu-vă de mulţi ani activitatea de dincolo de catedră, înclin să cred că pentru dumneavoastră alpinismul reprezintă mai mult decît o pasiune: poate o necesitate de prim-ordin.

— Într-adevăr, cuvîntul pasiune ar spune, cred, prea puţin. Alpinismul este bogat în satisfacţii de ordin sufletesc; cine caută aici satisfacţii materiale, nu le va găsi. În alpinism îţi împlineşti o dorinţă de frumos, cucereşti — eu n-aş vrea să spun inutilul — ci o bătălie cu îndoielile, cu propriile slăbiciuni. Ori de cîte ori am reuşit să realizez un traseu mai dificil sau o premieră, satisfacţia a fost nemăsurată: nu una de gol, de performanţă în sine, ci de împlinire. A rămas frumuseţea peisajului, frumuseţea victoriei în lupta cu greutăţile, frumuseţea prieteniei care te leagă de tovarăşul din coardă, satisfacţia că am creat un colectiv sudat, în mijlocul căruia domneşte o atmosferă prietenească, în sensul deplin al cuvîntului. Cei ce au trecut prin şcoala alpinismului continuă să se ajute, să colaboreze şi în alte domenii: profesionale, ştiinţifice, cultural-artistice. Legăturile rămîn trainice, iar cei ce le realizează, cuceritorii «inutilului», fac de fapt un lucru foarte util.

— Cum aţi reuşit să cultivaţi interesul pentru practicarea alpinismului la un număr atît de mare de studenţi?

— Prin faptul că noi n-am alergat niciodată după cei ce acţionează în secţie, n-am obligat pe nimeni să vină; tinerii au venit singuri. Meritul aparţine nucleului de bază, în jurul căruia s-a dezvoltat secţia. Am ţinut de la început ca acest nucleu să fie perfect închegat şi cred că acest exemplu de coeziune între veterani a avut o influenţă determinantă în rîndurile celor care vin. În activitatea secţiei am pus principalul accent pe calităţile morale şi sufleteşti ale tinerilor, înaintea calităţilor fizice. Am stabilit reguli foarte precise, privind securitatea, modul cum trebuie să se lucreze în teren.

— Cum s-a putut produce un accident căruia să-i cădeţi victimă tocmai dumneavoastră, un «campion» al prudenţei, în timpul desfăşurării turelor alpine?

— Am lucrat mult la realizarea premierelor alpine. Numai la Herculane am deschis peste 40 de trasee noi, pe care le-am dorit cît mai sigure: toate au fost parcurse mai întîi de veterani. De astă dată pitoanele au fost bătute mai în grabă. Niciodată nu s-a întîmplat să se desprindă trei pitoane unul după altul: de primele două am scăpat, dar al treilea a ieşit exact în clipa cînd mă sprijineam în el. O dată cu pitonul s-a dislocat un bloc uriaş de stîncă. În cădere, blocul s-a prăvălit peste picior şi mi l-a frînt, provocîndu-mi o fractură deschisă deosebit de gravă. Mă aflam în perete. Coechipierul meu, Gelu Ionescu, mi-a pus o atelă improvizată din crengi de brad, apoi am coborît în rapel pînă la regruparea următoare, unde se adunaseră componenţii celorlalte echipe. Din acel loc din pustietatea muntelui am fost dus cu targa, devenind eroul unei acţiuni de salvare care a durat 15 ore şi care a dovedit şi într-o asemenea împrejurare coeziunea sufletească dintre noi, mişcătoarea dăruire a coechipierilor. Se adeverea, de asemenea, valabilitatea unei reguli stabilite în secţie, ca nici o echipă să nu plece singură într-o escaladă alpină. În spital m-am bucurat de o îngrijire excepţională, pe care o datorez unora dintre cei mai buni medici timişoreni. Rezultatul, după aproape şapte luni, piciorul e drept şi pot să umblu din nou.

— Un organism călit îşi vindecă rănile mai uşor.

— Fără îndoială că aşa este. În primul rînd am fost în stare să cobor în rapel cu piciorul rupt în cîteva locuri, ţinîndu-l, în pofida unor dureri îngrozitoare, în poziţie verticală. Dacă nu făceam efortul acesta, aş fi ajuns la spital mult prea tîrziu, cînd practic nu se mai putea face nimic. Au fost

Continuare în pag. 6

NICOLAE DOCSĂNESCU

Urmare din pag. 5

momente grele, pe care le-am învins printr-un mare efort de voință.

— Cum ați suportat absența temporară din secție?

— Departe de băieți n-am fost, pentru că m-au vizitat tot timpul. De la spital și-apoi de-acasă am fost prezent la toate acțiunile secției: am colaborat la omologări de trasee, la stabilirea echipelor care să ne reprezinte în campionat sau la alte întreceri alpine. De fapt, în spital am descoperit un lucru foarte important pentru mine, anume, că, pînă și într-o împrejurare nefericită, timpul trebuie umplut cu activitate. Pe cînd mă aflam cu piciorul în gips mi-am zis că primul lucru pe care trebuie să-l fac este să mă scol din pat; am reușit, apoi am prins curaj și am pornit. O deplasare pînă pe balcon și înapoi era ceva. Am introdus gimnastica zilnică, sprijinindu-mă de balcon, sau făcînd genoflexiuni. Mă mișcam și lucrul acesta era un stimulent de nădejde. Nu după mult timp am introdus și gimnastica mintală: mi-am luat de lucru la spital. Am ținut astfel pasul cu obligațiile profesionale, mai puțin, bineînțeles, orele de la catedră. Am avut în permanență cîte ceva de făcut, astfel că la un moment dat m-am pomenit în ...criză de timp.

— După ce vă veți restabili, veți mai aborda trasee dificile?

— Dacă aș fi mai tînăr, poate că m-aș lăsa de alpinism: de activitatea aceasta mă simt legat prea puternic pentru ca o întîmplare oarecare să-i poată pune capăt. Cu atît mai mult, cu cît la accident nu mă consider cu nimic vinovat. Am derulat filmul, am analizat fiecare moment petrecut în traseu, fiindcă voiam să știu cu toată obiectivitatea dacă nu cumva bătrînețea a început să-și spună cuvîntul. 52 de ani este o vîrstă la care omul ajuns la o răscruce de viață, trebuie să-și pună firească întrebare dacă astăzi mai poate să ducă la bun sfîrșit lucruri pe care pînă mai ieri le făcea cu ușurință. Cum nu mi-am găsit nici o vină, n-am de ce să renunț. Evident că îmi voi relua activitatea în mod rațional, din aproape în aproape. Acum mă gîndesc așa: ieri am venit pentru prima dată pe jos de acasă. Astăzi, mi-am luat inima-n dinți și am venit iar; am făcut ceva în plus: n-am coborît cu liftul, ci pe scări, sprijinindu-mă în baston.

— Ce sentiment încearcă omul cînd se află suspendat în peretele vertical mai bine spus, ce-l atrage către piscurile solitare, pe care n-au ajuns decît alpiniștii?

— Cel ce se dedică alpinismului o face dintr-un motiv care se suprapune peste o trăsătură proprie de caracter. Eu l-am îmbrățișat, în primul rînd, dintr-o statornică dragoste pentru natură. Dorința de a face alpinism s-a născut în peisajul de singulară frumusețe al Pietrei Craiului: locurile acelea încîntătoare la care nu se putea ajunge decît prin mijloace tehnice, mă chemau cu stăruință. Pe de altă parte, mă fascina cățărarea. Mi-a spus odată un alpinist mai vechi: «o să-ți placă stînca». Nu l-am crezut pînă cînd n-am trăit primele emoții. Stînca, aparent monotonă, lipsită de explozia culorilor, îți pare cu totul altfel cînd o privești de aproape, cînd te obișnuiești cu formele, cu încăpățînarea ei.

— Din punctul de vedere al performanței propriu-zise, care dintre satisfacții ocupă primul loc?

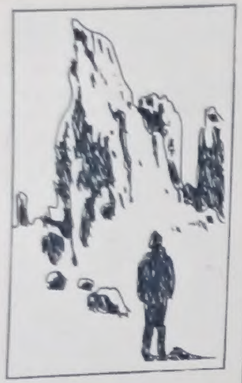

— Escaladarea pasajelor grele. Este o problemă de orgoliu pe care și-o doresc împlinită toți alpiniștii. Aici, ne asemănăm: toți dorim să învingem pasajele grele. Uneori, sîntem tentați să-i socotim copilăroși pe cei ce «caută» cu tot dinadinsul întîlnirea cu un pasaj dificil. După un timp, m-am trezit făcînd și eu același lucru.

— Mi-ați spus cîndva că alpinismul are evidente asemănări cu șahul.

— Da. Într-adevăr, eu socotesc alpinismul un sport al minții, un șah în plină natură. La alpinism trebuie să aplici cunoștințe de mecanică, rezistența materialelor, tehnologie. O vocație profesională se continuă într-o activitate desfășurată în mijlocul naturii. Pregătirea unei premiere începe în atelier: acolo se lucrează anumite utilaje, accesorii etc. — unele chiar de către alpiniști — acolo se elaborează procesul de gîndire tehnică al unei ture alpine. Nu întîmplător Emilian Cristea ne spunea că el își caută alpiniștii printre «ciocănaria», adică printre meseriași care știu cum să bată un piton sau să ia poziție în traseu. Alpinismul este și un sport al minții, pentru că, lipit de un perete vertical, avînd în față doar tabla de șah a naturii, trebuie să-ți pregătești mereu mutarea următoare și să anticipezi de fiecare dată replica, uneori neașteptată, a stîncii.

— Revin la o mărturisire pe care mi-ați făcut-o, puțin mai înainte, anume că la școala alpinismului se formează caractere puternice, complexe. Cum anume?

— Alpinismul te învață să fii mai bun, mai dîrz, mai echilibrat, mai energic. Toate aceste însușiri trec dincolo de locul de concurs, modelează conștiințe, trec în viață. Dintre alpiniști am avut foarte mulți studenți de frunte care acum, după absolvirea facultății, și-au început cariera profesională cu pasiune, cu dăruire. Acolo unde muncesc ne fac cinste, pentru că au rămas aceiași oameni dintr-o bucată, destoinici, neînduplecați, caractere de aur. Continuă să țină legătura cu noi, în concedii vin să ne vadă, socotindu-ne în continuare marea lor familie. Cred că alpinismul nu trebuie să aibă drept țel principal acrobatica alpină. Este și aceasta o cale de perfecționare, de a face ca acest sport să facă pași înainte. Alpinismul este însă cu mult mai complex, cu mult mai bogat în structurile sale intime, este un mod de a te forma pentru viață.

1

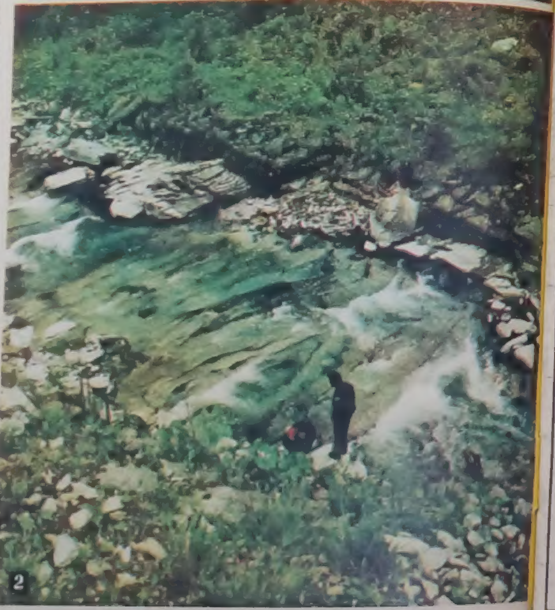

2

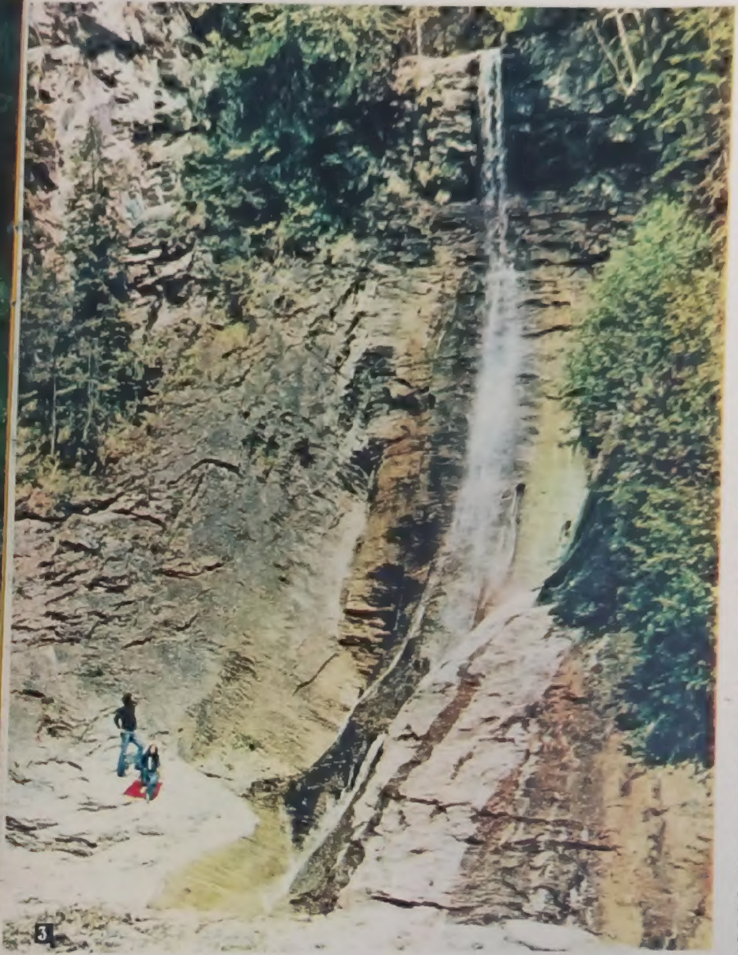

3

LATORIȚA- FEERIE ÎN APĂ ȘI GRANIT

Dor de ducă

Nu departe de Mălaia oierilor, călătorul pornit în sus pe Lotru spre Voineasa întîlnește la răspîntia dinspre Ciunget, satul cu cea mai mare centrală electrică a țării, apa neastîmpărată a Latoriței, leagăn de cristal pentru joaca argintie a păstrăvilor și lostrițelor. Vlahuță a numit-o în scrierile sale Lotrița, dar noi am ajuns pe vale urmînd invitația (R.P. 10/1978) profesorului Gh. Ploaie — directorul școlii din Voineasa — și nu am avut nimic a regreta în afara timpului întotdeauna prea scurt cu starea iscată în sufletele oamenilor de frumusețea lumii, a locurilor și a oamenilor. Drumul e asfaltat și după ce trecem de centrala de unde se aud gemetele subpămîntene ale celor trei turbine — uriași de 240 tone fiecare, robiți de om sub muntele străbătut de labirintul galeriilor — el are ceva din atmosfera unor alei de parc liniștit unde «Fiețelul» nostru pare un cărucior pentru copii.

Ajungem astfel în Cheile Latoriței săpate de ferăstrăul lichid între cetățile stîncoase ale munților Părăginosu și Tîrnovu. Mii de ani i-au trebuit apei să răzbească stavilele calcaroase, săpîndu-și tot mai adînc albia unde a rostogolit apoi sleiuri pe care le macină și azi ca un artist îndrăgostit de perfecțiunea rotundă a pietrei. Latorița formează cascade înspumate asemeni unor albe broderii de văzduh și umple marmite cu cleștar, ca niște răsturnate scoici antidefluviene, în care fulgeră săgețile de sidef ale păstrăvilor, sau odihnită vremelnic poposește în bulboane și meandre.

Dar dacă cheile și defileele au toate, oricît de mărețe ar fi, multe lucruri comune, urcînd pe firul apei întîlnim o seamă de imagini care formează specificul Latoriței: pragurile dure de granit, ca niște trepte tocite de pașii timpului pe care apa coboară maiestuoasă. Granitul s-a acoperit cu vremea de o paletă de culori în care verdele domină într-o feerie a nuanțelor înveșmîntată în racla rece a apei, ce duce gîndul departe totuși de austeritatea munților spre adîncurile marine ale tropicelor. După aproape 20 de km, după un colț abrupt al drumului, Latorița ne întîmpină cu alt spectacol unic: căderea de peste 15 m a cascadei pîrîului Turcinu pe care imaginația plastică a oamenilor locului a numit-o «Apa Spînzurată». În peretele granitic, brăzdat de cutele vîrstei geologice, cuțitul apei a strunjit hornuri bizare lăsate azi mai mult descoperite vederii cu cît pîrîul și-a dăruit o bună parte din debit lacului de acumulare. Jos, Latorița se răsfață în adevărate cupe scobite de mîngîierile milenare ale mîinilor acvatice în trupul dur al lespezilor gigantice. Totul e aici rotunjit și limpede, îmbiind la o baie de apă și soare.

Pe măsura măreției naturii se ridică mai sus barajul lacului de la Petrimanu, unde oamenii au silit apa să urce muntele, pompînd-o spre marele lac Vidra de pe Lotru. La coada lacului se mai văd, acoperite de apele Latoriței, urmele coloniei constructorilor, forfotind altădată de activitatea febrilă. Acum, lacul liniștit așteaptă terminarea unui complex turistic, viitor loc de odihnă și agrement pentru aceiași oameni ai bătăliilor gigantice cu apele și munții. De aici se poate ajunge la Polovragi peste Curmătura Olteţului. Trecînd și de lacul Galbenu, spre sfîrșitul acestei văi vegheate mereu de pe-nălțimi de stînele ciobanilor vîlceni și gorjeni, mai poți admira tainica lucire de argint a iezerului Latoriței, înconjurat de chipuri enigmatice cioplite în stîncării de capriciile naturii. La crepuscul, pe cerul de un albastru pur irizat de purpura solară se detașează tulburător o astfel de sculptură a stihiilor: un cap de copil cu părul răvășit de vînt ascultînd parcă nașterea miraculoasă a rîului, cîndva, demult, în timpul marilor glaciațiuni.

DAN CONDEESCU

Fotografii de
PAVEL TANJALĂ

1) Urcînd pragurile de taină ale rîului.
2) Culori exotice, nuanțe marine, îmbracă trupul stîncos al muntelui.
3) La «Apa Spînzurată» deasupra rîului.

TIMIȘUL

Este cel mai mare și mai însemnat rîu al Banatului. Autoritatea sa hidrologică este foarte veche și de necontestat, de vreme ce și-a împrumutat numele înfloritorului oraș, aureolat de asemenea cu un superlativ, de cea mai frumoasă așezare urbană din cîmpia bănățeană. Lucrurile s-au petrecut de mult, în vremea cînd castrum Timisiensis își oglindea zidurile în unda molcomă a rîului. Cu timpul ecestaș de pe Timiș a devenit orașul de pe Bega: rîul patern, izbăvit de mlaștini și brațe bălțite și-a croit albia mai către miazăzi, dăruind în schimb timișorenilor un loc de închinare și odihnă printre sălciile umbroase de la Șag.

Dar, pentru că biografia oricărui rîu începe cu leagănul de ape în care își adună firea, va trebui să ne întoarcem, cale de două sute de kilometri, pe meleagurile sudice ale Banatului, în județul Caraș-Severin. Timișul este — ca și Bîrzava sau Nera — un fiu al Semenicului. I-aș spune chiar fiul său preferat, de vreme ce ecastelul de ape al Banatului își dăruiește numele unuia dintre cele mai nărăvașe pîraie. De la înălțimea celor 1 440 m, de unde vede lumina zilei și pînă în hotarul satului Gărina, acest braț al Timișului este însemnat pe hartă cu numele de Pîrîul Semenicului. Apoi, pe măsură ce coboară treptele de piatră ale aceluiași versant nordic al masivului, descoperă în alte cîteva izvoare locurile de obîrșie ale Timișului: Pîrîul Lupului, Pîrîul Grădiște. După ce își depun unda de cleștar în lacul de la Trei Ape, urzeala de pîraie pornite din tinoavele Semenicului își începe călătoria cu numele lui adevărat. Pe teritoriul țării noastre, Timișul străbate 241,2 km. «Fișa sa tehnică» nu conține date prea spectaculoase: colectează o suprafață de bazin de 5 248 km p în care sînt cuprinși 35 de afluenți; cu o contribuție mai însemnată se înscriu Teregova, Criva, Pîrîul Rece, Armeniș, Bolvasnița, Bistra, cu Bistra Mărului, Nădrag, Slatina, apele dirijate din Bega prin nodul hidrotehnic Topolovăț (pe dreapta), Brebu, Timișana, Șurgani, Pogăniș, Lanca-Birda (pe partea stîngă, cel mai important dintre acestea fiind Pogănișul, cu o suprafață a bazinului de recepție de 700 km. p.). În zona montană, panta sa medie nu depășește 5 la sută, scade la 3 la sută pe cursul mijlociu, pentru ca, înghițit în cele din urmă de nemărginirea cîmpiei, să devină molcom, aproape leneș. Debitul mediu îl este de 35 m.c/sec. iar cel maxim, de peste treizeci de ori pe-atît, de 1 120 m.c./sec. În aval de Hitiaș debitele se lasă influențate și de viiturile care se formează pe Bega. În amonte de nodul hidrotehnic Topolovăț, deoarece o parte (peste 1 200 m c./sec.) se descarcă în Timiș, prin canalul Bega-Timiș. Începînd de la Coșteiu, pe o lungime de 100 de kilometri, este îndiguit pe ambele maluri. În afară de Trei Ape, nu cunoaște, în bazinul superior, odihna reconfortantă a unui lac cu acumulare permanentă; pe cursul mijlociu întîlnește acumulările sezoniere de la Hitiaș și Pădureni. Spre deosebire de Bega, împreună cu care curge aproape paralel o lungă bucată de drum, nu este canalizat pe nici o porțiune. Poate că principala calitate a Timișului este aceea că apele sale nu cunosc consecințele nefaste ale poluării. Fiul preferat al Semenicului trece drept un rîu curat pe tot cursul său, spre marea bucurie a undițarilor. Cine vrea să-l însoțească primii pași, pe porțiunea pe care nu-i decît un fir năvalnic de ape, va trebui să se mulțumească doar cu o potecă de picior. Îl vom descoperi astfel obîrșia destul de aproape de complexul turistic de pe platoul Semenicului într-un gol de munte ros la lumină printre molidișuri dese (aici i se spune chiar «Pîrîul între molizi»); cantonul silvic Molidu este reperul care ne călăuzește către satul Gărina.

Pîrîul Semenicului este afluentul altui braț al Timișului, Grădiștea în toponimia locală, desprins din același trup de munte. După ce ocolește pasul Prislop, care îl separă de bazinul Bîrzavei, înaintează către răsărit paralel cu șoseaua ce vine de la Reșița, depunîndu-și unda în lacul de acumulare aflat în imediata vecinătate a Gărinei. Împreună cu pîraiele Brebu și Semenic formează cele «Trei Ape» care au dat numele lacului și stațiunii (hotel-restaurant, căsuțe cu peste 200 locuri de cazare, ștrand, bază de agrement pentru sporturi nautice) înfiripate pe malul său. Ne aflăm în mijlocul unei originale depresiuni montane (Gărina-Brebu Nou), cu priveliști încîntătoare, dominate de chipul blînd al Semenicului, cu locuri de odihnă și vacanțe de neuitat. Pentru acest motiv, satului **Gărina** i s-a atribuit simbolic supranumele de «Sinaia Banatului». Vecinătatea muntelui, diferența mare de altitudine (1 410 m pe Semenic, 900 m. în tipsia depresiunii), circulația curenților de aer, particularitățile reliefului dau naștere unui regim termic interesant, caracterizat prin ierni prelungite, cu zăpezi abundente, care creează condiții bune pentru practicarea schiului. Comuna de reședință, **Brebu Nou**, așezată pe pîrîul omonim, nu mai păstrează erenumelea castorului decît în toponimie (breb fiind sinonimul rozătorului cu prețioasa-i blană); ea este astăzi nu numai o așezare de vacanță, ci și o răscruce de drumuri turistice îndreptate către locuri fermecătoare, ori către interesante vestigii istorice, pe care călătorul le descoperă pe valea Pogănișului sau în satele Valeandeni, Păltiniș, Apadia etc.

Începînd de la barajul lacului de acumulare, pîraiele care s-au adunat aici, asigurînd un volum de 6 milioane m c de apă, vor curge mai departe într-o singură albie, cea a Timișului. Consecvenți hotărîrii de a-l însoți cursul superior de-a lungul unei splendide zone de munte, vom porni pe un traseu prin pădure, destul de lung, dar nu anevoios, care ne va scoate la **Teregova**. El urcă pe culmea Dosul Semenicului, traversează Dealul Strîmba pe la Bradul Moșului (970 m alt) și numeroase pîraie, care își oferă rîului ofrandele de apă, ajungînd la un moment dat în preajma Cheilor de Sus ale Timișului, pentru a se așterne apoi pe interfluviul dintre albia acestuia și afluentul său Teregova. După un popas în Poienile Teregovei, cu o poziție dominantă asupra văilor din jur, vom coborî în comuna omonimă situată pe drumul național Orșova — Caransebeș. Teregova este o localitate cu pronunțate valori turistice: un cadru natural odihnitor, numeroase posibilități recreative, din care nu lipsește pescuitul și plimbările în aerul curat al pădurilor din jur; de-aici se pot organiza excursii pe muntele Godeanu. La Teregova, Timișul face marele cot de aproape nouăzeci de grade, schimbîndu-și direcția către nord; cel ce vine dinspre Orșova pe șosea, va urca serpentinele care ajung în șaua Porții Orientale, cumpănă între apele Timișului și ale Cernei, de unde va avea sub priviri panorama largă a munților Țarcu, Cernei și Semenic, precum și conturul văii ce se pierde spre miazănoapte. De cum am depășit limita așezării, peisajul se schimbă brusc: locul culmilor domoale este luat de pereți înalți și abrupți, operă remarcabilă a Timișului, care străpunge din nou roca metamorfică, dînd naștere Cheilor Teregovei. Urmează un scurt respiro, prilejuit de trecerea pe lîngă vatra deschisă a **Armenișului**. La ieșirea din sat ne vom odihni și noi în popasul turistic de la Piatra Scrisă, așezat chiar pe malul rîului. Amatorilor de drumeție, Armenișul le oferă cel puțin două porți, pe Pîrîul Larg și pe Pîrîul Alb, deschise către inima masivului Țarcu. Celorlalți, Timișul le călăuzește pașii printr-un alt baraj de piatră: Cheile Armenișului, ultimul obstacol mai serios în înaintarea sa către dărîmurile fără zbucium ale cîmpiei. Mai sînt 20 de kilometri pînă la Caransebeș și șoseaua trece acum prin **Slatina-Timiș**. Numele localității, alcătuit din două hidronime, indică punctul de confluență al respectivelor cursuri de apă. De aici, un drum (din păcate nemodernizat!), înscris într-un peisaj atrăgător, ne poate readuce acolo de unde am plecat, la Brebu Nou, apoi la Trei Ape și Gărina, însoțind pînă aproape de obîrșie valea rîului Slatina. Timișul străbate alte localități — **Bucoșnița, Petroșnița, Buchin, Prisian** — într-un peisaj mereu schimbător, primește puteri noi de la un număr mare de afluenți, mai mici sau mai mari, săpîndu-și terase largi și lățindu-și albia printre fînețe și livezi. Aici, se pot instala corturi, se poate face baie în rîu. Casele noi ale sătenilor din Prisian par niște vilișoare cochete dintr-o mică stațiune climaterică. Ne aflăm la confluența cu Valea Mare; un drum nemodernizat ne poartă de-a lungul rîului, pînă la **Lindenfeld**, localitate cu valențe turistice, precum Gărina sau Brebu Nou, oprindu-se în cele din urmă în coasta nordică a muntelui Nemanu. Reveniți în șosea, vom parcurge ultimii kilometri ce ne mai despart de Caransebeș. O vizită la Muzeul orășenesc ne va oferi o imagine cuprinzătoare asupra treptelor de istorie străbătute de această străveche așezare de pe malurile Timișului: un bogat material arheologic provenit de la **Jupa** (4 km. de oraș), pe a cărui vatră a dăinuit anticul Tibiscum, mărturii despre atestarea sa documentară, la sfîrșitul secolului al XIII-lea, despre rolul jucat în organizarea politică a primelor cnezate românești, prelungit apoi pe o întinsă perioadă a evului mediu, despre îndelungatele sale tradiții culturale, precum și despre profundele transformări la care a fost supus în ultimele decenii. Drumuri adunate din toate cele patru puncte cardinale (în afară de cel pe care-l parcurgem de la sud la nord, pe valea Timișului, un drum face legătura cu Reșița, deci cu văile Pogănișului și Bîrzavei, în timp ce un altul, în direcție opusă, spre răsărit, se înscrie pe valea Bistrei, suprapunîndu-se peste vechiul drum roman care înainta către inima Țării Hațegului) conferă Caransebeșului funcția unui oraș de tranzit turistic. Următorii 42 de kilometri reprezintă distanța pînă la **Lugoj**. Ultima așezare importantă de pe teritoriul județului Caraș-Severin este comuna **Constantin Daicoviciu** (nume atribuit recent, în memoria ilustrului istoric născut aici), iar prima din județul Timiș, **Găvojdia**, aflat și el între două ape, la confluența cu Sudriașul. Pe noi ne interesează însă drumul desprins către răsărit, care se îndreaptă spre **Nădrag** (pe firul rîului omonim, de asemenea afluent al Timișului) și spre cabana **Căpriorul** (900 m alt) din munții Poiana Ruscăi. Din comuna **Criciova** (la 4 km de Găvojdia) un drum lateral la fel de scurt răzbate pînă în satul **Jdioara** pe care-l menționăm aici întrucît pe dealul din preajma-i mai pot fi văzute încă ruinele cetății Jdioara, martoră la numeroase și importante evenimente din istoria Transilvaniei, începînd din anul 1320. Municipiul Lugoj (prezentat la această rubrică nr 8/1979 al revistei noastre), este cel mai mare centru urban de pe malurile Timișului. Lugojenii se bucură de prezența rîului la 7 kilometri de oraș, la capătul comunei **Coșteiu**. Într-o lizieră de pădure funcționează un popas turistic unde localnicii, și nu numai ei, descoperă un plăcut loc de agrement, cu plaje și maluri luate în stăpînire de pescarii amatori. Începînd de la Coșteiu, Timișul părăsește șoseaua, pentru a reapare dincolo de Timișoara, la Șag, pe magistrala rutieră internațională care intră în țară pe la Moravița. El curge o bună bucată de cale printre cele două artere de asfalt care leagă Lugojul de Timișoara, cea directă, prin **Recaș** și cea ocolitoare, prin **Buziaș**, fără să i se estompeze cu nimic virtuțile turistice, aflate la loc de cinste la **Hitiaș, Bazoș, Chevereș** sau **Albina**. Cea mai căutată dintre bazele riverane de agrement din apropierea Timișoarei rămîne cea de la **Șag-Timișeni**, dotată cu cabane, căsuțe, plaje, terenuri de sport etc. Timișul curge acum lent, cu o jumătate de metru pe secundă, traversînd în diagonală, către sud-vest, netede cîmpie a Banatului; lîngă comuna **Grăniceri** trece pe teritoriul iugoslav, depunîndu-și apele în Dunăre, în apropiere de Pancevo. Cine s-a ostenit să-l însoțească, măcar pe cîteva porțiuni și să-și odihnească privirile în albia lui rămîne cu imaginea unui rîu îmbrăcat în straie imaculate, ca pentru o perpetuă sărbătoare a oamenilor.

NICOLAE DOCSĂNESCU

TRASEE TURISTICE

● **ÎN MUNȚII SEMENICULUI** — Comuna Slatina Timiș-Valea Slatinei-comuna Brebu Nou-lacul «Trei ape» — Gărina-canton Molidu-vîrful Semenic 1 442 m. — Complex turistic Semenic 1 410 m; drum auto pînă la motelul Gărina (24 km) în continuare potecă marcată-cruce albastră, durata 3 ore (de la Gărina); din complexul turistic Semenic trasee turistice spre Munții Aninei. ● **ÎN MUNȚII ȚARCU-GODEANU**-Borlova-Plaiul Borlovei-Fîntîna Voinii-Complexul turistic Muntele Mic 1 540 m. — marcaj bandă roșie, Caransebeș-Borlova: drum auto 13 km; din Borlova telescaun și drum auto spre Muntele Mic; de la Muntele Mic prin vîrful Șeroni (șaua Jigoriei)-refugiul Cuntu-vîrful Țarcu 2 190 m — marcaj bandă roșie; durata 3 ore; ramificații din vîrful Țarcu: traseu de creastă prin vîrful Mătania 2 166 m.-vîrful Baicu 2 199 m-Șaua Iepei-Valea Corciovei-confluență

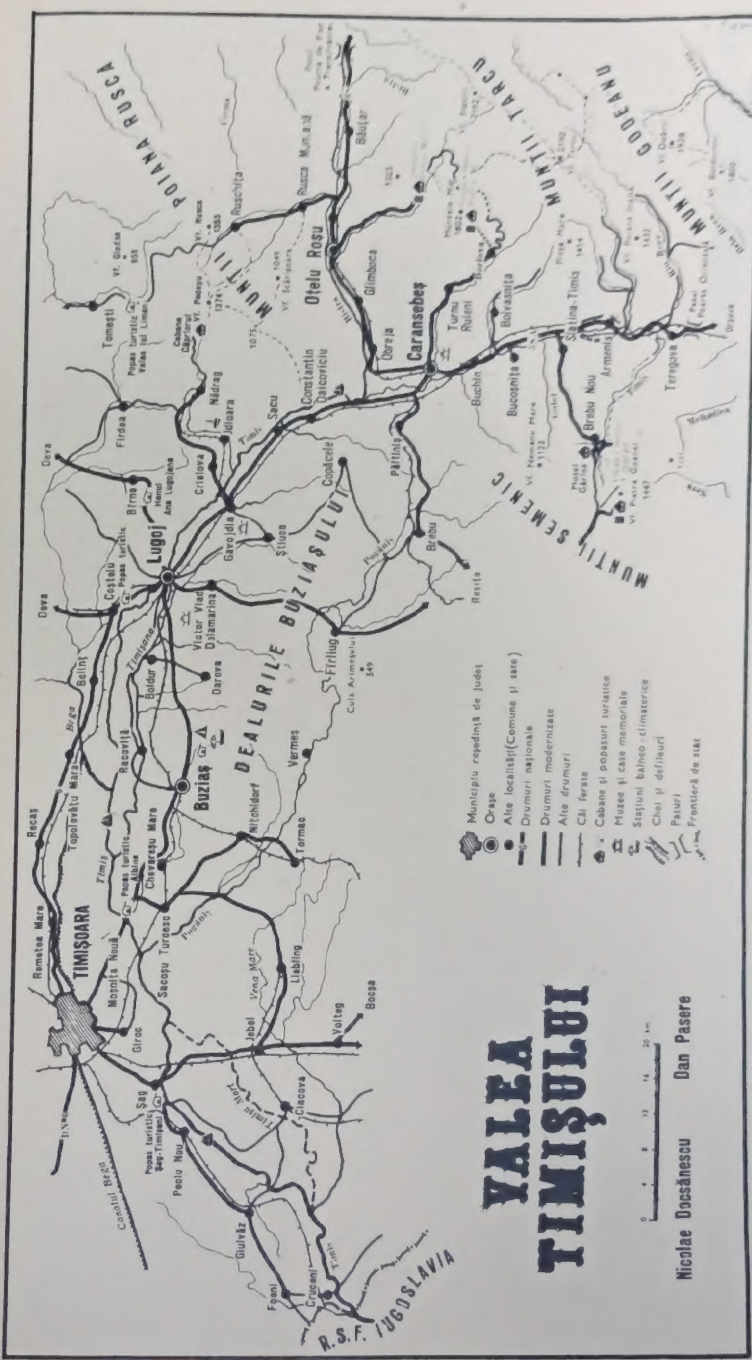

Rîul Șes, spre Gura Apei (Rîul Mare-Retezat) marcaj bandă roșie, durata 7–8 ore, spre vîrful Godeanu 2 230 m-ramificație din platoul Șcheiului (șa) — prin vîrful Prislop 1 961 m-Mîlcile-vîrful Tucila-Godeanu-Platoul Scărișoara-marcaj bandă roșie, durata 8 ore, ramificație pe Piciorul Buitului-Bisericile din Buiți Valea Cernei-Cheile Corcoaiei-Cerna Sat, sau pe creastă prin vîrful Micușa-vîrful Galbena-Vîrful Paltina 2 149m-Curmătura Soarbele-Piatra Iorgovanului-vîrful Albele-șaua Plaiului Mic-cabana Buta 1 580 m-marcaj bandă roșie, durata 10 ore, din Piatra Iorgovanului — ramificație spre cabana Cîmpușel-marcaj triunghi roșu, durata 3 ore și din Curmătura Soarbele prin Lunca Berhină în Valea Lăpușnicului Mare, marcaj punct roșu, durata 1–2 ore; din vîrful Godeanu ramificație pe Oslea Românească spre Cerna-Sat și pe creasta Olanului-Pietrele Albe-vîrful Dobrii 1 929 m spre Băile Herculane. Din stațiunea Poiana Mărului (pe valea Bistra Mărului-24 km din Oțelul Roșu) pe Plaiul Sucului-Piatra Scorilei 1 617 m-la complexul turistic Muntele Mic, marcaj bandă albastră, durata 3–4 ore, ramificație pe creastă în vîrful Mătania, spre Șaua Iepei-Gura Apei-marcaj bandă roșie; din comuna Armeniș pe valea Rîului Alb-cantonul Lupu-poiana Lupului-Muncele Plesa 1 411 m.-Muntele Scrigonie-refugiul Cuntu-ramificație spre Muntele Mic și vîrful Țarcu-marcaj cruce albastră durata 6-7 ore (pînă la Cuntu). Din Teregova pe Valea Hidegului-Piciorul Baranului-valea Rîului Șes-vîrful Tucila-vîrful Godeanu-marcaj triunghi albastru (parțial marcat) durata 7–8 ore ● Traseul nautic poate fi început din Caransebeș și se desfășoară pe aproape 150 km. Primăvara și la începutul sezonului cald aprilie-mai, se poate coborî cu bărcile pneumatice, caiace sau canoe, chiar de la Teregova, mai tîrziu, la începutul lui iunie-iulie, Timișul poate fi coborît numai din aval de Caransebeș, după confluența cu Bistra. Sectorul cel mai spectaculos pentru coborîtori pe ape rămîne defileul Teregova-Armeniș, culminînd cu succesiunea de praguri din zona Armeniș-confluența Goleț, dar nu poate fi parcurs mai tîrziu de luna mai, apele fiind mici. Clasicul traseu nautic pe Timiș, începe de la Caransebeș și se desfășoară pe aproximativ 100 km pînă la Șag; durata 3–4 zile. În primul sector Caransebeș-Lugoj, apele mai aduc ceva din sprinteneala coborîtului din munți, viteza curentului fiind aproape de 4,2 km; mai apoi intrînd în cîmpie se lenevește, ne plimbă molcom în largi unduiri prin cîmpia Lugojului, începînd de aici, pe tot parcursul malurile sînt îndiguite și taluzate. După întîlnirea cu apele Begăi, ce sosesc prin canalul Bega-Timiș, rîul își scutură oboseala pentru scurt timp, devenind mai sprinten; o nouă întîlnire-confluența cu Timișoara, îl domolește definitiv elanul și calm ne poartă prin cîmpia Timișului, cu mai puțin de 1 km/h; în ultima etapă pînă la Șag sau mai departe spre confluența cu Timișul Mort, vom trage din plin la rame, apa lăsînd impresia că a adormit. Parcurgerea cu bărci pneumatice se poate face în 4–5 zile, cu o medie de 20–25 km/zi, adevărată vacanță pe ape; etapele pot fi repartizate după posibilitățile de cazare, evitîndu-se supraîncărcarea bărcilor cu saci de dormit și corturi, cazarea asigurîndu-se în popasurile turistice de la Coșteiu, Albina și Șag-Timișeni.

DAN PASERE

GEORGE ENESCU, ARTIST AL OAMENILOR

Dacă despre violonistul Enescu s-a spus că era un geniu, a cărui copleșitoare forță de captivare îl făcea pe ascultători să plîngă de emoție, mărturiile despre compozitor nu sînt mai puțin entuziaste. Lucrările sale vădesc, cum arăta compozitorul francez Alfred Bruneau, «o liberă înnoire de formă și expresie», ca opera **Oedip** să fie situată — după premiera absolută de la Paris, în martie 1936 — alături de **Tristan, Boris Gudunov, Pelleas** și **Wozzeck**. «**Sublim, iată singurul cuvînt potrivit pentru această muzică, cuvînt pe care îl putem folosi fără vreo reticență**», exclama Gabriel Marcel într-o cronică din **Le Figaro** la 18 martie 1936.

Cine a fost acest muzician complex, cu concerte strălucite în două continente, cu o creație interpretată, pe lîngă autorul ei, de cei mai aleși artiști, formații camerale și ansambluri simfonice contemporane?

George Enescu s-a născut la Liveni, în nordul Moldovei la 19 august 1881. Și-a evocat plaiurile natale în lucrări ca suita simfonică **Poema română**, opus 1, **Rapsodiile române**, opus 11, **Suita sătească pentru orchestră**, opus 27, **Suita pentru vioară și pian «Impresii din copilărie»**, opus 28, **Uvertura de concert pe teme în caracter popular românesc**, opus 32 ș.a. În ele, compozitorul a pus cîteva din amintirile copilăriei sale, evocînd imagini din patrie, oameni și locuri ce i-au rămas dragi pînă la sfîrșit.

Poate că nota cea mai caracteristică a creației lui Enescu este această nemărginită dragoste de țara sa și de oamenii ei. În clipele cele mai fierbinți ale inspirației sale, el a cîntat Moldova, a cîntat cîmpia românească, doina și jocul popular, pe care le-a iubit cu întreaga putere a inimii sale generoase, socotindu-le «superbe». «A iubi, spune el, **este ceva grav, și mai ales ceva definitiv**». Iar «prima datorie» a sa o socotește aceea de a face cunoscută România în lumea întreagă, pe care a străbătut-o, cu gîndul mereu acasă, la ai săi.

Peisajele mirifice ale României l-au inspirat fără încetare pe Enescu, așa cum o mărturisea la deplină maturitate, stăpîn suveran pe mijloacele sale de expresie: **«De țara mea mă simt legat prin toate fibrele mele. Legătura mea cu pămîntul, cu cerul și apele Moldovei nimic nu o poate desface. În molcomul peisagiu moldovenesc, printre oameni cuviincioși, de discretă noblețe sufletească ai acestei blagoslovite provincii, mă simt în cel mai prielnic mediu. Mă simt înfrățit cu tot ce este românesc. Peisajul natal parcă mă înviorează. La Liveni mă întorc printre oameni și lucruri, a căror revedere pune polen pe amintire. Pămîntul natal, cu tot ce e pe el, îl purtăm toată viața în noi și e prezent în cîntec, în poemă, în piatra sculpturală, în pînza pictată, ca și în faptă. Fără el am fi sarbezi»**.

Nu se miră nimeni la noi cînd, în concertele simfonice, publicul fredonează împreună cu orchestra motivele celor două **Rapsodii** române de Enescu. Ele sînt atît de cunoscute, încît le știu pînă și copiii de vîrsta primei școli. Au fost scrise cu opt zeci de ani în urmă, găsind auditori însuflețiți pe tot globul. Melodiile lor, cînd cu mersul săltăreț, cînd torcîndu-se lin ca rîurile de șes, deșteaptă în ascultătorii străini imaginea familiară a unor plaiuri însorite, imagine tălmăcită în sunete a unei țări cu coline blînde, livezi îmbelșugate, grădini înflorite și cer senin.

În amintirile sale, compozitorul nu pare să atribuie o importanță prea mare **Rapsodiilor** — odată ce creația sa cuprinde opere mult mai importante — chiar dacă aceste două lucrări i-au răspîndit încă din tinerețe numele în lumea întreagă. Au figurat și continuă să figureze în repertoriul celor mai de seamă dirijori, de la Gustav Mahler și Leopold Stokowski, la Arturo Toscanini și John Barbirolli, al celor mai mari orchestre simfonice de la Paris, Londra și Boston, la Tokio, Moscova și Beijing, iscînd peste tot aplauze însuflețite. Ele constituie invitații la un voiaj imaginar în România, patria lui Enescu, țară a cărei artă populară este, și după două milenii de existență, vie și de-o bogăție, diversitate, originalitate neasemuite, trecutul și prezentul conviețuind în manifestările ei într-o armonie desăvîrșită.

Din această artă populară, exprimată în cîntec, joc, arhitectură, pictură, costum și ceramică s-au inspirat de-a lungul veacurilor poeții, scriitorii, pictorii, muzicienii români. Între ei, George Enescu este cunoscut pretutindeni, atît ca mare artist al viorii, pianului și baghetei, cît mai ales ca autor al unor simfonii, suite, cvintete, cvartete, sonate și lieduri, ca și al tragediei lirice **Oedip**, pe libretul poetului francez Edmon Fleg, în versiunea românească a lui Emanoil Ciomac.

Studiile urmate de Enescu de la vîrsta de șapte ani, la Conservatorul din Viena, ca și la Conservatorul din Paris, n-au făcut decît să-i consolideze legăturile firești cu patria. Deși a profitat de cuceririle muzicii occidentale, el și-a făurit curînd un limbaj propriu și original, întemeiat pe folclorul românesc. Dacă în primele sale compoziții mai cita motive din folclor, s-a identificat curînd în așa măsură cu felul de a cînta al poporului, încît și-a creat întreaga muzică în spirit popular. În lucrările sale, temele au caracter folcloric, sînt admirabil dezvoltate, ducînd la o expresie directă, pasionată, concentrată, care captivează auditoriul. Uneori, melodia enesciană e blîndă și senină, de parcă ar fi împletită din simple și umile flori de cîmp. Alteori, ea răsare din frămîntarea gîndurilor, crescînd tumultuos pînă la intensități dramatice. Întotdeauna însă compozitorul află dezlegarea zbuciumului său sufletesc, împăcarea care oglindește optimismul, încrederea sa în viață și în frumusețile ei.

Datorită acestei încrederi în prețul vieții și în demnitatea omenească, George Enescu a fost nu numai un mare violonist, dirijor, pianist, pedagog și un compozitor de seamă al secolului XX, ci a fost în aceeași măsură și un artist luptător, apărător al valorilor perene ale culturii și civilizației. În timp ce Europa fierbea în focul stîrnit de ideologiile fasciste, el a luat atitudine împotriva exploatării, a prigoanei, a urii de rasă. Era convins că «**arta nu cunoaște distincții rasiale și nu pot înțelege cum un artist e în stare să urască ființe omenești pentru faptul de a se fi născut într-un grup sau altul**». În turneul prin Statele Unite ale Americii, la începutul anului 1937, Enescu își încredința unui ziar convingerea că «**arta nu poate să propășească acolo unde este ură și opresiune. Sufletul omenesc nu se poate dărui decît în pace**».

Enescu n-a încetat să-și afirme încrederea în acele valori morale care garantează viața și o feresc de mistificările conjuncturilor politice. Nici nu putea fi altfel, odată ce în ajunul celei de-a doua conflagrații mondiale, el se declara «**pacifist convins**». Vioara, bagheta, creația le socotea factori activi în asigurarea păcii. Chiar dacă pacea aceasta nu stîrnea în vreun fel de artiști, arta nu-și pierduse rolul de a consola și de a uni, de a încuraja, tocmai într-o perioadă tragică a istoriei contemporane.

În agitația unor patimi contradictorii și aspirații diverse, Enescu a fost preocupat în egală măsură de arta sa și de destinele întregii omeniri. L-a preocupat îndeosebi soarta României, a patriei sale, ale cărei comori și frumuseți naturale, ai cărei oameni de o rară gingășie a simțirii sînt prezente în întreaga sa operă. În amintirea lor și-a aflat el inspirația, împreună cu forța morală de care avea nevoie spre a milita pentru pace, progres și omenie. De asta le-a și zugrăvit cu atîta căldură — îndeosebi în **Suita pentru vioară și pian «Impresii din copilărie»**, compusă în anul 1940 — evocînd chipuri și peisaje, momente de viață și stări sufletești: un scripcar, un cerșetor bătrîn, o grădină străbătută de-un pîrîu, o pasăre în colivie, ceasul cu cuc din casa părintească, cîntecul greierului în tindă, luna intrînd pe fereastră, vîntul huind în horn, o furtună în miez de noapte, răsăritul soarelui. Toate acestea sînt chiar titlurile pe care autorul le-a dat celor zece fragmente ale suitei sale, care, deși este scrisă doar pentru două instrumente, are respirația largă a unui poem simfonic.

George Enescu trăiește în conștiința contemporană ca un mare rapsod al universului românesc. Un festival internațional trienal îi perpetuează memoria, prin recitaluri, concerte și spectacole lirice organizate în luna septembrie la București. În acest an, cu ocazia centenarului nașterii marelui compozitor român, festivalul din septembrie dobîndește o deosebită strălucire datorită numeroaselor și valoroaselor participări de artiști, oaspeți din țară și de peste hotare. I se adaugă opera completă enesciană incisă pe discuri «Electrecord» și oferită melomanilor de pretutindeni în cele mai alese interpretări, demne de nobila artă a lui George Enescu.

GEORGE SBÎRCEA

LA TESCANI

Un drum desprins din șoseaua ce leagă Bacăul de Moinești mă poartă către Casa cu amintiri de la Tescani. După ce străbate satul răsfirat pe malurile aici foarte largi ale Tazlăului, el urcă panta unei dulci coline așternută la locul ei, asemeni altor sute de coline vălurite molcom din trupul munților, după rînduielile atît de familiare nouă și atît de precise ale peisajului moldav, sfîrșindu-se în fața parcului cu arbori seculari, printre care se zăresc zidurile albe ale vechiului conac.

Nu s-au scurs decît trei decenii și jumătate de cînd, prin ferestrele mari, deschise larg către cortinele de verdeață, mai răzbăteau vii, viguroase sau catifelate, sunetele scoase de arcușul vrăjit al lui George Enescu. O lumină strălucitoare, de o ireală transparență, coboară din seninul zilei de vară, strecurîndu-se prin filtrele neștiute ale văzduhului, pentru a se așterne apoi blîndă, odihnitoare, peste obiectele din jur. Poate că acest dar al naturii a fost făcut anume marilor artiști capabili să desluşească în atmosfera pură a Tescanilor polifoniile corpurilor cerești sau imperceptibila descompunere a luminii în culorile curcubeului. Este absolut sigur că trecînd prin odăile mari și înalte, văruite în alb, ca orice casă țărănească, ori plimbîndu-te pe aleile umbroase ale parcului, vei înțelege ce a însemnat acest colț de plai pentru liniștea, echilibrul și arta lui Enescu. Îl vei înțelege infinit mai bine pe Enescu. Așa cum, bunăoară, după ce ai fost la Zelazowa Wola, nu departe de Varșovia, te simți mult mai aproape de universul romantic al creației chopiniene.

Citesc în una din sălile muzeului cuvintele emoționante așternute, după săvîrșirea din viață a artistului, de mai tînărul său prieten, compozitorul Mihail Jora, cel ce avusese privilegiul să se bucure de ambianța fără pereche a vechiului conac de lîngă apa Tazlăului încă din îndepărtatele vacanțe ale copilăriei: «De mulți ani, de cînd îi cunosc surîsul cald și albastra privire pătrunzătoare și inteligentă, îl întîlnesc iară și iară. E prezent la sala Ateneului, unde estrada pare a mai vibra încă sub pașii săi; e prezent în vila de la Luminiș, unde catifelele aurii par a păstra încă ecourile viorii și ale pianului său; e prezent în tremurul frunzelor pe aleea plopilor de la Tescani; e prezent în cîntecul țăranilor de la Liveni și în talazurile molcome ale rîurilor moldovenești».

De cînd a început să devină casa albă de la Tescani un sanctuar al muzicii? În casa ce-l privește, fără să descrie: «Nu există vreo lucrare a mea, pînă mai anii trecuți, care să nu cuprindă măcar cîteva măsuri scrise la Tescani. Multe le-am început acolo, multe le-am încheiat în liniștea, în limpezimea văzduhului de acolo». Cînd a venit pentru prima oară la Tescani, Enescu dădea concerte în serile lui Jora. Printre oaspeții de atunci ai conacului se aflau Alfred Alessandrescu, Edgar Istraty, Maximilian Costin, soțul lui Neli Rosetti-Tescanu, sora Mărucăi, gazda, din a cărei dorință muzica își găsise un plăcut adăpost. Prinde contur o bogată viață muzicală, se purtau discuții despre artă. Enescu fusese cucerit nu numai de frumusețea locurilor, ci și de oamenii pe care îi întîlnise aici. Alfred Alessandrescu compune poemul simfonic Acteon. «Cea mai mare parte a lucrării și tot ce socotesc că e mai bun într-însa — își amintește mult mai tîrziu — am scris-o la țară, în Moldova. În liniștea poetică a plaiurilor moldovene, la Tescani, pe malurile șerpuitoare ale Tazlăului, am găsit locul visat pentru compoziție. Aveam la dispoziția mea o odaie enormă — biblioteca — unde prin fereastra larg deschisă spre parc pătrundea odată cu valurile de lumină și de aer proaspăt și înviorător, cîntecul unei mierle, prieten fidel al orelor de lucru, precum și murmurul șoptitor al fîntînii».

La Tescani, în vara anului 1921, George Enescu încearcă la pian teme din Oedip, cîntă din memorie Acteon, iar împreună cu Alessandrescu, la patru mîini, multe dintre piesele lui favorite. «Casa de la Tescani era plină de farmec, scria în anul 1967 Georgeta Mircea Cancicov. Încăperile erau mai mult întunecate. Cînd intrai în hol, mirosea a ceai, flori și covor impregnat cu mirosuri de tutun. Casa și tot parcul de la Tescani erau bijuterii frumos montate. Singurul neschimbat în toate timpurile și anotimpurile vieții era aici Maestrul».

Vara lui 1929 și-o petrece tot la Tescani, aplecat asupra partiturii poemului Vox Maris. «Am lucrat la acest poem mai bine de 15 ani. De data asta eu însumi am făcut scenariul, mai bine zis l-am trăit, am văzut tot ce vă pot descrie». Zece ani de muncă fără preget i-au fost închinați operei Oedip. Pe ultima filă a manuscrisului este făcută mențiunea: «Tescani, aprilie 1931». Piscul creației enesciene începea să strălucească peste întreaga lume muzicală a veacului nostru, de-aici, de pe malul Tazlăului. «De la Baba Hîrca la Oedip se plămădește ființa muzicii românești», susținea Constantin Brăiloiu. Astfel, încăperea principală a ansamblului expozițional de la Tescani poartă, în semn de omagiu, numele universalei capodopere: «Sala Oedip». Este locul în care organizatorii noului edificiu muzeal au reluat, în anul omagial al centenarului, tradiția reuniunilor muzicale inaugurate cu decenii în urmă sub auspiciile generoase ale geniului enescian.

În marele salon în care domină pianul Maestrului au loc concerte camerale sau recitaluri vocal-instrumentale susținute de artiști prestigioși din importantele centre muzicale ale țării.

Ideea unei continuități artistice în climatul atît de propice al Tescanilor l-a urmărit pe Enescu pînă către sfîrșitul vieții. În testamentul pe care l-a semnat în anul 1947, el își exprima dorința ca reședința de la Tescani să devină «un loc de odihnă, reculegere și creațiune în care să vină să stea temporar sau periodic artiști și intelectuali români și străini».

Ecoul acestei dorințe și-a găsit astăzi o deplină împlinire. Începute la mijlocul deceniului trecut, lucrările de restaurare a clădirii au fost încheiate în primăvara lui 1980, cînd s-a deschis în corpul principal, Expoziția permanentă George Enescu. În încăperile anexe, amenajate cu trei ani mai devreme, Casa de creație își oferea ospitalitatea primilor compozitori și primilor artiști plastici români.

Au fost alocate fonduri însemnate pentru lucrările de restaurare propriu-zise, pentru dotarea clădirii cu mobilier, aparatură și material muzeistic, pentru asfaltarea drumului pe o porțiune de doi kilometri și pentru construirea unui nou pod peste Tazlău. Este aproape încheiată renovarea bisericii — monument istoric — construită la mijlocul veacului al XVIII-lea de Gheorghe Rosetti-Tescanu; în mijlocul parcului a fost montată o fîntînă arteziană, originală lucrare de artă monumentală, sugerînd tuburile unei orgi uriașe.

Un muzeograf tînăr și entuziast, Alexandru Popovici, se dăruiește muncii sale, străduindu-se să facă din așezămîntul de cultură pe care îl gospodărește un pios loc de pelerinaj la cuibul de liniște și de reculegere a sufletului ce i-a fost atît de drag lui George Enescu și, în același timp, prodigioasă casă de creație pentru urmașii întru artă ai compozitorului. Artiști dintre cei mai profunzi și mai talentați s-au legat sentimentul de Tescani și din 1977 vin în fiecare vară aici, se odihnesc, creează, se inspiră din frumusețea acestor locuri. Pentru că, așa cum spunea Enescu, «pămîntul natal, cu tot ce este în el, îl purtăm toată viața în noi».

NICOLAE DOCSĂNESCU

OMUL ȘI MUNTELE

DE ION PREDA

Cartea lui Ion Preda se citește mereu cu sufletul la gură, iar uneori cu lacrimi în ochi. Ea vorbește într-un stil captivant, care te pătrunde de atmosfera tensionată a întîmplărilor povestite, despre legile aspre ale muntelui și despre riscul mortal de a nu le respecta, despre viclenele inconștienței și despre lupta dramatică a salvamontiștilor — oameni devotați muntelui și vieții semenilor lor — spre a-i salva pe aceștia din capcana propriilor greșeli fatale. Scrisă cu multă ardoare și puternică emoție, care se transmite cititorului odată cu dramatismul evenimentelor, cartea este un patetic apel, grăitor prin el însuși, pentru viață și valoarea ei inestimabilă, pentru ca bucuria existenței în mijlocul naturii să nu se preschimbe în tragică suferință a pierderii unei ființe iubite, rude sau prieteni, aflate în floarea vîrstei. Deși uneori triste, povestirile adevărate ale lui Ion Preda sînt pline de o dragoste simplă și bărbătească pentru om, pentru semenul nostru. Există astfel în scrisul său o atitudine umanistă care-i conferă o altă dimensiune, mai profundă decît «senzaționalul» faptelor. Autorul, vechi și cunoscut ziarist, și-a făcut ucenicia scrisului de foarte tînăr și a rămas — în ciuda anilor și obstacolelor întîlnite nu o dată în calea adevărului, pentru care s-a luptat întotdeauna cu pasiune — același entuziast om al condeiului, cu o neclintită credință că răul și inerția pot fi înfrînte, că dreptatea trebuie să învingă. Cît a pătimit, numai el știe. Dar și de efectul scrisului său știu foarte mulți, cei care — indiferent de treapta socială — au ales pentru «reușită» căile necinstite ale subsolurilor conștiinței. Fără a fi «scriitor» — neinventînd adică evenimentele în **Omul și Muntele**, — ci un excelent ziarist, povestindu-le deci cu talent literar și punîndu-le în lumină înțelesurile, Ion Preda a scris o carte de real succes (cartea s-a epuizat imediat, cererile de reeditare sînt frecvente), dar și de mare folos pentru iubitorii excursiilor alpine și pentru educația montaniardă, care ar trebui să înceapă de la o vîrstă fragedă, încă de pe băncile școlii. Este pentru noi plăcut să constatăm că o bună parte din materia faptică a acestei cărți se constituie din «eminența» unor prezențe de continuitate ale colegului Ion Preda în revista «România pitorească». O probă de durabilitate, așadar. **Omul și Muntele** este o carte care nu se uită, deși nu e o operă de ficțiune, ci o pledoarie pentru adevăr și realism.

Cu statura sa nu prea înaltă, dar plină de energie, ochii albaștri și tinerești, chipul respirînd entuziasm și gata mereu de acțiune, cu o încîntare copilărească de a porni mereu într-o nouă aventură a scrisului sau experienței, Ion Preda, crezînd mereu în prietenie, omenie și în armele «justițiare» ale scrisului, este — pe lîngă un minunat coleg în cadrul redacției — o prezență stenică și reconfortantă în peisajul ziaristicii noastre actuale.

DAN CONDEESCU

Despre alte aspecte ale cărții sale lăsăm cuvîntul cititorilor, care sub impresia lecturii au hotărît să-i scrie lui Ion Preda (selectînd în limitele spațiului tipografic, cîteva fragmente din scrisorile primite):
● «Cartea dumneavoastră, recent apărută în librării, m-a pus serios pe gînduri. Nu, nu în sensul care răzbate din această frază și pe care în mod sigur nu-l doriți. Zic eu, în sensul bun, adică mi-a orientat gîndurile, și nu numai atît, mi-a deschis un drum mai clar, mai plin de conștiința faptelor, în activitatea mea de împătimat montaniard, dar în special, de conducător de expediții pionierești. Cartea dumneavoastră a constituit pentru mine un moment nodal al activității de montaniard, în sensul că mi-a ridicat mai pregnant în față datoriile pe care le am ca educator, motivîndu-mi și orientîndu-mi un ansamblu de acțiuni pe care mi le-am propus a le împlini în domeniul educației turistice. Apreciez cu deosebire cartea dumneavoastră, în special pentru modelul de turism montan pe care îl oferă, model, atît în sensul de «ideal», cît și în sensul de sistem prospectiv. Ceea ce consider eu că prezintă o valoare aparte, este caracterul realist al acestui model, depărtarea de utopic. Nu pot să trec cu vederea emoția stîrnită de rîndurile dedicate Salvamontului, acestui nucleu de omenie, de bravură și abnegație, în fața membrilor cărora, admirația face loc unui respect profund.» **Prof. Radu Pucarciuc.** ● «Vă scriu cu ochii înlăcrimați! E lipsă de bărbăție să plîngi la 25 de ani, și totuși... după ce citești cartea dv. «**Omul și muntele**», nu poți să nu scapi o lacrimă în memoria

continuare în pag. 20

PĂTRU GODJA PUPĂZĂ,

LEMNARUL ARTIST DIN VALEA STEJARULUI

Civilizația lemnului

Pătru Godja Pupăză este un născocitor de tîlcuri, semne, peceți, signe, totemuri ale «țării» lui, Maramureșul voievodal. Lemnăria lui este o necontenită rostire, o carte de citire și recitire a felului cum viețuiesc, simțesc, muncesc, gîndesc, horesc, visează, se îmbucură, sufăr și speră moroșenii. Lemnăria lui Pătru Godja Pupăză nu este atît meșteșug pe cît zicere despre rînduielile nordice, o cronică a locului, o hore din săcure, o baladă a lemnului însuflețit-îndumnezeit cu custura și dalta, cu inima și simțirea bogate. Pătru Godja Pupăză este știut și răsștiut în satele de pe toate cele patru crengi de apă, Iza, Mara, Cosău și Vișău. Ce meșterește el: porți, scaune, scrinuri, mese, fuse, lingurare, blidare, căușe, chei, clești de stîlcit alune, butoaie și butii, lăzi de zestre, canaturi de fereastră, stîlpi de pridvor, războaie de țesut, unelte de lucrare a pămîntului, orice obiect sau lucru din vastul univers de lemn al țăranului maramureșean. Lumea vorbește, pe bună dreptate, de mîndrețea porților care ies din *mînurile* acestui meșter care a învățat arta cioplitului de la înaintașul său Gheorghe Borodi. Faima lui stă, indiscutabil, în PORȚILE «împistrite» (sculptat-ornate), de pură extracție locală, avînd drept signă a duratei întreaga ornamentică maramureșeană (sugerată și în editorialul revistei). Aici, în porți, se află cota cea mai înaltă a valorii artistului popular. Valoare artistică și morală, în același timp. Valoare etnică și universală, totodată.

«Ce te consideri a fi, Pătrule? Meșter sau artist?» întreb.

«Zi-mi lemnar și pace bună» cade răspunsul lui Pupăză, ca o spintecătură de *feisă*, cum își numește săcurea.

Porecla de «Pupăză» îi vine de la unul din moșii lui, Mihai Mihăieș, care fusese «cocon» cam zbănțuit la vremea lui, pus pe șotii, se aburca în căruțele neguțătorilor evrei din Sighetu Marmației, vămuindu-i de cîte o sfoară de covrigi sau o legăturică de împletituri de pîinică, numite «pupeze». Pupăză a rămas prenumele strănepotului Pătru, provenitor din isprăvile moșului său «pupăzar». O moștenire de nume și zburdălnicie

Continuare in pag. 14

POP SIMION

PĂTRU GODJA PUPĂZĂ,

LEMNARUL ARTIST DIN VALEA STEJARULUI

Urmare din pag. 13

de minte. Înfățișarea lui Pătru vine de la Toader din Sus, celălalt moș al său, pe care il moștenește la figură: mic la stat, bine legat în curelele mușchilor, merge cu pas întins și decis, are plete blonde, ochi intens albaștri și mustață epică. Este portretul de azi al meșterului Pătru Godja Pupăză la 45 de ani vîrstă, aflat în apogeu de putere, în cel mai bun ceas al gîndirii și simțirii lui, al rostirii prin lemn, destinul și opera vieții lui.

«De unde îți vine dragostea pentru lemn și lemnărie?»

«Cu ea m-am născut — zice Pătru. Ideile și nervul îmi vin de la tătînele meu, Ion Godja, care m-a învățat să trag la sirisău (fierăstrău), să dau cu săcurea în lemn și să nu-mi dau peste picioare».

Prima ucenicie și-a făcut-o cioplind stative și brigle pentru războaiele de țesut ale femeilor din sat. Au venit la rînd porțile, prestigioasa lecție a lui Borodi — cea de a doua treaptă a lemnăriei lui Pupăză. Cea de a treia treaptă ține de fusul cu «turgălăi», marea revelație de artist autentic a lui Pătru Godja Pupăză. Este treapta la care harul său înnăscut trece din faza instinctului în imperiul conștientizării. Pupăză are această idee, a cărei valoare și durată încă e prematur a fi estimate: mărește, la proporții monumentale, fusul cu «turgălăi» (sau, «zurgălăi») atît de răspîndit în satele maramureșene, realizează o hiperbolă a acestuia, punînd în valoare — la alte dimensiuni, alte perspective și în noi înțelesuri — monumentalitatea intrinsecă a unui banal obiect casnic, pe care țărăncile locului torc, de milenii, firul de cînepă. Descoperirea este, estetic și moral-caracterologic, senzațională. Corpul elansat al fusului devine, în hiperbola lui Pupăză, o columnă celestă, înfiptă în fagurele poliedric al «turgălăilor» deveniți postament perfect structurat, un ciorchine de cuburi egale, provenitor dintr-o echilibrată și limpede geometrie neeclidiană. Tot ceea ce spun nu este gîndit-elaborat-definit de mintea scormonitoare a lui Pupăză; el a *simțit* toate acestea și le-a făptuit, lăsîndu-i pe învățați — critici de artă, sculptori, ziariști — să dezvolte înțelesurile estetice, să definească universul conceptual al lemnarului-artist. De ce astfel? Pentru că Pătru Godja Pupăză nu-i școlat, abia își leagă «cocirlele» alfabetului pe o scrisorică. El știe scrie cu săcurea și dalta. E maestru neîntrecut în această scriere. Și încă ceva: e adeptul proverbului maramureșan «Nu ce zice, ci ce face!» Felul vieții lui, felul muncii și felul gîndirii sînt definibile prin ceea ce oamenii numesc «cheia lui Pupăză». Este, și asta, o născocire a lui Pătru: e vorba de două-patru-șase lemne îmbucate, ori de multiplul acestor lemne, îmbucate, zic, în așa fel ca acestea să nu poată fi desfăcute. Un minuțios și savant calcul al volumelor și echilibrului obținut prin ingenioase și succesive încrucișări, o metaforă a infinitului, echilibrului și armoniei realizate prin progresivă îngeminare de cuburi, cu secrete legături. «E cheia dracului!» au exclamat țăranii puși în fața enigmaticului obiect. Curînd, «cheia dracului» deveni «cheia lui Pupăză». Azi, cheia asta este obiect de studiu volumetric, prototip de structură spațială perfectă și, totodată, matricea de la care a pornit sculptorul Mihai Olos în realizarea proiectelor sale privind «orașul universal» (ori planetar). Carevasăzică, gîndirea și fapta lui Pătru Godja Pupăză circulă cu egal succes «de la opincă pînă la Vlădică». Valea Stejarului, sat aparținător comunei Vadu Izei, avusese pînă nu demult un nume de ocară: Valea Porcului. Era văgăuna bătută de Dumnezeu pe unde hălăduiau, în căutare de jir, doar turmele de porci, însoțite de cei care slugăreau. Azi, Valea Stejarului este — și prin osîrdia lui Pătru Godja Pupăză — o vale a civilizației materiale și spirituale. Vom însoți zicerea noastră cu icoanele fotografice realizate de Pavel Tănjală, care îl înfățișează pe Pătru la el acasă, cu sătenii, cu Ioana, nevasta lui, cu «coconii» lui Iuăn și Maria și, cel mai adesea, cu Măria sa Lemnul, soarele viețuirii lui pe pămîntul sfînt al țării.

Fotografii de PAVEL TĂNJALĂ

Pro natura

NU UCIDEȚI ȘI GUGUȘTIUCII!

Cînd austrul a cîntat în strunele înmuguririi ale copacilor și a sfîrtecat cele de pe urmă zdrențe ale iernii, mi-am așezat în balcon un scaun, am părăsit aproape de tot masa de scris și am petrecut multe ore alintat de căldicica soarelui întinerit.

De cînd mă știu, în mijlocul primăverii stăteam la pîndă așteptam înainte, luat cu treburi, îmi puteam rupe doar scurte răstimpuri. Acum, moșneag ieșit din huruitul pietrelor de moară ale vieții de muncă, am răgaz și mă bucur de el. Aceste ore au ceva din dulceața din marginea poienii, unde avea să apară alaiul de nuntă al cerbilor sau ursul ieșit la colțul ierbii fragede. Însă pînda de acum e și mai de pace: vînătorul de odinioară nu mai pune mîna pe pușcă și din uneltele de odinioară i-a mai rămas binoclul, cu care își ajută ochii scăpătați. Acum așteaptă și pîndește numai sosirea unor prieteni dragi — păsările pe care le-a alungat de la noi gerul și foamea din desagii iernii. Din an în an, pînda aceasta e tot mai săracă. Iată, n-am însemnat la răboj decît o pereche de grauri, care s-au oprit în vîrful plopului iertat între blocuri, s-au sfătuit, vorbindu-și aripă lîngă aripă, și s-au grăbit să plece. «Vor veni alții, aceștia au fost doar iscoadele din avanposturile, mi-am zis. Și n-au mai venit în văzul meu. De două-trei ori au trecut pe deasupra caselor perechi de porumbei de scorbură, ca săgeți albăstrui. Dar cum de nu mai vin rîndunelele, prietenele noastre, ale căror culburi vechi îei mai așteaptă stăpînii? Unde au rămas dragile noastre rîndunele, care înviorau peisajul sumbru al clădirilor ei, cu ciripitul lor abia auzit, mai îndulceau vacarmul orașului? În primăvara aceasta, nici măcar o rîndunică n-am văzut. Mi se spune că mai cu seamă pe la aeroport — vorbesc de București — au sosit puțini lăstuni...

Rămîn tot mai amăgit și mai întristat. Am citit zilele trecute scrisorile rele de la niște vechi prieteni iubitori de păsări — unul din Vaslui, altul din Caraș-Severin, altul din Clujul meu. Parcă s-ar fi înțeles: iarna aceasta abia au venit cîteva păsări — la hrănitoarele puse de de ei, iar acum au numărat pe degete rîndunicile, graurii și berzele pe care le-au văzut revenind. O! ce îmbulzeală era înainte cu vreo treizeci-patruzeci de ani la hrănitoarea de pe terasa casei, pe care o aveam în Cluj! Trei-patru feluri de pițigoi, presupun galbene, bărbătuși de cinteze cu oglindă albă pe aripi, sticleți împodobiți... Mai zilele trecute, un prieten ornitolog îmi spunea că și în anul acesta a mers la pădurea din Comana, unde odinioară era ca un muzeu de culburi de păsări cîntătoare, loc minunat de studiu pentru specialiști. Din an în an sînt mai puține culburi, iar acum pustiu și tăcere de cimitir! Au trecut peste pădure aeroplanele coborînd nori de insecticide, pustiind-o și cu alte otrăvuri!

Pașnica mea pîndă se înnorează tot mai mult. Oaspeții așteptați nu se mai arată... Dar iată, pe balustrada balconului meu, aici aproape de mine, s-a așezat o pasăre. Măricoară la trup, ca o turturică, dar cu penajul (cum i-aș spune oare mai apropiat?) cu penajul maroniu deschis. Stă o clipă nemișcată, apoi pășește de-a lungul balustradei și făcînd plecăciuni, începe să cînte. Nu-i cîntec de privighetoare și nici de scatiu. Aș zice că-l tocmai strident, oarecum parodiat, același și același la intervale mici. Și totuși m-am bucurat de el: era cîntec de dragoste, venea de aici, de aproape, netulburat de vecinătatea mea, a omului. Îi zîmbesc cu plăcere păsării, apoi mi se ridică privirea spre antena înaltă de sus de pe acoperișul casei din vecini. Și mă gîndesc la potopul de știri rele pe care ni le aduce acea antenă, adunate de pe toată suprafața pămîntului: războaie și amenințări de războaie, atentate, omoruri, cutremure și inundații pustiitoare, foamete și molime...

Dar iată că pe acea născocire modernă s-a așezat o pereche de păsări. Sînt de același neam cu cea care îmi cînta, plimbîndu-se pe balustrada balconului meu. Sînt o pereche, își joacă dansul de dragoste. Mirele își cîntă versul, făcînd plecăciuni, mireasa cînd se ferește, cînd ademenește nurlie...

Sînt gugușiuci, venetici care lulndu-se la drum din țara lor de răsărit, înainte cu cîteva decenii, au sosit și la noi; alții au trecut înainte, ajungînd pînă în Insulele Britanice, pînă în țările Nordului. Oare cine a pornit deodată acest neam de păsări în cucerirea unui întreg continent, pe care înainte nu îl cunoșteau? Și de unde încăpățînata putere de a înainta, an de an, fără răgaz, pînă și-a înfipt solid cetățile în toate orașele și satele acestui continent? Sîntem ispitiți să bănuim și aici un aranjament al Naturii, care prevede, și apoi vindecă, pe cît e cu putință, rănile pe care i le deschide nesăbuita rîvnă de înaintare a celui pe care l-a socotit încoronarea făpturilor: Omul. A prevăzut pustiirea și golul pe care-l vor face în lumea păsărelelor insecticidele, pesticidele ucigătoare, pe lîngă gîngănii și buruieni rele, pologul de vieți care sînt menite să fie frumusețea pămîntului, plăcerea și folosul omenirii. Și a trimis înlocuitori, mai întîi în așezările de orașe și sate rămase atît de sărăcite de viorelunea păsărilor care își aleseseră mediul de viață tocmai aglomerările omenești.

Va fi rod al închipuirii această desfășurare a lucrurilor. A rămas însă realitatea. Iată că într-o epocă în care de pe urma tumultuoasei înaintări a civilizației omenești zeci și sute de specii de viețăți au dispărut, altele nenumărate sînt în pragul dispariției. Cînd așezările omenești din acest continent al civilizației au fost sărăcite de înviorarea pe care i-o dădeau cîteva specii de păsări, așezate între zidurile moarte, neașteptat a venit darul, și s-a așezat la noi un nou neam de păsări frumoase, pline de viață și mai ales prietenoase. A intrat în avîntare noastră un nou neam, plin de vigoare, puzderie înmulțită. Avem gugușiucii, care îndată au intrat spre om podul de aur al încrederii, al prieteniei. Străină, poposind pe streașina casei nu au plecat speriați, cînd s-a deschis, în apropiere, o fereastră și omul i-a privit cu mirare și interes. Apoi au coborît în curți, în străzi, căutînd hrană căzută din prisosul oamenilor.

Inima omenească e aplecată spre bine, semnele de prietenie în curînd au fost înțelese și li s-a răspuns. Tot mai multe mîini adunau de pe masă mărunțișuri de pîine, cîteva grăunțe și se bucurau cînd perechi și pîlcușoare de gugușiuci veneau să ciugulească de pe balustradele balcoanelor, de pe bordura drumurilor. Iată, dimineața cînd se deschide fereastra, îndată veneau oaspeții ce așteptaseră pe țigla acoperișului. Iată că nu se feresc de omul care s-a apropiat, unii răbdă mîna care mîngîie; este cîte un gugușiuc care culege chiar din palma întinsă spre el.

...Zilele trecute, un cunoscut al meu vînător, m-a vestit cu multă bucurie că gugușiucii au fost încadrați între păsările vînat, îmbogățind astfel obiectivele vînătoarei. În cadrul orașului nu se poate trage cu pușca, însă e o epocă, scurtă, cînd e belșug de recoltă de gugușiuci. Acești cițadini, spre toamnă, cînd sînt coapte semințele de floarea soarelui, pleacă cu duiumul spre lanuri și se liberează de semințele care le plac peste toate bunătățile. Atunci «recoltează» vînătorii. Cel ce mi-a împărtășit astă veste, îmi mărturisea că în anul trecut abia a fost o zi, în cele vreo două săptămîni, în care să nu iasă pe la marginea orașului și să nu se întoarcă acasă în tolbă cu cel puțin zece gugușiuci, pradă vînătorească!!! O, oroare!

Între gugușiucii care zilnic vin pe balconul meu, bucurîndu-se de mine, și eu bucurîndu-mă de ei, e și o femeiușcă, mai mică, mai zveltă, mai încrezătoare. Dacă las deschisă ușa intră în cameră și caută pe jos ce ar mai putea afla bun. În umblarea ei, se ridică și pînă pe masa mea de lucru și ciupește, de lîngă mașina de scris, cîte un miez rămas acolo de la micul dejun. Oare la toamnă voi mai avea această bună, dragă prietenă? O! Stimați vînători! Dispreluiți slobozenia dată vouă, radiați gugușiucii din lista victimelor voastre, nu sărăciți orașul de cei ce îi mai înviorează atmosfera. Nu pîngăriți o prietenie, dînd suferință și moarte.

IONEL POP

Prin cunoaștere

la iubirea de patrie

DRUMEȚIA PE PATRU ROȚI

Nu de mult în cadrul Automobil Clubului Român a luat ființă Comisia centrală pentru turism, la nivelul filialelor sale județene s-au constituit alte asemenea comisii alcătuite din activiști voluntari din rîndul împătimaților în a călători cu autoturismul. Care ar fi scopul activității acestor comisii? Să organizeze pentru autoturiști excursii scurte sau mai lungi în decursul cărora să se facă adevărate voiajuri de cunoaștere a istoriei și prezentului țării noastre, de îmbogățire a cunoștințelor, de practicare a unor sporturi, de trăire a unor zile în mijlocul naturii eficiente pentru revigorarea trupurilor și din care spiritul să se îmbogățească. Pentru ca și călătorul cu mașina să facă un turism de cultură, să facă mișcare cît mai multă și să nu se mulțumească doar cu a sta la volan ore întregi. În scurtul timp — vreo trei luni — de existență a acestor comisii, în toată țara s-au făcut pași importanți spre astfel de deziderate ale lui **homo automobilicus**, drumețul pe patru roți, o categorie distinctă de turist al secolului nostru. Atît Comisia centrală, cît și cele județene au elaborat o sumedenie de acțiuni care au atras mii și mii de oameni la practicarea unui turism cu automobilul organizat, diversificat, cu maximă eficiență pentru minte și trup. În fiecare județ s-au inaugurat cîteva noi itinerare turistice pentru cunoașterea celor mai frumoase locuri — munți, păduri, lacuri, zone de agrement; alte itinerare cuprind cîteva vestite zone etnografice și folclorice ale țării.

Iată alte acțiuni inițiate de Comisia centrală de turism a A.C.R., amplificate și diversificate în toate județele țării: îmbunătățirea cunoștințelor turistice ale automobiliștilor prin realizarea unor filme și diapozitive educative, editarea pe plan central a unui ghid automobilistic, realizarea unor schimburi de experiență.

Pentru a ilustra mai în amănunt ce înseamnă noul gen de turism de cunoaștere de către deținătorii de automobile, convorbim cu **Ilie Ștefan**, secretarul filialei A.C.R. din județul Satu Mare.

«După ce pe lîngă filiala din județul nostru a luat ființă comisia de turism, condusă de Victor Pop, un pasionat al călătoriilor educative și de cunoaștere, s-au oferit membrilor afiliați la A.C.R. o seamă de acțiuni care au stîrnit un mare interes, au contribuit la practicarea unui nou gen de turism cu automobilul — organizat, cu eficiență maximă pentru cei ce pleacă la drum. Dacă înainte automobilistul pleca, în general, de unul singur, ori asociindu-se cîte două-trei familii, acum familia mare a «drumeților motorizați» s-a închegat. Am stabilit, bunăoară, un itinerar al istoriei Țării Oașului, în parcurgerea lui s-a prevăzut și vizitarea muzeului oșenesc de la Negrești, un popas la o horă de duminică într-un sat, apoi vizitarea unor așezări străvechi din acest ținut colț de țară prin etnografie și obiceiurile sale. S-au înscris, prima oară, vreo 20 de automobiliști de la I.P.L. 23 August și Unio — întreprinderi mari din Satu Mare. Călătoria a fost o mare reușită, oameni care trăiam în același județ cu oșenii au aflat lucruri despre istoria, prezentul, viața lor materială și spirituală, despre care habar n-aveam. Apoi, ei au povestit prietenilor și colegilor de muncă despre această excursie colectivă care ne asaltează cu cereri pentru acest traseu — pe care îl reluăm la fiecare sfîrșit de săptămînă, pînă în iarnă. La Sîmbra Oilor, sărbătoare de-a oșenilor, au luat parte peste 300 de automobiliști, organizați în caravană, cu parking și program cultural-sportiv și de agrement propriu.

Pe lacul Călinești, în nord-estul județului, tot sîmbăta și duminica s-au organizat concursuri de pescuit; succesul a fost deplin. Pasionații ai undiței, familii întregi, ies acum cu sutele la locurile de baștină din jurul Călineștilor. Sub genericul «Să ne cunoaștem județul» am inițiat o serie de itinerare de călătorii scurte, educative pentru toate vîrstele, pe acestea pleacă la vremea week-end-ului, ba chiar și în timpul săptămînii, cei care au posibilitatea, tineri sau vîrstnici, să cunoască sau să revadă casa poetului Ady Endre, castele, monumente sau alte obiective turistice din Carei, Ardud, Tășnad; zeci de «echipaje» auto cu doritori de drumeție activă și de cunoaștere practică și un alt nou itinerar, care îi poartă pe un traseu de 200 km — Tășnad, Beltiug, Supur, Ardud; dar pe parcurs se organizează o seamă de drumeții pe jos, jocuri, întreceri sportive care scot omul de la volan și-l pun în brațele naturii. Ne gîndim să începem acum lansarea drumeției de munte, cu pasul, cortul și rucsacul în spate, pentru automobiliști. Nu-i un paradox. Ei vor merge cu automobilele pînă la poalele munților Borșa și Gutîi și-apoi îi vor urca pe jos să le cunoască îndeaproape, pe-ndelete frumusețile și binefacerile — și nu doar de pe șosea, din goana mașinii. Căci mulți nu știu încă ce bogăție de imagini oferă munții din jur — Gutîiul, bunăoară, care, pe lîngă darurile unei naturi pure, păstrează zeci de legende și locuri pe unde a hălăduit Pintea Viteazul. De asemeni, ne gîndim să constituim o mare caravană auto care să străbată Delta Dunării, într-o excursie organizată ca la carte; s-o cunoaștem bine și noi, sătmărenii, care o știm doar din auzite, de parcă ar fi la capătul pămîntului!

Iată cum ceva nou a apărut în viața automobiliștilor sătmăreni prin strădania tinerei comisii de turism: dorința de a călători organizat, de a cunoaște noi și noi culturi din județ și din țară, de a asimila o cantitate cît mai mare de informații. E o cerință firească a unui om modern ce posedă un automobil, care-i dă o mare mobilitate și independență în călătorie; tot mai mulți înțeleg că a te sui în automobil și a te duce sub o geană de pădure sau pe malul unui rîu, unde stai toată ziua inactiv, nu înseamnă a face cu adevărat turism.

Eu, ca vechi activist al A.C.R., salut cu entuziasm această nouă orientare a turismului automobilistic. Dar se ridică și o serie de probleme. Ar trebui majorat numărul mașinilor pentru asistență rutieră; ele vor trebui chiar să însoțească caravanele pe noile itinerarii, departe de șoselele de mare circulație, trebuie, de asemenea, oferite hărți rutiere amănunțite chiar la nivelul județului, o mai bună propagandă turistică, în general. Poate chiar revista «România pitorească», ar fi cazul, să înființeze o rubrică dedicată **turismului auto**, în care să facă cunoscute noutăți și experimente în domeniu. După aceea, sînt stringent necesare rulote moderne, funcționale, accesibile — ele încă nu se produc conform cerințelor actuale.»

ION PREDA

PRIN TIROL, LA VECINI...

– ZOOAGRICULTURA ÎN VIZIUNEA UNUI CERCETĂTOR ROMÂN

Austria de astăzi, o țară reprezentînd abia o treime din teritoriul și populația României, este deținătoarea unei interesante experiențe agricole de tip montan, în legătură cu condițiile proprii de sol, climă și relief, caracterizate de o mare diversitate.

Concepția agricolă din munții Austriei nu este uniformă, formele și gradul de asistare fiind variate, după condițiile naturale locale, experiența și psihologia agricultorilor munteni, nivelul investițiilor și însăși metoda de gîndire ce au fost aplicate după cel de al doilea război mondial cînd și în munții Austriei agricultura se afla în faza tradițională, fază ce caracterizează și în anul 1980 cea mai mare parte a agriculturii montane din lume.

Indiferent de deosebirile regionale, există însă și cîteva aspecte comune ce caracterizează sistemul agricol montan autohton: mai întîi orientarea spre creșterea animalelor și, în primul rînd a bovinelor — producția principală fiind vacile de rasă — tipuri montane — și desigur laptele și derivatele lui și o a doua formă de orientare, de îmbinare cu turismul, un agro-turism prezent în toate sezoanele, dar mai ales în lunile de vară și iarnă. Agricultura propriu-zisă este destinată aproape integral producției de furaje.

Luînd ca zonă de referință landul Tirol, vom constata practicarea a trei mari forme de agricultură: de «extremă», de poziție medie și joasă. Terenurile agricole sînt destinate în primul rînd producției de iarbă și fîn, completate de culturi de rădăcinoase furajere, mici culturi de porumb destinate exclusiv furajării animalelor, ca porumb-siloz, culturi de cartofi și mici suprafețe cultivate cu ovăz, alături de grădinile de legume și zarzavat și nelipsitele straturi de flori. Un loc însemnat îl ocupă și pomicultura, în care mărul deține locul principal, precum și cultura arbuștilor fructiferi și mai ales a păltinelului roșu și negru, cultura căpșunului.

Îngrijirea terenurilor, însămînțările și supraînsămînțările s-au realizat în baza unor analize agrochimice ale solului și a unor lucrări pregătitoare dificile: drenaje, niveleri, reducerea acidității, eliminarea speciilor de plante slab productive sau neturaiere ș.a. ce au necesitat ani de susținute eforturi. Majoritatea lucrărilor agricole se execută mecanizat, cu mijloacele proprii ale agricultorilor sau prin cooperare, în cadrul asociațiilor producătorilor. Gospodăriile agricole montane sînt individuale, răspîndite pînă la cote înalte, deținînd suprafețe cuprinse în medie între 3 și 8 hectare, cu un număr mediu de vaci și juninci de 8–12 capete.

Creșterea oilor este slab reprezentată, limitîndu-se la rase de carne, nemulgătoare, ca «Bergschaf» la care dispunerea mameloneră face mulsul impracticabil. Complicațiile tehnologiei mulsului și preparării brînzeturilor, dificultatea angajării păstorilor, conferă oieritului austriac un caracter strict local și de mică însemnătate. Pătrunderea procesului mecanizării lucrărilor agricole montane a determinat un dezinteres progresiv pentru animalele de muncă, astfel că astăzi, boii de muncă sînt practic inexistenți, iar caii — frumoasa rasă de munte «Haflinger», deși în creștere, sînt totuși în număr redus și valorificați exclusiv prin turism și la export, fără participarea la muncă. Merită consemnată situația dezvoltată a apiculturii și a culturii păstrăvului, în forma micilor prisăci, respectiv iazuri de tip gospodăresc.

În construcția și echiparea gospodăriilor s-a acționat fie după proiecte noi — peste 70 la sută, fie prin modernizarea locuințelor și a grajdurilor vechi, în așa fel încît astăzi instalațiile electrice, de apă, igienico-sanitare, telefonice, se află în fiecare locuință, în timp ce adăpătorile mecanice, bazinele de colectare a dejecțiilor, mulsul mecanic și mijloacele operative de răcire a laptelui la bidon și-au găsit locul în totalitate în grajduri. O deosebită atenție a fost acordată rețelei de drumuri și de canalizare, gardurilor electrice, silozurilor pentru porumbul furajer și cartofi, mijloacelor de conservare a fînurilor. În echiparea cu mijloace mecanice a gospodăriilor sînt generalizate minicositoarea mecanică, întoarcătoarele de fînuri, motocarele multifuncționale, existînd și un număr mare de mașini agricole de tip nou, ca tractoarele mici, prevăzute cu cositoare și remorcă autoîncărcătoare pentru iarbă și fîn, minimașina cositoare-întorcătoare ș.a. Nivelul gradului de mecanizare actual a început să devină, pe alocuri, chiar exagerat.

Întregul sistem de agricultură montană din Austria este orientat spre închiderea ciclului anual al creșterii animalelor în gospodăriile individuale, prin autogestiune, cu intensivizarea agriculturii pășunilor și fînețelor și realizarea unor producții de fînuri de 3 000–6 000 kg la hectar și chiar mai mult, în condițiile a cel puțin două coase anual pe fînețe, recoltări otăvii și pășunarii de toamnă a animalelor, pentru tîrlire. Perioada de pășunat este cuprinsă între lunile mai și septembrie și în acest scop taurinele sînt deplasate la altitudine în «almurile» (stîni) echipate modern în majoritate și îndeplinind și funcții turistice. Revenirea animalelor de la stîni are loc în a doua jumătate a lunii septembrie și este însoțită întotdeauna de manifestări sărbătorești, de adevărate treceri în revistă a animalelor.

Principalele rase de taurine sînt Bruna, Fleckvieh și Pinzgau, animale cu aptitudini mixte, lapte-carne, cu producții medii de peste 4 000 l lapte pe lactație și greutăți corporale de 550–700 kg. Pentru condițiile de extremă, adică de pantă accentuată și altitudine înaltă se utilizează cu succes rasa Grauvieh, vacile avînd greutate de 450–600 kg, cu o producție de lapte de 4 000 litri pe lactație și cu o deosebită putere de cățărare și rezistență organică. Toate aceste rase sînt tipuri «de munte» cărora pe lîngă producții bune li se pretinde și rezistența organică față de factorii naturali. Din acest punct de vedere rasa Pinzgau se situează pe primul loc.

În fapt, cheia de boltă a agriculturii montane austriece o reprezintă calitatea raselor de taurine, de care depinde exportul și însăși condiția de existență a populației. Severitatea modului de desfășurare a procesului de reproducție și forma de îmbinare cu sistemul de cointeresare a producătorilor, constituie principalele «secrete» ale zootehniei montane.

La eficiența sistemului de reproducție contribuie însă esențial încă doi factori: eliminarea timpurie a masculilor de la reproducție și cointeresarea producătorilor în creșterea taurinelor — vaci și junici — pentru prăsilă. Prin sacrificarea tuturor viteilor masculi la greutatea de 130–150 kg, pentru carne albă și oferirea de prețuri stimulative, asociat prețurilor avantajoase ale vacilor și junicilor cu origine cunoscută, s-a reușit perfecționarea raselor și menținerea lor în competiția mondială a raselor de taurine. Un aport deosebit de important în acest angrenaj îl aduc tîrgurile de animale cu licitație și expozițiile anuale, în fapt momentele principale ale desfășurării comerțului și stimulării morale a producătorilor. Modul de amenajare a acestor tîrguri, organizarea, fastul, condițiile de participare a producătorilor, calitatea animalelor reprezintă aspecte care contribuie la bunele rezultate ale zootehniei montane austriece.

Un rol determinativ în înflorirea agriculturii montane și în general a regiunilor de munte l-a jucat modul organizării și calitatea învățămîntului agricol, destinat tineretului provenit din gospodăriile crescătorilor de animale, precum și cursurile speciale de instruire periodică a țăranilor munteni de vîrstă adultă.

Deși nivelul general de modernizare și calitatea raselor de animale sînt superioare, se consideră că numai prin zooagricultură, gospodăriile montane nu se pot rentabiliza. A fost și motivul principal care a determinat intervenirea în politica agrară a Tirolului și în general în zona de munte austriacă, încă din jurul anului 1950, a unei noi orientări legată și de tendințele accentuate de migrație a populației de crescători de animale munteni spre orașe și spre alte preocupări. Soluțiile de tip «tampon» ce au fost aplicate au privit dezvoltarea turismului agrar montan și a micilor industrii, amplasate în sate. Comunitatea de limbă și vecinătatea unor țări cu potențial economic ridicat și interesate în turismul montan au constituit condiții determinante în dezvoltarea unui agro-turism, organizat într-un sistem de condiționări reciproce și susținut de o infrastructură creată și aservită acestui scop, după principiul că «la munte nu se poate face turism fără agricultură și nici o bună agricultură fără turism».

Pornindu-se de la stilul și confortul interior al noilor gospodării agro-turistice, de la dotația igienico-sanitară și ornamentarea florală, de la organizarea unor surse locale de alimentație, a unor variate forme de agrement și odihnă activă, prin cooperarea dintre turismul agrar și cel hotelier și prin asigurarea unei solide baze de educație turistică a populației, s-a ajuns astăzi, mai ales în Tirol, la un avansat grad de dezvoltare a unui nou tip de cultură montană, agro-turistică, realizare efectivă a ultimilor 30 ani.

Dr. RADU REY

Profesiunile din turism: Ospătarul

Cunoscusem în Clujul studenției un om pentru care meseria de ospătar însemna lucrul cel mai prețios de pe lume, după ce-o slujise peste 40 de ani, lucra la «Continental», lăcaș de elită a gastronomiei orașului, și noi, tineri fiind, stăteam multișor în fața unui pahar cu bere, spre ora închiderii, invitîndu-l să povestească.

De el îmi amintisem așteptîndu-l pe Szabo Zoltan, despre care mai mulți turismului mureșan îmi spuseseră că-i un model de comportament (nu singurul!), că deține multe din cheile profesiunii sale. Aveam în față un tînăr care cu o zi înainte împlinise 30 de ani, era în... «civil», adică nu era de serviciu și totuși l-am găsit printre colegii săi de la noul restaurant-hotel «Continental» din Tg. Mureș. Exces de zel? Mi-a răspuns simplu: **«Cînd nu lucrez, sufăr. Pur și simplu trec pe aici să-mi văd locul de muncă și mă bucur, de parcă nu cu o zi înainte am stat în picioare de dimineață pînă noaptea. Și-n concedii fiind, intru așa, prin localuri, să văd ce fac alții, cum se comportă, ce zic».** Ei, da, uite o chestie, mi-am zis, începînd apoi să-l descos, pentru a afla secretele acestei meserii. Nu, nu s-a gîndit în adolescență, fiind licean la Reghin (e dintr-o familie de țărani din comuna Gornești), că va deveni ospătar, dar acum, privind retrospectiv, **«îmi dau seama că am avut talent de comerciant»**, prin asta înțelegînd relațiile cu oamenii, dorința și posibilitatea de a lucra nemijlocit în mijlocul lor, de a-i face să se simtă bine în compania sa. A început cu un curs de calificare, de 6 luni, unde l-a avut instructor principal pe Iulian Curtifan, actualmente șeful unității respective: **«El mi-a fost exemplu în meserie, pentru că-i place și stă tot timpul cu noi».** Timp de 4 ani a lucrat la «Grand», apoi a făcut două serii de cursuri specializate, la București, ajungînd ospătar principal. În toamna lui 1979 i s-a propus un contract de 6 luni în R.F.G., la restaurantul unui francez. **«Culmea; era un om ursuz, țipa mult la personal, în bucătărie, dar cînd venea în fața clientului se transforma într-o clipă, de credeai că-i cel mai liniștit om din lume».**

A învățat să-și stăpînească nervii, să zîmbească fiecărui mesean, să-i afle preferințele chiar înainte ca acesta să le rostească. **«Dacă ospătarul n-o face, trebuie s-o facă obligatoriu, șeful de sală; acesta să fie cu ochii în toată sala, să se îndrepte imediat către clientul nou venit, pentru a-l face să înțeleagă că-i luat în seamă, chiar și numai prin gestul de a-i așeza în față lista de bucate».**

Știe bine trei limbi (româna, maghiara, germana) și se descurcă în alte trei (franceză, italiană, rusă). Are o memorie deosebită și a ajuns să știe preferințele clienților de cum s-au așezat la masă; mai mult, cu delicatețe și grijă să nu jignească pe nimeni, recomandă ceea ce crede că i se potrivește la ora și-n starea psiho-fizică în care se află.

Continuare în pag. 20

VALENTIN HOSSU-LONGIN

APA PENTRU VIITOR (VI)

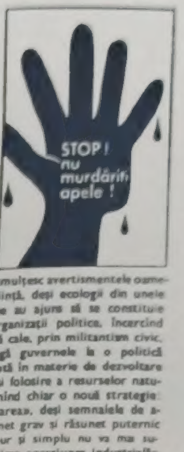

Deși se înmulțesc avertismentele oamenilor de știință, deși ecologii din unele țări apusene au ajuns să se constituie chiar în organizații politice, încercînd și pe această cale, prin militantism civic, să constringă guvernele la o politică mai înțeleaptă în materie de dezvoltare industrială și folosire a resurselor naturale, propunînd chiar o nouă strategie: «ecodezvoltarea», deși semnalele de alarmă au sunet grav și răsunet puternic («Biosfera pur și simplu nu va mai suporta mult timp agresiunea industrială» — Alvin Tofler, «Al treilea val»), în lume se fac auzite și alte voci, care se ridică împotriva «alarmiștilor», mergînd pînă la a pretinde că omul «se poate adapta la un mediu în întregime artificial», că îngrădind (cu cît de firave bariere!) activitățile industriale puternic poluante, se ajunge la șomaj, inflație și recesiune economică. Reprezentanții firmei chimice vest-germane «Höchst» — «sicițiți» de adversarii poluării Rinului — au declarat că «scăldatul, pescuitul și romantismul — toate acestea sînt vorbe goale». În sfîrșit, n-au lipsit nici maeștrii formulărilor axiomatice: «Vocația naturală a cursurilor de apă o constituie evacuarea deșeurilor». Cu asemenea «aforisme» se ajunge ușor la un...

...dadaism acvatic

Răsfoind de curînd un album cu imagini făcute de artistul fotograf Ion Peteu, ne-a oprit mult timp privirea un splendid lac Snagov la ceasul amurgului, o apă liniștită, blîndă, caldă, cu irizări mătăsoase de moar, ca un simbol al purității și calmului. În fața acestei priveliști de basm, de găsit totuși la numai 30 de km de București, par neverosimile, grotești, adevărurile scrise în manualele contemporane de protecția calității apelor. Și totuși ele există, semnalează realități văzute, măsurate, analizate, chiar dacă au aerul a fi fost desprinse dintr-un poem dadaist ori suprarealist. Căci iată ce găsim într-o sumară enumerare a agenților impurificatori ai apei: bucăți de lemn, hîrtie, cîrpe, materiale plastice, reziduuri solide, provenind din abatoare, cutii, coji de legume, adică ceea ce se cheamă «corpuri mari, plutitoare sau tîrîte»; dar și «materii granulare insolubile», ca, de exemplu, nisip, cenușă, zgură, pulberi și nămoluri industriale, rumeguș de lemn; și încă ceva «special» — suspensiile coloidale, teribil de stabile — după care urmează gudroanele, reziduurile petroliere, uleiurile vegetale, grăsimile animale, acestea fiind parte din categoria «inamicelor» filtrelor, a substanțelor ce nu se amestecă cu apa, ci plutesc frumușel în chip de pelicule, bule, «emulsii»... Și poemul nostru suprarealist — de data asta în sensul propriu al cuvîntului — continuă cu un amplu capitol, mult mai grav, acela al efectelor, al consecințelor tehnico-economice. O apă impurificată va cere eforturi și, implicit, cheltuieli mari de tratare, nu numai spre a putea fi dată la consum oamenilor, dar și industriei ori agriculturii. Suspensiile coloidale, de pildă, cer doze mărite de coagulanți în ciclurile de filtrare, e nevoie de curățiri și spălări repetate, implicit de energie și de forță de muncă în plus, în vreme ce randamentul și timpul de funcționare util al filtrelor se micșorează. La celălalt capăt, acțiunea de filtrare și tratare a apei potabile este îngreunată și se resimte direct, la nivelul cel mai simplu al simțurilor omenești: mirosul și gustul. Sînt unele hidrocarburi pe care le simțim și în concentrații infime; nasul nostru detectează prompt amoniacul, hidrogenul sulfurat, acetatul de amil, metilmercaptanul — chiar dacă prezența lor e de ordinul sutimilor de miligram la litrul de apă. Sau clorfenolii, ce se formează într-o apă dezinfectată cu clor: îi percepem pînă și în concentrații de doar două părți la un miliard!

De la beton la... lostriță

Se depistează adesea sulfați între impurificatorii apei: cînd concentrația lor trece de un gram la litru, betonul, mai ales cel de calitate inferioară, se deteriorează rapid. Dar dacă betonul, campion al rezistențelor, nu poate ține piept armatei de poluatori, cum am putea face din ființele acvatice niște cetăți inexpugnabile? Am ajuns astăzi să măsurăm natura și intensitatea impurificării unei ape de suprafață prin mulțimea și natura formelor de viață acvatică afectate. Fauna și flora ne pot semnala primele, ca niște detectori ultrasensibili, calitatea unui rîu, a unui lac. Încă de acum 15 ani, la noi în țară a fost introdus — între alți indici de calitate a apei — factorul biologic, care semnalează prin forme diferențiate de viață acvatică nefastele efecte ale felurițiilor poluanți. Cînd, de exemplu, concentrația calciului crește în apă, vom găsi imediat mai multe plante din specia **Elodea** și **Myriophillum** și insectele **Oxycera** și **Pericoma**. Înmulțirea unor bacterii — ca **Leptotrix** și **Crenotrix** — indică cu precizie prezența fierului. Specialiștii vorbesc mult în ultimii ani despre procesul de eutrofizare a apei — adică îmbogățirea ei cu substanțe nutritive, compuși de azot și fosfor, de exemplu, provenind din apele uzate — care provoacă înmulțirea unei flore acvatice ce îngreunează și chiar împiedică navigația, scăldatul, sporturile nautice, concomitent cu deteriorarea — datorită descompunerilor vegetale — a calității apei. Între apelurile lor S.O.S., din ce în ce mai dese, biologii semnalează și dispariția unor specii rare ale florei și faunei țării noastre. E aproape de negăsit lostrița, pește gustos al apelor de munte, care se mai întîlnește azi doar în unele părți ale Bistriței, pe Dorna și Bistricioara. E amenințat peștele **Cobitis elongata**, supraviețuitor din vremi îndepărtate în rîul Nera, relict valoros ce se mai află doar în China Centrală, Mongolia și Asia Mică. Apa Mureșului, între Toplița și Brîncovenești, e singurul loc unde mai poate fi găsit Cobitis aurata rhadinae, un pește mic, dar cu renume în știință și arată un interes deosebit. Tot un semnal puternic de alarmă și pentru un unicat în lume: specia de pește Romanichthys valsanicola, care trăiește în bazinele superioare ale rîurilor Argeș, Vîlsan și Doamnei...

Jiule, ce duci la vale!

De-ar avea glas rîul pandurilor de altădată mult s-ar plînge, căci multe-s cele ce-l împovărează. Încă de pe cele două brațe ale cursului său superior, Jiul de Vest și Jiul de Est, apa vine neagră, aglomerată cu suspensii de cărbune; pe Jiul de Mijloc se adaugă praful de cărbuni de la Rovinari, poluarea de la termocentrale (apa rîului atinge 38°!), produsele petroliere de la schelele Bîlteni și Țicleni; Jiul inferior mai primește substanțe organice, amoniac, fosfor, zinc, crom și mercur, de la platforma industrială Ișalnița și orașul Craiova. Pe toate le cară Jiul la vale, pînă la Dunăre. Apa lui, evident, nu mai poate fi folosită, înregistrîndu-se totodată fenomenul de «pustiire biologică».

Ce înseamnă însă apa bună? Cum definesc și cum măsoară specialiștii calitatea apei? Să spunem de la început că apa pură, apa distilată, nu e neapărat și apa bună. Ea e aproa curată ca s-o putem folosi ca apă potabilă sau în irigații, sau în piscicultură. E... prea diracă. E știut, de altfel, că, în natură, nu există apă pură. Încărcările ei naturale depind de structura geologică și compoziția mineralogică a straturilor străbătute, ca și de natura și densitatea vegetației din bazinul hidrografic respectiv. Concentrația cea mai mică în săruri dizolvate o are apa izvoarelor din munții cu roci cristaline cîteva zeci de mg/dm³. Dar un rîu care trece peste roci foarte solubile, cum ar fi clorura de sodiu, poate cuprinde chiar mii de mg/dm³. La săruri se adaugă descompunerile vegetale, care încarcă apele cu substanțe organice consumînd oxigenul dizolvat, indispensabil formelor aerobe de viață acvatică, inclusiv peștilor. Din mulțimea caracteristicilor fizice, chimice și biologice ale apei naturale — determinabile prin analiză de laborator — se utilizează practic un număr limitat în mod convențional de asemenea caracteristici, și anume cele considerate mai semnificative. În practica din țara noastră se consideră ca indicatori uzuali de calitate a apelor cei 48 de parametri înscriși în standardul de stat 4 706 — 74 privind calitatea apelor de suprafață, a căror listă acoperă și cerințele de determinare a calității apelor subterane. Același standard indică valorile acestor indicatori pentru trei categorii de calitate a apelor, corespunzînd posibilităților acceptate convențional ca normale pentru folosirea apei în anumite scopuri. Apa de categoria I este destinată populației, dar și industriilor exigente cu calitatea apei (cum e cea alimentară, de pildă), salmoniculturii, ștrandurilor organizate, irigațiilor de maximă exigență. Categoria a II-a desemnează apa pentru amenajări piscicole de șes, cea folosită în scopuri urbanistice și de agrement. În fine, categoria a III-a cuprinde apa pentru irigații și industrii ce n-au nevoie de apă din primele două categorii. Trebuie spus că, după folosirea în așezările omenești, în industrie, zootehnie, centrale termoelectrice sau în alte activități, apa se încarcă cu substanțe străine sau cu energie, devenind «apă uzată», ale cărei caracteristici diferă de cele ale apei din sursa folosită în alimentarea activităților respective. Evacuările de ape uzate, impurificate în urma folosirii lor de către om, constituie astăzi cea mai răspîndită categorie de cauze ale modificării calității apelor. În țara noastră, protecția calității apelor face parte integrantă din strategia globală a dezvoltării multilaterale a societății socialiste. Ca atare, beneficiază de un cadru legal și de organizare bine definit, ca și de importante resurse materiale și umane alocate sistematic prin planul național unic de dezvoltare economică și socială a țării. În general, în acest domeniu, avem un sistem legislativ și de organizare coerent, bine gîndit, printre cele mai complete din lume. Strategia propusă — pe baza unui program elaborat de Consiliul Național al Apelor — este, de asemenea, bine conturată și de natură să asigure baza materială corect fundamentată a unui sistem unitar de protecție a calității apelor. Se pare însă că sîntem în urmă în domeniul cunoașterii legilor, a măsurilor de prevenire și constatare a poluării apelor, mulți ignorîndu-le sau tratîndu-le ca pe un lucru secundar, lipsit de importanță. Altfel ar fi greu de explicat cum am ajuns astăzi ca mai mult de 30 de rîuri să prezinte, pe anumite sectoare o impurificare pronunțată, depășind limitele categoriei a III-a. A scoate apele lor din circuitul economic, pentru a nu mai vorbi de efectele în ecosistemele respective, este o gravă greșeală, deoarece România are — raportînd la număr de locuitori și cerințe — resurse sărace de apă, mai sărace decît țări pe care ni le închipuim aride, ca Grecia și Italia. Iată de ce tot ce privește apa are pentru om, în general, și pentru noi, în special, cu adevărat o importanță vitală.

Reamintim, aici, că legea apelor prevedea ferm, fără posibilități de interpretare, încă din 1974: «în scopul asigurării protecției calității apelor, în producția planificată de bunuri materiale, procesul epurării apelor uzate **se integrează în procesul de producție; indicii de calitate ai apelor epurate sînt indicatori de plan**» (subl. n.). Atunci?!...

ANDA RAICU
MIHAI CREANGĂ

ECOURI

● După ce ne semnalează unele cazuri de poluare a apelor în județul Cluj (asupra cărora vom informa la timpul potrivit), col. ast. (r) **Gheorghe Bonga** ne trimite o știre din ziarul «Făclia», din care aflăm că «exploatarea minieră Aghireș deversează în Nadăș substanțe nocive în suspensie care reduc flora și fauna acvatică și perturbă alimentarea cu apă industrială a întreprinderii «Mucart» din Cluj-Napoca.» ● Reținem, dintr-o scrisoare mai lungă a tovarășului Ioan Dobrescu, custode onorific al Comisiei Monumentelor Naturii din județul Argeș: «A intrat în funcțiune Combinatul de fibre sintetice de pe platoul Gruiului, la Cîmpulung. Au construit o stație gigant pentru epurarea și dezafectarea apelor reziduale. Cu toate acestea, vă mărturisesc sincer că am rămas îngrozit văzînd cum de la această stație se scurg pe firul Pîrîului Mare păcură și alte substanțe, ajungînd în rîul Bughea, în Bratia și Rîul Tîrgului și ulterior în Rîul Doamnei, încît malurile sînt negre, apa exală un miros greu de suportat, este alb-vînătă la culoare și foarte densă. Cei de la combinat ridică din umeri, spun că important pentru ei este să producă». Sigur că e important să producă, dar nu deșeuri care omoară rîuri vii...

TÎRGOVIȘTE! Nume cu adînci rezonanțe istorice; fostă cetate de scaun a Țării Românești (sec. XIV-XVII), orașul apare menționat prima oară în anul 1394. În timpul voievodului Radu cel Mare (1495—1508), aici s-au tipărit numeroase cărți; diaconul Coresi publică în 1570 «Psaltirea» în limba română. Pe vremea lui Constantin Brâncoveanu (1688—1714) și-a desfășurat activitatea cărturarul Antim Ivireanu. Palatul domnesc datează din vremea lui Mircea cel Bătrîn, cunoscînd ulterior restaurări și adăugiri importante... Veche vatră etno-folclorică, Tîrgoviștea și Dîmbovița au dat țării oameni de cultură aleasă: Enăchiță Văcărescu, Vasile Cîrlova, Ion Ghica, Grigore Alexandrescu, Al. Brătescu-Voinești, I.C. Visarion etc. Pe de altă parte, natura a înzestrat acest colț de țară cu valori inestimabile, peisajul dîmbovițean fiind printre cele mai atrăgătoare din țara noastră. Oamenii zilelor noastre au ridicat aici cetăți industriale și uzine de sănătate, au ctitorit noi orașe și au pus în valoare vestigiile trecutului, într-un amplu și complex proces de edificare social-economică și cultural-turistică... Acest din urmă aspect îl discutăm cu cîțiva factori de răspundere, a căror menire este să facă din ospitalitatea dîmbovițeană o prea frumoasă carte de onoare, în care semnează non-stop mii de turiști veniți din toate colțurile țării și de dincolo de frontariile sale. Noutățile ni le prezintă chiar directorul O.J.T. Dîmbovița, tovarășul Nicolae Spirescu:

— În centrul municipiului Tîrgoviște, pe lîngă cele două complexe de cazare și de alimentație publică existente, «Dîmbovița» și «Turist», s-a dat recent în folosință complexul hotelier «Valahia». Acest edificiu modern, realizat într-o arhitectură originală, îmbogățește baza noastră materială, și, totodată, oferă posibilitatea vizitatorilor să beneficieze de servicii mai bune, care să ajungă la cota înaltelor exigențe de bune gazde!

Muzee și parcuri, monumente ale naturii și ziduri străvechi, amenajări turistice și de agrement, lacuri de cleștar și cărți rare, ape miraculoase și păduri ozonate, sate împrăștiate pe dealuri și cabane în munți — aceasta-i zestrea de frumos, cultură, odihnă, liniște și sănătate a acestor meleaguri, care te îmbie, acum la început de toamnă, mai ales, să-ți îmbogățești mintea și sufletul, să te revigorezi. Iată cîteva utile și plăcute popasuri.

PUCIOASA, stațiune balneoclimaterică permanentă (400 m altitudine), situată la 21 km de Tîrgoviște (DN 71, avînd și stație de cale ferată). Orașul în plină dezvoltare și-a dobîndit propria personalitate, devenind o așezare modernă, cu arhitectură ce se înscrie perfect în geografia dealurilor înconjurătoare. Existența izvoarelor tămăduitoare, cu ape minerale, sulfuroase, sulfatate, calcice, clorurate, sodice, radioactive și-au dovedit eficacitatea terapeutică, aducîndu-i de multă vreme o faimă binemeritată.

— Pentru cei veniți aici să-și caute sănătatea — afirmă dr. Ecaterina Tomaziu, medicul șef al stațiunii, — le recomandăm în tot cursul anului posibilitatea de a se trata, cu bune rezultate, pentru afecțiunile aparatului locomotor, ale sistemului nervos periferic, ale căilor respiratorii superioare, ale căilor biliare și renale, ale afecțiunilor ginecologice și în unele boli profesionale. În baza de tratament dispunem de cabinete medicale cu secții specializate de: hidroterapie, chinetoterapie cu piscine terapeutice, aerosoloterapie, felurite instalații cu proceduri complexe de recuperare și readaptare, săli de gimnastică medicală, ergoterapie, defectoterapie, electro-fizioterapie, mecano-terapie. Fiecare secție este dotată cu aparatură modernă, fiind supravegheată de cadre medicale cu înaltă calificare.

— Celor care vin la noi în stațiune — ne spunea Dinu Rădulescu, directorul Întreprinderii Balneare — le oferim camere primitoare, diferențiate pe grade de confort, iar prin restaurantele noastre asigurăm, sub formă de pensiune, meniuri variate sau diete conform solicitărilor. De asemenea, oaspeții au la dispoziție multiple posibilități de petrecerea timpului liber: cinematograf, casă de cultură, club cu bibliotecă, bază sportivă cu teren de tenis și un parc de odihnă.

Dar stațiunea Pucioasa constituie, totodată, un obiectiv turistic mult căutat și de cei perfect sănătoși. Frumusețea locurilor și condițiile oferite satisfac nenumărate posibilități de destindere, pentru petrecerea unei reușite vacanțe! Vilegiaturiștii tentați de o asemenea ispită nu vor regreta, deoarece aici îi așteaptă gazde primitoare. Astfel, vor avea de ales între: motelul-restaurant «Debarcader» așezat în zona de agrement a orașului, pe marginea lacului de acumulare de pe rîul Ialomița; unitatea dispune de un restaurant și o terasă de vară, de camere cu încălzire centrală și loc pentru parcare; hanul «Zărăfoaia» este situat la intrarea în Pucioasa, tot într-o frumoasă zonă de agrement, pe malul rîului Ialomița; dispune de cazare în căsuțe camping, frumos amenajate, printre alei și peluze de flori, cu bănci pentru odihnă și loc de plimbare. Tot aici, se află o mică bază sportivă, iar în apropiere un strand cu plajă și vestiare, precum și cîteva bărci pentru agrement. Restaurantul cu parter și etaj oferă, în cîteva saloane și pe terasa de vară, o gamă largă de preparate culinare, inclusiv cîteva specialități ale casei: ciorbă de burtă, ciulama de ciuperci cu mămăliguță și gustoșii papanași cu brînză de vaci și smîntînă. La rîndul său, restaurantul «Parc», din centrul orașului, amenajat într-o clădire veche de aproape un secol, oferă zilnic mîncăruri tradiționale, din bucătăria dîmbovițeană, printre care ciorba țărănească, șnițel umplut cu buchet de legume și sufleu de brînză de vaci cu vanilie.

Desigur, nu au fost uitate nici excursiile prin împrejurimi sau la alte obiective turistice, organizate de filiala de turism. Recomandarea se referă în mod special la șiragul de «perle turistice» — cabanele de pe valea Ialomiței: Scropoasa, Zănoaga, Bolboci, Padina, Peștera. Accesul către aceste cabane se face din orașul Pucioasa, mergînd mai departe pe DN 71 sau cu trenul pînă la Pietroșița. De aici se ajunge la cabana Scropoasa, fie pe șoseaua care duce la Dobrești și de acolo pe un drum lateral, fie traversînd muntele Păduchiosu, prin Cheile Zănoagei, pînă la lacul Scropoasa. Plasată la o altitudine de peste 1200 m, cabana oferă din plin toate satisfacțiile unei vacanțe plăcute, atît vara cît și iarna. Cele 80 de locuri pentru cazare sînt oricînd pregătite pentru oaspeți; bufetul-restaurant oferă mîncăruri calde și reci la orice oră, din care nu lipsesc specialități din lactate și carne de pasăre, din gospodăria anexă. De asemenea, la cerere se poate asigura pensiune completă, rezervată din timp prin filiala de turism din Tîrgoviște (telefon 14116).

Dar, oricît de bine și frumos ar fi aici, turistului îi sade bine cu drumul... Reîntorși pe același traseu pe care am venit, străbătînd din nou

1. Hotel Valahia din Tîrgoviște.
2. Sala de gimnastică medicală — Pucioasa.
3. Complexul hotelier-turistic Peștera.
4. Hanul turistic Zărăfoaia din Pucioasa.
5. Motelul restaurant Debarcader — Pucioasa.
6. Cabana Scropoasa
7. Popasul turistic de la Padina.

DÎMBOVIȚA
- ISTORIE, NATURĂ, SĂNĂTATE

Cheile Zănoagei, ne întîmpină cabana Zănoaga. Așezată la 1400 m altitudine, de aici poate începe periplul nostru în amonte, pe valea superioară a Ialomiței; putem face un popas plăcut, fie aici, la cabana Zănoaga, fie la cabana Bolboci, din apropiere, unde gazdele oferă, de asemenea, casă și masă, pentru cei care le calcă pragul. Din aceste locuri, pătrundem în inima Bucegilor. Deci, drumeții își continuă traseul la complexul de cabane Padina și Peștera. Mai întîi, la Padina. Așezată la altitudine de 1550 m, această oază de liniște și frumuseți, mult căutată de turiști, poate adăposti 120 de oameni, numărul paturilor înmulțindu-se în sezonul estival, cu încă 120 locuri în căsuțe tip camping, precum și cu un spațiu nelimitat pentru instalarea corturilor. Un restaurant intim, cu terasă acoperită, își întîmpină vizitatorii cu o varietate de mîncăruri calde și reci, care stă și la dispoziția grupurilor organizate — rezervate din timp — sau pentru tabere de elevi veniți în vacanță, atît vara cît și iarna. Pentru agrement sînt la dispoziție: televizoare, aparate de radio, diferite jocuri distractive, loc pentru plajă pe malul Ialomiței, vara, iar iarna, teren suficient pentru cei care practică sporturile albe. Amatorii de excursii, pescuit sau vînat își pot demonstra îndemînarea în mai multe locuri.

Cu gîndul la o revedere a zonei, urcăm spre cabana Peștera. Aici, la 1610 m altitudine, ne întîmpină un adevărat complex turistic: hotel, restaurant cu terasă, braserie și bar de zi, ceainărie, toate de prima categorie. «Peștera» este una din cele mai moderne construcții alpine, de acest fel, din țară. Silueta acesteia se înalță pe 9 nivele, găzduind 150 persoane, în camere elegante, de la balcoanele cărora se pot admira priveliști montane de neuitat. Și aici, gazdele se întrec în a asigura servicii cît mai bune, care fac popasul vizitatorilor deosebit de plăcut. Delicioasele preparate culinare, ieșite din mîinile harnicilor bucătari, sînt apreciate și de cei mai pretențioși gurmanzi: bulzul ciobănesc, puiul la ceaun cu mămăliguță, medalionul de purcel cu cașcaval, iar ca desert, clătite cu dulceață de afine și zmeură. Iubitorilor de drumeție li se deschide un larg evantai de trasee — din Bucegi pînă-n Leaota — de pe înălțimile cărora îmbrățișăm panorame ispititoare.

Dîmbovița — poartă de frumusețe spre nestematele ale naturii și istoriei — vă așteaptă din ianuarie pînă-n decembrie.

Text și fotografii
LICĂ IOSIF

Tribuna cititorului

● O scrisoare care nu mai are nevoie de comentarii primim de la cititorul **Ilie Măicăneanu**, consilier juridic la Inspectoratul Silvic Județean Cluj: «Dacă am întreba, cei mai mulți oameni ar spune că au impresia că apa reprezintă ceva fără început și fără sfîrșit, ceva ce nu se poate termina niciodată, indiferent cum ai acționa asupra ei. Doar acțiuni relativ recente, din păcate insuficient popularizate, au dus la schimbări relativ mici în optica unor cetățeni. Dar trebuie să arătăm că în afară de situații de culpă, de greșeli, mai mult sau mai puțin involuntare, de abdicare de la obligațiile pe care le avem fiecare, ne mai întîlnim și cu situații care par incredibile, de distrugere voluntară a unei ape pentru considerente, ținînd de un egoism pe care nu l-am putea defini decît ca «feroce». Nu mă refer la inconștientul care își golește rezervorul de ulei al mașinii în apa clară ca lacrima a muntelui, unde a venit **să admire natura**. (Și cu această ocazie să își spele și mașina). Acest fapt, deși grav, apare ca lipsit de importanță față în față cu cîteva situații pe care doresc să vi le relev în cele de mai jos. Este cazul celor care în dorința de a prinde cîteva kilograme de pește, otrăvesc un curs de apă, uneori cu substanțe care fac impropriu de consum chiar peștele adunat. Recent, Tribunalul Județean Cluj, s-a pronunțat în cauza ce a făcut obiectul Dos. pen. nr. 1978/1980. În acest dosar, prin Decizia penală nr. 328/09.04.1981 s-a reținut în sarcina a trei infractori S.M. de 26 de ani, G.L.-Gh. de 37 de ani și S.I. de 30 ani infracțiunea prevăzută de art. 58 al. I. din Legea nr. 8/1974 și infracțiuni de braconaj prin intoxicarea peștelui, condamnîndu-i pe fiecare la cîte 3 ani și cîte un an, urmînd să execute cîte 3 ani de închisoare, obligîndu-i și la plata unor despăgubiri de 49 848 lei în favoarea Inspectoratului Silvic Județean Cluj, unitatea păgubită prin faptele lor. Care au fost faptele care au determinat o asemenea sentință severă, dar dreaptă? La data de 21 iunie 1980 cei trei, au consumat băuturi la restaurantul Stațiunii Fîntînele din Beliș. Noaptea, ca hoții, s-au urcat într-o mașină împrumutată de la un ospătar, în al cărei portbagaj au pus și o cantitate de substanță toxică ce conținea clor, plecînd pe Someș în sus. La un loc, în care albia Someșului Cald era îngustată din cauza unor bolovani mari, au scos din portbagaj substanța otrăvitoare, au deversat-o în apă, și apoi s-au retras la mașină așteptînd după expresia unuia dintre ei «ca substanța să-și facă efectul». Aceste fapte se petreceau în jurul orelor 24.00. În jurul orelor 5.00, cînd deja se luminase de ziuă și infractorii își puteau recolta prada, au plecat din nou pe rîu în sus, cu plase de nylon pentru a aduna peștele otrăvit. Dar spre ghinionul lor, urcînd cu mașina pe rîu în sus, au trecut pe lîngă un canton silvic, în care își desfășoară activitatea pădurarul Neag Gheorghe, un om care cu circa un an înainte, cu riscul vieții a imobilizat un grup de infractori, care de asemeni braconau la pește, dar cu mijloace mai puțin periculoase pentru apă (astie). Acest pădurar, știind că noaptea, o mașină nu avea ce să caute în zonă, nu a pregetat, să se scoale, să plece pe rîu în sus, pentru a vedea care sînt motivele ce îi fac pe ocupanții mașinii să umble prin zonă. Bineînțeles că el mergînd pe jos, a ajuns mai tîrziu, chiar cînd cei trei infractori, recoltau rodul faptelor lor. Aceasta în cazul cînd putem numi recoltă cele cîteva kg. de păstrăv, în speță, 10, pentru care otrăviseră o importantă lungime a unui rîu pur, pînă la acest eveniment. Surprinși, infractorii, au ripostat, iar apoi s-au repliat rapid, încercînd să scape. Dar șirul «ghinioanelor» nu se terminase. Mașina cu care veniseră, o Dacia 1300 albă, avînd numărul de circulație 3-CJ-263, împrumutată de la un chelner de la terasa «Fîntînele» se împotmolise. Pînă au izbutit să o despotmolească cu forțe unite, cei trei infractori, pădurarul Neag Gheorghe, a ajuns la cantonul silvic, care era situat în apropierea drumului, drum tăiat de rîu, peste care era un pod de piatră de circa 3,5—4 m. lățime. Barînd cu o bîrnă podul, a interzis mașinii care venea rapid, să dispară. Aceasta a dat înapoi și apoi a luat-o pe un alt drum, fără ca cel de la volan să știe că acest drum se înfunda cîțiva km mai departe. Așa că după ce a debarcat doi dintre infractori, în munte, cel ce era la volan, S.I., a revenit. Între timp, cu ajutorul unor oameni de bine, pădurarul a alertat colegii care se aflau la brigada silvică învecinată, postul de miliție și organele de la Inspectoratul Silvic Județean. Infractorul a fost prins. În portbagajul mașinii au fost găsite numeroase corpuri delicte. Cei trei, pentru 10 kg de pește (care în condiții normale reprezenta circa 250 lei valoare), au otrăvit albia Someșului Mic pe o distanță de peste 3 km. Actele încheiate, expertiza efectuată au dus la stabilirea fără dubii a unei pagube de aproape 50 000 lei produsă patrimoniului piscicol al țării. Dar dincolo de valoarea peștelui distrus trebuie pusă fapta celui care, în mod deliberat, fără altă scuză decît dobîndirea pentru sine a unei cantități de pește de circa 250 lei a nesocotit interesele celor mulți, pentru care cu eforturi enorme, cu multe cheltuieli se păstra un rîu curat. Acești «mulți» au fost privați de ceva ce nu se poate plăti în bani. Au fost jefuiți de posibilitatea de a-și petrece o sîmbătă plăcută, pescuind un păstrăv. Li s-a asasinat rîul. Credem că este datoria fiecărui cetățean al patriei noastre, turist sau mai sedentar, să arate că înțelegem să lăsăm urmașilor noștri, un pămînt nemurdărit, o apă ce se poate bea, o apă pe malul căreia să se poată opri oricine».

Curier

● **Monica Bortoș**, Arad. Răspunsul nostru nu mai poate ajunge în timp util, scrisoarea fiindu-ne expediată tîrziu față de graficul revistei. ● **Bodo Iosif**, Lupeni, județul Hunedoara. Așteptăm deocamdată «ecouri» la nota critică din prima dv. scrisoare privind starea unor monumente din orașul Vulcan. Vă mulțumim pentru celelalte informații. ● **Trașcă Marin**, Podari, județul Dolj. Nu există o cooperativă care să facă porți «tip Maramureș» cum ne întrebați. Căutați un lemnar de talent și arătați-i ce model de porți ați dori să aveți la casă sau mergeți în... Maramureș. ● **Mihaiu Viorel**, Brașov. Din scrisoarea în care ne relatați aspecte (unele bune, dar mai ales rele), din activitatea Salvamarului Costinești, transcriem partea finală și întrebările pe care le adresați prin intermediul revistei noastre: «În ultimele zile i-am urmărit foarte atent. Am fost de cîteva ori în restaurantul Dacia, unde se ține și o frumoasă discotecă, acolo era cred statul lor major. Dacă li se părea că te uiți urît te urmăreau cînd ieșeai la W.C. și te luau la pumni, dacă nu-i serveai și pe ei cu ceva băutură. Tot din acest grup sînt acei care servesc băuturi de la străini în timpul serviciului, dînd fluierul unor prieteni mai apropiați, aceștia făcînd-o și ei pe «salvamarul isteț». Mă gîndesc acum dacă putem compara Salvamarul cu Salvamontul. Dacă acești minunați salvamontiști ar face ca și colegii lor de la mare, atunci în munți s-ar întîmpla accidente foarte grave sau ar exista excursioniști rătăciți cu sutele fără nici un ajutor. De aceea aș vrea să pun cîteva întrebări la care eu nu sînt lămurit și nu-mi pot răspunde singur. 1) După ce criteriu se angajează băieții din grupa «Salvamar»? 2) Dacă au o pregătire specială medicală și sportivă? 3) Există vreun criteriu de testări psihologice și fizice? 4) Au ecusoane sau legitimații speciale, așa cum există la Salvamont? Pentru că nu i-am văzut legitimîndu-se niciodată. ● **Boldor Eugen**, Ocna-Dej, județul Cluj. Am luat notă de dorința dv. Însă nu avem o rubrică de corespondență pentru edițiile în limbi străine. ● **Un grup** de turiști de la Întreprinderea Electroaparataj București. Spre a putea da curs scrisorii dv., privind o seară petrecută lîngă Cabana Trei Brazi, trebuie totuși s-o semnați. ● **Călin Constantin**, comuna Scorțeni, sat Bordeni, 2 178, județul Prahova. Dorește să facă schimb de ilustrate. ● **Nichifor Brad**, Vîrșoara, județul Cluj. Nu numai că nu ne-au supărat observațiile aduse articolului «Tîrnava Mică», dar informațiile dv. privind Blajul, Pănade, Lepindea ș.a. ne determină a dedica și alte reportaje în direct de la fața locului, acestei mirifice zone și satelor ei. ● **Stamate Micu**, Arad. Vom ține seama de sugestiile și rugămintea dv. ● **Marioara Pușcaș**, cercul de drumeție și turism montan «Albamont» Alba Iulia. Ne comunică, printre altele, rezultatul concursului de drumeție «Per Pedes '81» organizat de cercul Întreprinderii Județene de Construcții Montaj Alba. Premiul Special acordat de Agenția B.T.T. Alba Iulia, Clubului «PELENDAVA» din Craiova. Premii acordate de către «ALBAMONT» Locul I — «MECANTURIST», Galați. Locul II — «3 T» din Timișoara. Locul III. Echipajului din Deva. Mențiune de popularitate pentru Clubul «SĂNĂTATEA» din Cîmpulung Muscel. Mențiune pentru comportare excelentă pe traseu, cercului «România pitorească». Șc. gen. nr. 9, Hunedoara. Mențiune specială lui Ispirescu Virgil — Buzău — cel mai «tînăr concurent» (66 ani). Foaia ALBAMONT acordă: Premiul special pentru articol reușit echipajului din Cugir — jud. ALBA. Cercul de artă fotografică al I.J.C.M.-Alba acordă un Premiu special pentru fotografie artistică echipajului din Deva. N.R. Vă dorim succes în activitățile viitoare.» ● **Radu Pătrașcu**, str. Pompiliu Manoliu, nr. 13, bloc G. 2, ap. 75. Cod 7329 București. Anunțurile din rubrica noastră nu se plătesc. Vă publicăm dorința în speranța că veți găsi parteneri de drumeții foarte frumoase «Caut tovarăși pentru excursii diferite la munte, la mare, prin orașele țării. Sînt om vîrstnic». (Oficiul poștal 39, post restant). ● **T. Roșca** Str. Piscului nr. 11, bloc 79 scara 1, apartament 32, 75591. București tel. 754798. Pune la dispoziția celor interesați întreaga colecție a revistei R.P. ● Prof. **Andrei Indrieș** comuna Finiș nr. 231, cod. 3617 jud. Bihor. Dorește să achiziționeze numerele 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 20 din colecția «Munții noștri». ● **Mărgescu Emil**, Bătești, și **Bunda Vasile**, județul Timiș. Cum ne explicați misterul scrisorilor cu un conținut și scris identice, dar diferind ca nume și localități din județ. ● **Oprea Niculae**, comuna Apostolache, județul Prahova. Publicăm la rubrica noastră cîteva fragmente din scrisoarea dv. privind cazarea în cabanele din Paring: «La cabana Rusu, surpriză. Cabana găzduiește o nuntă și nu poate oferi nici mîncare, nici cazare turiștilor în ziua aceea. Cîțiva din partea locului mi-au spus că e un obicei ca la această cabană să se organizeze nunți. Întrucît eu nu figuram printre invitații la nuntă am urcat mai sus spre cabana IEFS (a Institutului de cultură fizică și sport). Aici găsesc un bilet în ușă în care scrie că nu se fac cazări. Cum să parcurgi traseul de creastă al Paringului spre cabana Obîrșia Lotrului întrucît în drum nu mai găsești nici o cabană? Între cabana Rusu și cabana «Căsuța din poveste» mai așteaptă o familie, îl așteaptă pe cabanier, tov. Dobai să le deschidă. Pentru că mai aveam timp pînă în seară, era doar ora 12,30, am pornit spre vîrful Cîrjă al Paringului. Fiind aproape, aveam timp să mă reîntorc pînă seara la cabană. Pe vîrful Cîrjă m-am alăturat unui grup de excursioniști din Petroșani care o cunoștea bine pe cabaniera de la IEFS. M-am alăturat cu speranța că vor interveni pe lîngă cabanier să mă găzduiască și pe mine. La reîntoarcere am rugat-o pe cabanieră, tov. Zimmer, dar mi-a spus categoric că nu se poate, deși cabana ar fi putut găzdui foarte mulți turiști. Conducătorul grupului a vorbit ceva cu tov. Zimmer, grupul a intrat înăuntru în cabană, am intrat și eu, dar după dînșii ușile s-au închis și conducătorul grupului mi-a făcut semn să ies afară să vorbesc cu tov. Zimmer, cabaniera. Am plecat dezamăgit, dar mai ales indignat la cabana «Căsuța din poveste». Aici între timp venise cabanierul, tov. Dobai. Păcat că această cabană oferă numai cazare, nu și masă. Înăuntru, în cabană, totul strălucește de curățenie. Podeaua vopsită, pereții zugrăviți curat fără o cît de mică zgîrietură, încîntă privirea. Pe un perete la intrare găsești chiar și mersul trenurilor. Este gospodar tov. Dobai. Dacă ar oferi și mîncare, ceea ce e greu căci nu-i drum de mașină spre această cabană, numai potecă și telescaune, ar fi un minunat avanpost de traversare a Paringului pe traseul de creastă prin Vîrful Cîrjă, Paringul Mare, Piatra Tăiată, lacul Gîlcescu, Obîrșia Lotrului, traseu la peste 2 000 m altitudine». ● **Popescu Ilie**, secretar organizatoric, Asociația Culturală Sportivă Komidava, Drajna de Jos — Prahova. Pelerinajul din fiecare an, la 6 august, cu care sînt onorați eroii căzuți în luptele din primul război mondial ce au avut loc aici, în trecătoarea Tablo Buții — Prahova, este deosebit de emoționant și elocvent. Revista noastră nu poate însă publica materialul (9 file), privind istoria acelor lupte. Încercați la «Magazin istoric» sau alte reviste cu profil istoric și militar. ● **Maria Vișan**, București. Vom lua în considerație propunerile și sugestiile dv. ● **Valentin Tănase**, Viilor, 101, bl. 1, ap. 149, Cod 75236 București. Solicită numerele 8, 9, 10 din «Munții noștri». Din scrisoarea am mai reținut: «Pe un traseu inedit ca frumusețe, cab. Pietrele — L. Galeșu în ultima sa parte, într-un urcuș «odihnitor» atenția mi-a fost atrasă de modul original cu care a fost marcat traseul: movilițe de pietre sub formă de piramidă la distanțe apreciabile. Întrebarea este imediat: Oare cîți montaniarzi au descoperit în aceste movilițe, marcajul traseului? Menționez că el nu este trecut în broșura «Munții Noștri» și că există posibilități pentru alt gen, regulamentar, de marcaj. Noroc că nu se avîntă prea mulți pe acolo. Ar fi fost indicat, zic eu, ca înainte de a începe urcușul să fi existat o plăcuță indicatoare cu inscripția Atenție marcaj... etc.» Pentru a participa la concursuri de orientare turistică trebuie să vă înscrieți într-o formă de turism organizat (cercul de turism din întreprindere) sau adresați-vă Comisiei de orientare turistică de pe lîngă Comitetul de Cultură Fizică și Sport al Munic. București.

ULISSE

Urmare din pag. 16

«Majoritatea ospătarilor nu ia complet comanda: «un cotlet», și pleacă fără să întrebe — slab, gras, puțin în sînge sau prăjit bine, cu sau fără piper. Asta înseamnă fie mai multe drumuri, fie enervarea clientului și zăpăcirea bucătarului. Iată, deci, că Zoli, cum i se spune, se gîndește la toate, pentru simplul motiv că-și dorește ca la sfîrșitul mesei clientul să-i dea mîna și să-i spună un simplu «mulțumesc». «**În clipa aceea mă simt, cred, ca jucătorul care marcă un gol**».

A doua zi, spre seară, l-am urmărit dintr-un loc în care nu puteam fi văzut era îmbrăcat în costum negru, de șef de sală, așteptînd clienții în apropierea ușii, conducîndu-i spre mesele libere, mereu cu zîmbet pe față, adresînd fiecăruia cîte un cuvînt de bine și ospitalitate.

Urmare din pag. 11

celor care dintr-o imprudență, exces de zel, aventură sau inconștiență au presărat Carpații românești cu cruci, monumente, și plăci la a căror vedere te cutremuri, întrebîndu-te de ce? și pînă cînd? Sînt întrebări pe care ni le punem și la care găsim răspunsuri în recenta carte pe care ne-ați dăruit-o, nouă, tuturor, care străbatem munții. În numele unui grup de cititori ai lucrării mai sus amintite, cititori «înrăiți» ai revistei **«România pitorească»**, drumeți ce călătoresc mult fără a-și depăși atributul de amatori, **vă mulțumesc.» Oneț Ionel.** ● «Acum nu mai urc așa de des munții și poate tocmai de aceea mă apropiu de multe ori de ei prin imagini și prin texte. Le cumpăr pe toate, dar rareori mi se întîmplă să întîlnesc o carte pe care să n-o pot lăsa din mînă pînă cînd n-o termin, așa cum mi s-a întîmplat cu cea scrisă de Ion Preda. Pe de o parte pentru că condeiul lui iscusit, de adevărat poet talentat al muntelui, a reușit să transforme cuvintele înșirate în carte în adevărate imagini vii, captivante. Și pentru că oamenii muntelui despre care ne povestește par a trăi cu adevărat în fiecare pagină.» Cercetător științific ing. **Al. Borza.**

BIBLIOTECA MONTANIARDULUI

Întocmită de EMILIAN CRISTEA | 87

ALPINISM (IV)

În urma publicării materialelor tehnice alpine, s-au primit la redacție scrisori, prin care ni se cere să prezentăm cele mai moderne materiale pentru practicarea alpinismului. Cum acestea nu se confecționează la noi, credem că este suficientă prezentarea materialelor folosite și confecționate de alpiniștii noștri și admise de federație. În această idee, am redat și unele desene din cartea lui I. Coman «Alpinismul odinioară și azi» care, după părerea noastră, sînt bune.

* * *

__Scărițele__ sînt incluse în echipamentul tehnic al alpinistului și se folosesc pentru sprijinul picioarelor, atunci cînd obstacolul depășește verticala sau este lipsit de prize. Unii alpiniști, mai puțin antrenați, le folosesc pentru o mai bună siguranță chiar și pe pasaje ușoare.

Din 3,50 m de cordelină de 6 mm grosime se poate realiza o scăriță lungă de 1,50 m cu 3—4 trepte. Treptele sînt din duraluminiu, din oțel și uneori, dar tot mai rar, din lemn. O treaptă ușoară și rezistentă se realizează din cercul roților reformate de la bicicletele de curse. Treapta trebuie să aibă 18 cm lungime. Găurile, astfel cît să treacă cordelina prin ele, se dau la 2 cm distanță de capetele treptei. Distanța dintre trepte scade către în sus. Față de nodul final, prima treaptă va fi la 20 cm, iar aceasta de treapta a doua la 25 cm.

Scărița se fixează la piton prin intermediul unei carabiniere. Unii alpiniști folosesc în locul carabinierei un cîrlig, denumit «fiffi» și care, după trecerea pasajului, se degajează singur, rămînînd agățat de cordelina legată la brîul alpinistului. Practica a arătat că această invenție nu este nici comodă și nici sigură, scărițele și sforile lor de asigurare provocînd deseori neplăcere și pierdere de timp la descurcare și recuperare.

Pentru un alpinist ajung două sau trei scărițe care se recuperează odată cu înaintarea. Scărițele nu trebuie să incomodeze autoasigurarea. De aceea, în piton fixăm întîi scărița și apoi, prin altă carabinieră, trecem coarda. Folosirea incorectă a lucrului cu scărițele poate provoca uneori basculări, pendulări sau răsuciri.

În caz de oboseală, la trecerea pasajelor surplombante sau la regrupări incomode, scărița poate fi folosită pentru un repaus convenabil. Sprijinind tocul încălțămintei pe o treaptă și îndoind piciorul de la genunchi, realizăm o bună poziție de odihnă. Prin introducerea picioarelor în treptele a două scărițe, putem realiza un scaun. Procedeul este folosit de alpiniști, mai ales cînd întreprind escalade în premieră.

__Ciocanul.__ În escaladele ce depășesc gradul 2 A, ciocanul este indispensabil. El se folosește pentru fixarea pitoanelor în perete, pentru recuperarea acestora sau, înainte de folosire, pentru controlul și întărirea unor pitoane existente pe traseu. Ciocanul se asigură împotriva căderii cu o cordelină lungă de 1,50 m. În ultima vreme s-a realizat o gamă largă de modele, despre care inventatorii spun că ar putea veni de hac oricărui piton. Practica a arătat însă că eficacitatea lor rămîne discutabilă. Ciocanul cu coadă de lemn, se pare că are zilele numărate, de cînd au apărut ciocanele cu coadă metalică și mîner de cauciuc. Pentru fixarea pitoanelor la escaladele în premieră, un ciocan de 0,700 kg este suficient. În rest ajunge și unul de 0,500 kg. Lungimea cozii are importanță asupra baterii pitoanelor. O lungime totală de 30 cm asigură o lovitură puternică la capătul ciocanului. Alpiniștii noștri au, în majoritatea cazurilor, ciocane confecționate cu un cap de lovire și unul piramidal. Pe gheață și în ascensiuni de iarnă combinate, se folosește ciocanul cu vîrful lung. Noul ciocan de gheață, cu coadă metalică, și vîrful puternic mlădios, este optim.

Pentru păstrarea ciocanului, unii alpiniști și-au confecționat la centură o teacă specială. Aceasta este mai bună decît buzunarul aplicat special la pantaloni.

EMILIAN CRISTEA

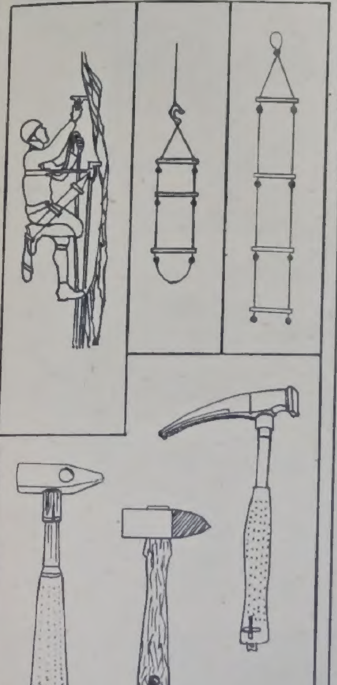

CIRCUIT ÎN CHEILE OLTEȚULUI

Ne aflăm la poalele munților, acolo unde năvalnica și limpedea apă a Oltețului reușește să se strecoare prin gîtuitura stîncilor. Acolo, în Cheile Oltețului, încearcă Munții Paring și Munții Căpățînii să-și unească inimile de piatră și să cuprindă rîul ocrotit pînă aici de văile adînci.

Polovragi, străveche așezare gorjană, se așterne pe netedul interfluvau dintre albiile Oltețului și Tîrîia și rămîne vestit nu numai prin tîrgul său sintilesc, dar și prin frumusețea portului, a cîntecelor, a gospodăriilor. Peste coroanele arborilor fructiferi, peste acoperișurile pastelate din vatra comunei se ridică, asemeni unor metereze, stîncile calcaroase. Acestea se aștern ca un brîu, căptușind poalele Paringului și Căpățînii de la Cernădia și Baia de Fier și pînă departe spre Bistrița. Din loc în loc acest brîu înalt este despicat brutal, cu tăieturi verticale, de porțile de ieșire ale apelor din munți. Una din aceste despicături este și cea a Cheilor Oltețului (sau a Polovragilor). La intrarea în chei se află mănăstirea Polovragi, veche ctitorie cu file de istorie strămoșească, iar mai departe, recent înființat, un popas turistic din care nu lipsește bufetul, în schimb locurile de cazare sînt mai mult simbolice.

Majoritatea vizitatorilor vin aici cu mijloace auto și puțini sînt aceia care se îndreaptă pe jos, pe Olteț în sus, spre frumusețile munților. Pentru cei care nu au de gînd să pătrundă adînc în munte, dar simt ispita unei excursii mai complete decît clasica deplasare la peștera Polovragi, le sugerez un traseu destul de accesibil, cu dificultăți nu prea mari, dar cu splendide și inedite priveliști. Acest traseu în circuit ne va purta întîi pe sus, pe culmile estice, deasupra cheilor, apoi la întoarcere prin chei, satisfăcînd astfel pe deplin toate dorințele drumețului pasionat. Punctul de pornire pe traseul fără marcaj este popasul turistic Polovragi (620 m). E bine să luăm apă cu noi, (pentru cca. 4 ore) pînă ce vom da de un izvor bun. Prima parte a traseului, cea mai dificilă ca efort, se desfășoară pe pantele aspre de lîngă pereții estici ai cheilor. Pornim în traversare pe platoul cu iarbă la nord de popas și ajungem, după cca. 200 m, la gardul din sîrmă care împrejmuiește ripa pîrîului Schitului. Trecem dincolo de gard și începem urcușul pe lapiezurile muchiei Schitului. Panta mare, brăzdată de stînci mîjite din sol sărac, este acoperită cu arbuști, mai ales prin muntau. După un urcuș deloc ușor dar fără dificultăți tehnice, panta se îmblînzește și se termină pe culmea împădurită Cioaca Padeșului (cca. 870 m). Priveliște splendidă spre Polovragi și intrarea în chei! Traversăm brîunțele spre nord și intrăm în fine pe poteca plaiului Polovragilor, care se menține pe culme pînă departe, la Beleoaia, în creasta principală a Căpățînii. Poteca largă se menține pe cumpănă, ocolește pe stînga un mic vîrf și apare într-o șa. Aici, creasta lutoasă se acoperă cu făget. Pe dreapta se află valea Tîrîia, iar pe stînga izvorul Albina, care se lasă la vest în chei. Începem un urcuș prelung (spre nord) pe muchie și după cca. 1 1/2 ore de la pornire ajungem într-o șa (cca. 980 m), unde drumul larg face o inflexiune la stînga, șerpuind pe versantul nordic. Dacă sîntem atenți, vom remarca aici o potecă ce urcă direct pe muchie în poiana cu stînă, scurtînd bine din traseu. Scurtătura nu este însă recomandabilă celor care doresc să treacă pe la «Crucea Padeșului», punct cu o priveliște extraordinară. Urmăm deci drumul larg în pantă care iese după cca. 250 m pe fruntea muntelui într-o defrișare largă (cca. 1015 m; 1 3/4 ore). Aici se află o răspîntie, care ne poate încurca dacă nu ne orientăm cu atenție. Drumul larg trece coama și se desface în două spre versantul cheilor Oltețului, înfundîndu-se puțin mai jos. Poteca cea bună se află în dreapta noastră, urcînd în pădure pe versantul vestic al munților pînă sus în poiana cu stînă, unde se întîlnește cu «scurtătura» amintită. Dacă dorim să ne abatem la «Crucea Padeșului», atunci părăsim drumul de pămînt, coborînd pe __culme la stînga__, printre brădui, cca. 5 min. În stînga se apleacă valea abruptă Albina, iar în dreapta se ascund pereții mari ai cheilor (în dreptul peșterii). Coborînd lent panta mică pe culme, ajungem la liziera făgetului. Aici se distinge mai lesne un fir de potecă. El intră puțin la stînga pe versant și după o scurtă trecere prin pădure se așează pe muchia stîncoasă, ascuțită și golașă. Aici se interpune în cale un loc mai dificil, creastă îngustă, scurtă, ușor denivelată, cu abrupt pe dreapta, care ne permite să trecem pe platoul carstic, o adevărată terasă înconjurată pe trei laturi de abrupturi și pe marginea căreia se află «Crucea Padeșului» (cca. 960 m). Dominînd cu peste 300 m Valea Oltețului, acest loc ne îngăduie o priveliște aeriană atît asupra comunei Polovragi, asupra mănăstirii și popasului turistic, ca și asupra cheilor Oltețului deasupra cărora ne aflăm.

După un popas bun ne întoarcem pe aceeași cale la răspîntia de la cota 1015 m pentru a relua traseul principal. Abaterea dus-întors la Crucea Padeșului durează cca. 40 min. Din răspîntie, căutăm poteca ce urcă pe flancul vestic cca.

Continuare în pag. 22

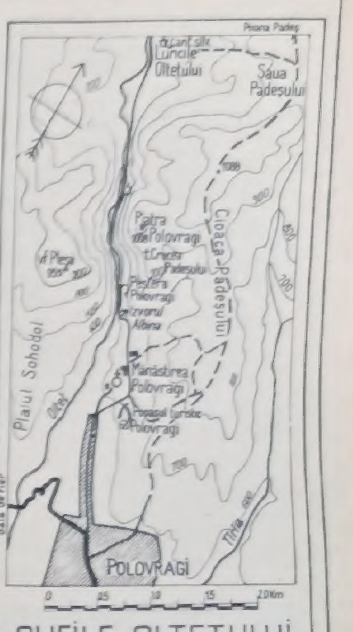

CHEILE OLTEȚULUI

(Urmare din pag. 21)

[illegible]

NAE POPESCU

CREASTA GIRDOMANULUI

De-a lungul crestei Făgărașului se desprind, spre nord, 11 muchii mai importante, de o neobișnuită valoare turistică. Multe dintre ele sînt străbătute de vechi poteci pastorale, ce ajung uneori pînă în creasta principală. Una dintre aceste muchii este Creasta Girdomanului, ce se găsește la est de muchia Tărița, între văile Ucea Mare și Ucișoara. Lipsa potecilor turistice marcate a făcut ca zona să fie cu mult mai puțin cunoscută decît restul masivului. [illegible] ne străduim să facem o cît mai exactă descriere a potecilor ce străbat zona.

Baza de plecare este orașul Victoria. De la Combinatul chimic, urmăm drumul forestier spre cabana Arpaș, pînă în dreptul unui stîlp cu săgeți indicatoare. Lăsînd în dreapta poteca spre cabană, urmăm marcajul cu punct albastru pînă depășim ultimele case ale localității. Poteca părăsește spre stînga drumul forestier în dreptul unui stîlp de marcaj, străbătînd o largă poiană înierbată. Mai sus întîlnim drumul forestier de pe valea Ucei Mari. De aici, pe vreme frumoasă, peisajul se deschide în fața noastră, lăsîndu-ne să întrezărim, sus, dincolo de liziera pădurii, semețele creste ale Girdomanului și Tăriței.

Părăsim drumul forestier, după un kilometru și jumătate, în dreptul unei punți peste pîrîul Ucea Mare. Trecînd pe partea stîngă, urmăm în linii mari un drum forestier în construcție. Trecem pe lîngă un grup de barăci muncitorești, urcînd spre o zonă defrișată. [illegible]

Timp de mers: orașul Victoria-stîna din Ucea 5-5 1/2 ore; stîna din Ucea-creasta Girdomanului 2 ore.

DANIEL BUJENIȚĂ

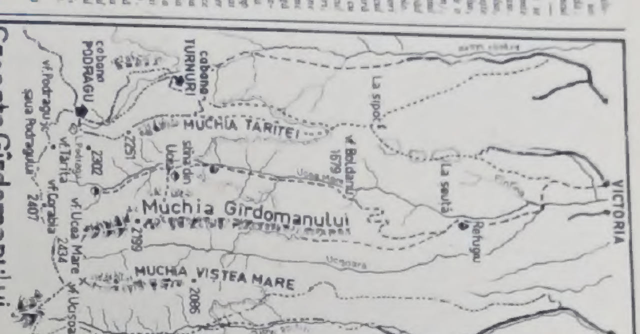

TOROIOAGA

[illegible]

TITUS REGVALD

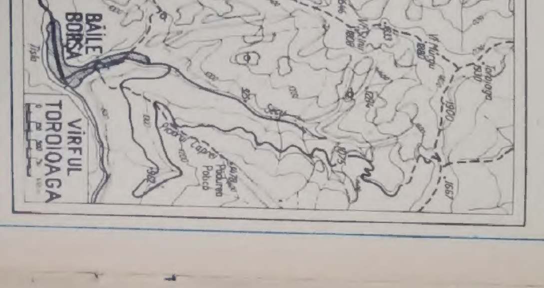

R.P. MAGAZIN
R.P. MAGAZIN

yoga și natura

TOAMNA, CA SPAȚIU MEDITATIV... Cei care citiți aceste cuvinte, HAIDEȚI ca, în loc de ocanale și de imnuri bucolice înălțate acestei toamne pastelate, să experimentăm noi înșine tarea naturii, devenind părtașii Marii Tranziții ce se petrece în jurul nostru. Să folosim orișicare moment de libertate — pe banca unui parc, cu picioarele încrucișate pe nisip marin sau rezemați ca un duh al munților de scoarța vreunui brad. Chiar și într-o cameră, prin imaginația sufletului deschis, putem trăi experiența propusă aici, experiență în care — dacă vrem cu adevărat — am putea să ne simțim o clipă măcar natura REALĂ, de atoate Făitor, de atoate Ziditori în Știut și neȘtiut. Adoptați o poziție de meditație cu coloana dreaptă, deci dreaptă. Cît vă preparați, simțiți că picioarele sprijină ele ferm Pămîntul, iar capul sprijină Cerul. Rămîneți neclintiți, fața senină, umerii destinși. Observați-vă respirația, fără să interveniți, asistînd ca la o minune a firii (și este!). La un moment dat se va liniști, unduind ritmică... nu fiți surprinși dacă în anume clipe o veți simți identică, rezonantă cu pulsul a tot ce e în jur. Cînd v-ați calmat pe deplin, scurgeți-vă în prima fază a meditației: SIMȚIȚI, PERCEPEȚI tot ce se află deasupra voastră (aer, soare, vînt, coroane de arbori...) Nu alegeți, nu diferențiați, nu preferați ceva anume. SIMȚIȚI TOT CE ESTE DEASUPRA. Imaginați-vă că extrageți aerul inspirat din acest tot ce vă stă deasupra. La expir lăsați aerul să se întoarcă de unde l-ați luat. După un timp treceți la etapa a 2-a a meditației: SIMȚIȚI TOT CE ESTE SUB VOI (sol, iarbă, scaun, rădăcini, toată massa Terrei...). Acționați exact ca în faza precedentă. (Întotdeauna — la oboseală — faceți o scurtă pauză, observînd naturalețea respirației automate). În partea a 3-a SIMȚIȚI TOT CE SE AFLĂ ÎN FAȚA VOASTRĂ (ochii rămîn încă închiși). Și aici inspirați și expirați imaginar, legîndu-vă, armonizîndu-vă tot mai intim cu spațiul din față. Procedați la fel și în faza a 4-a, CU TOT CE SE GĂSEȘTE ÎN SPATELE VOSTRU. NB: Nu uitați că în toate spațiile simțite se află și semenii voștri. Integrați-i pe ei! În ultima parte, a 5-a, a Dhyanei deschise, veți rămîne cel mai mult cu ochii deschiși, alternînd de cîteva ori 2 stări: în prima, pasivă, vă veți simți plasați la confluența tuturor celor 4 spații percepute. Veți fi ca o antenă, ca un fagure deschis la tot ce se simte SIMULTAN de SUS, JOS, FAȚĂ, SPATE. În a 2-a stare veți inspira și expira (ca în secvențele meditative 1—4), devenind astfel centrul viu al unei sfere care pulsează ritmic. Primiți și dăruiți cu fiece inspir, respectiv expir, din și în toate direcțiile SIMULTAN. În final, întindeți-vă și relaxați-vă îndelung. MULȚUMIȚI DE CE AȚI FĂCUT. NB: Porniți de la un minim de timp pentru fiecare spațiu meditativ, crescînd treptat, armonios, perseverînd unde demersul deficitari. Ca timpul pentru interpreta (între segmentele 4-5) ... de spații DREAPTA-STÎNGA. Ca NOI, aici și acum, sîntem oriunde și oricînd OM.

MARIO-SORIN VASILESCU

călători români

ROSETTI, ALEXANDRU (n. 20 octombrie 1895, în București) filolog și lingvist de reputație internațională, specialist în istoria limbii, ilustru editor, autorul unor scrieri de căpătîi în cultura noastră: Istoria limbii române, 6 vol., Istoria limbii române literare, în colaborare, Cercetări asupra foneticii limbii române în sec. al XVI-lea, Introducere în fonetică, Filozofia cuvîntului. A călătorit mult, în țară și în străinătate. Încă din adolescență, se aventura, singur ori cu prietenii, în excursii prin împrejurimile Cîmpulungului Muscel, la poalele Gruiului, unde își petrecea vacanțele estivale. Urca pe Grui și pe Măgura. Curînd, tot vara, a început să facă excursii mai lungi și repetate în munții Moșoroaiele, Boldul și, mai departe, în Iezer, în Păpușa, în Piatra Craiului. «Urcam acești munți — mărturisește academicianul — cu emoția bucuriei în suflet, de multe ori singur, cum am făcut și mai tîrziu pe Zîgan, pe Ciucaș ori în Bucegi». Deseori, însă, Alexandru Rosetti era însoțit de prietenul său mai tînăr, profesorul Alexandru Balaci, cu aceeași pasiune a drumeției în suflet. Uneori, mai rar, îl întovărășea și poetul Liviu Călin. Întîiul drum peste hotare l-a făcut în Italia, în 1920, invitat de prietenul său Slătineanu, la ambasada română din Roma. Toamna a plecat în Franța, unde a stat opt ani, cu rare reveniri în România, pentru cercetări vechi cu titlul în franceză: «Lettres roumaines de la fin du XVI-e et du début du XVII-e siècle, tirées des archives de Bistritza (Transylvanie)», Socec, București 1926 (versiunea română: «Scrisori românești din arhivele Bistriței (1592—1638)», București, Casa școalelor, 1944». Șederea în Franța i-a prilejuit două excursii în sud — pe vestitele plaje Sanary și Cassis. A fost, mai apoi, de multe ori peste hotare, în Europa, Asia, America. Cartea sa — Călători și portrete, București 1977 — înregistrează cîteva drumuri ale savantului călător: Grecia (1936—1938), cu vizitarea unor locuri celebre (Atena, Delfi, Corint, Micena, Tirint, Epidaur, Nauplia, Patras, Olimpia, Naxos, Santorin, Tinos, Delos), Albania (1957), Elveția (1966), Israel (1967), India (1970), cu popasuri în localități ca Benares, Calcutta, Jaipur, Bombay, Delhi, Mysore, Hyderabad; Berlin-est (1975); Italia (1975). A mai drumeții în S.U.A. (Ithaca, California), pe Mediterană, în Creta și Sicilia.

Din 1980 încoace academicianul Alexandru Rosetti călătorește mai rar în afara cetății lui Bucur. Îl întîlnim, uneori, în plimbările solitare, pe străzile Mara Rosetti sau pe Dionisie Lupu, unde locuiește. «Pînă atunci — mărturisește cel ce se apropie de nonagenariat — mergeam regulat în fiecare duminică pe Valea Teleajenului, la Cheia, pe Valea Prahovei, la Predeal, la Cîmpulung. De la Cîmpulung o luam pe valea Tîrgului pînă la un loc numit Voina, unde s-a construit un motel. De aici plecam pe Valea Bătrînei, unde se află cele mai frumoase peisaje din România și pe unde se îndreaptă drumeții spre Iezer și Păpușa». Alexandru Rosetti este un exemplu de devoțiune pentru cultură și rostire frumoasă, avînd — în același timp, pasiunea călătoriei în sînge. Cum îmi spunea cu ani în urmă, într-un interviu, el niciodată n-a opus genul călătoriei genului muncii, creației intelectuale: [illegible] Eu întotdeauna, la drum, am lucrat».

VALENTIN BORDA

gastronomie în septembrie

Cînd îmbătrînește Septembre, el care, pe la noi, vînturește primul toată firea, cînd vîntoasele nopții au glas de cocoș și în stele lucesc îngheț primele zăpezi, cînd melancolia capătă suavul catrenelor lui Omar Khayam [illegible]

SPÎNZURĂFOAME

popasuri

STATUIA «INDEPENDENȚA» DIN IAȘI. [illegible]

POMPILIU VOICULEȚ-LEMENY

umor

C. PAVEL

Coperta I: Copii de pe Valea Stejarului
Fotografia de Pavel Tânjală

Prezentarea artistică TRAIAN VASAI

Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" București

43528

Lei 3

De la o lună la alta

În frunze e toamnă definitiv și ploi
întunecă iubito pămîntul în noi
prin miriști un clopot de ceață ne-ndeamnă
viei să-i bem amărula teamă
Dar simt undeva născîndu-se-n munți
izvoare în alb sub sfioasele frunți
și, ca străbunii, liniști de lut
vom închina pentru cei ce-au tăcut

Alexandru Grigore

SEPTEMBRIE '81

În călătoria lui de-un an, soarele s-a apropiat tot mai mult de ecuatorul ceresc, lumina s-a scurtat pe pămînt și la 23 septembrie, cînd astrul intră în emisfera de sud, avem echinocțiul de toamnă, ziua la egalitate cu noaptea pe întreg globul. Lunii — vremea culesului și recoltelor — i se zice din bătrîni **Răpciune** (de la **a răpi**, cu sensul lui mai vechi **a smulge)** dar și **Vinicer,** frumos și potrivit cuvînt, trimițîndu-ne gîndul să umble prin podgoriile fermecate, unde, cum scria Arghezi, «chibzuit cu încetineală și migală, ciorchinul se alcătuiește bob după bob, ca un pumn de mărgăritare...» După datină, se ținea pe la 14 septembrie «lumea Sărbătoarea (sau «Cristovul») viilor, cînd «lumea iese la vii și se pregătește de cules», se făceau ceremonialuri la pivnițe și locurile statornicite pentru butoaiele cu vinul nou. Avem înainte 91 de zile de toamnă, în care drumețiile și vacanțele noastre găsesc în toate colțurile țării noi culori și splendori, așa cum zice și vorba înțeleaptă — «vremea singură-ți grăiește, cînd bagi seama la ale ei»

A fost o dată la Răpciune

● «Cînd au îmblat văleatu 1739, în luna lui septemvrie, în 22 de zili, au nins la țară. Și iar într-acesta an au perit griul de au fost puțunel și-au pălit». ● «Cînd au îmblat văleatu 1740 au nins în septemvrie în 18 zile și au stătut 2 zile zăpada» ● «1786, sept(emvrie) 8, marți, la un cias din noapte, s-au arătat pe ceri o lumină foarte strălucind, încît se făcuse lumină ca zioa și dint-acea lumină cădea văpăi de foc, care să stingea în văzduh. (...) Apoi a doao zi, miercuri, s-au pornit ploae, ținînd patru zile și patru nopți necurmat și pînă la noiembrie 30 tot ploi au fost.» ● «Tot la anu 1814 (...) și au nins seaptămvrie 28, toată zua și a doaă zi au fost cald și tot nu s-au topit». ● «La leat 1858, septemvrie 2, s-au ivitu o stea cu coadă despre apus (...) iar coada acei stele era atît de lungă, cît putea o socoti fiecare din cei ce au văzut-o ca la cinci stînjeni, plecată fiindu spre răsăritu, iar razele ei era late...» ● «Să se știe că la anul 1867, septemvrie 15, au începutu o ploae și au țenut o zi și o noapte. Și au nensu o noapte și o zi, de au căzutu zăpada de o palmă.» ● «1882, pe la 1 septemvrie s-au văzut pe cer la răsărit o stea luminoasă, din care creștea o coadă albă luminoasă spre apus (...)

Meteo

● Septembrie, ca și octombrie, e la noi în țară luna cu cele mai abundente depuneri de rouă, acestea atenuînd fenomenul de uscăciune și secetă care atinge tot acum un maximum. ● Pe litoral — posibile (dar scurte) ploi torențiale. ● În depresiunile intramontane și la înălțimi ce depășesc 1400–1600 m, înghețul își face apariția în jurul datei de 25 septembrie, dar observațiile meteorologice arată că el se poate produce timpuriu și la cîmpie, cum a fost, de pildă, cel din zilele de 15–17 septembrie 1956. ● Primele brume se înregistrează în munți, la altitudini de peste 2000 m, chiar înainte de 1 septembrie, la fel și ninsorile cele mai timpurii, care cad în primele 10 zile ale lunii (pe vîrful Omul, în jurul datei de 8 septembrie). ● Citim în cartea «Meteorologie... fără formule» lucruri îmbucurătoare pentru drumețiile noastre de septembrie: ne putem aștepta, mai ales către sfîrșitul lunii, la o «răbufnire nefirească a verii», cu temperaturi ce pot urca pînă la 30°C fenomen caracteristic Europei Centrale și numit de nemți «vara femeilor bătrîne». ● Localitatea Al Aziziyah din Libia este considerată **polul căldurii** de pe Terra — aici, la 13 septembrie 1922, termometrul arăta la umbră nu mai puțin de 58 C. ● La Leningrad, la 24 septembrie 1948, au putut fi văzute deodată pe cer patru curcubee (curcubeul este o proiecție, pe fondul norului, a razelor de soare ce trec prin picăturile de apă din atmosferă; ca să-l observăm, trebuie să ne aflăm neapărat cu spatele la soare).

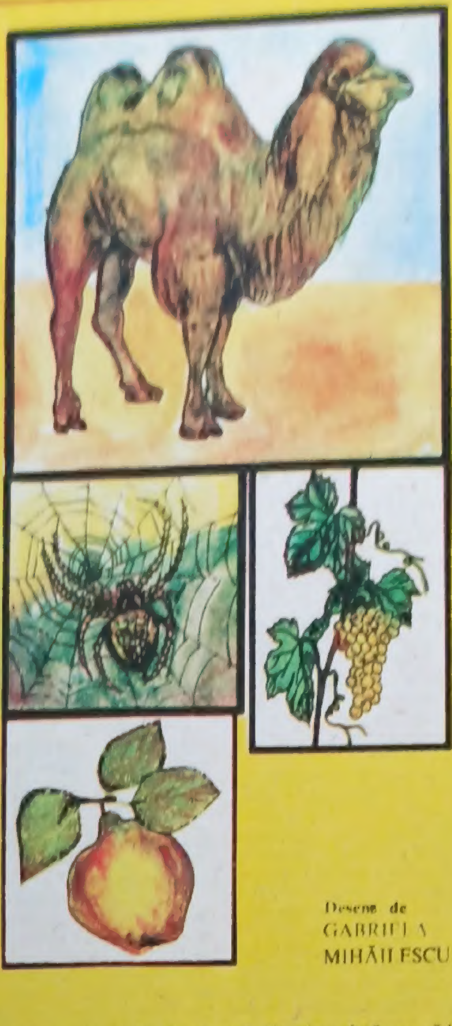

Desene de GABRIELA MIHĂILESCU

Butucel frunzos/ Curge din el și sănătate/ Și veselie/ Și nebunie.

Familia denumită de botaniști **Vitaceae,** adică cea a plantelor cu struguri, se împarte în zece genuri care cuprind aproximativ 600 de specii. Între ele — **vița de vie, Vitis vinifera,** una dintre cele mai vechi plante cu flori, are ca strămoș sălbatic, spun unii cercetători, specia Vitis Silvestris, ce mai poate fi găsită în pădurile din R.S.S. Moldovenească, Asia Centrală, Crimeea, Caucaz. Cîrceii, prin care vița se agață puternic reprezintă, de fapt, «o adaptare specifică» și nu sînt altceva — după cum a arătat savantul Albert Magnus încă din sec. XIII-lea — decît niște inflorescențe modificate, dispuse totdeauna în sens opus frunzelor, în partea de sus a lăstarilor. Legendele grecilor antici despre viță și vin îl au ca erou pe Dionysos, născut din Zeus și prea-frumoasa Semele, fiica regelui teban Cadmus. Una dintre ele povestește lupta tînărului zeu, alături de tatăl său, cu Titanii, cînd, răpus pe cîmpul de luptă, este ajutat de Athena, care-i scoate inima ce încă bătea, Zeus insuflîndu-i pe dată viață. Din acea clipă și vița de vie a căpătat o neobișnuită vitalitate, căci tăiată în bucăți planta e capabilă să se refacă și să dea noi rădăcini. Din sîngele lui Dionysos — spune legenda — s-au făcut strugurii, din care oamenii au învățat să se împărtășească cu atotputernicul elixir al zeilor. Din Elada, cultura viței a trecut cu mult spor la romani, Vergiliu, lăsîndu-ne mărturie într-un vers «Cîte soluri sînt și cîte nume poartă/, Cine ar putea să le socoată?». (În 1966, Italia deținea cea mai mare suprafață de vii pe glob și o producție de vin de 65 milioane hl). Strugurele este un minunat medicament natural: bogat în calciu, fier, potasiu, fosfor, în vitaminele B, B_2, C, PP, cu sîmburii conținînd tanin, este un fruct ce cuprinde 15–20% zaharuri, 100 de grame de struguri dînd circa 100 calorii. În perioade de 3–6 săptămîni, începîndu-se treptat de la 500 gr. pe zi pînă la 2 kg., **cura de struguri** este recomandată în hipertensiune (caz în care se micșorează consumul de lichide, deoarece strugurii conțin 80 la sută apă), în boli de ficat și de rinichi, ca foarte bun dezitoxicant, în maladiile inimii. Din păcate, contraindicațiile unei asemenea cure îi au în vedere în primul rînd pe diabetici, pe obezi sau persoanele ce nu vor să-și adauge kilograme în plus, acestia din urmă putînd face așa-numita «cură substitutivă», adică fără a mai mînca altceva (2–3 kg. pe zi, în patru cinci porții de circa 500 gr.). ● În fine, de la cosmeticiene, o mască foarte bună pentru tenurile care s-au deshidratat și s-au uscat după vacanța la mare: 10 boabe de struguri albi (fără coajă și sîmburi), două lingurițe de zeamil și două lingurițe de smîntînă.

O privire printre necuvîntătoarele Terrei

● Cămila e unicul animal care nu aleargă, ci doar își mărește viteza de mers — poate umbla 160 km pe zi în ritm de 16 km/h. Organismul ei, foarte bine adaptat la clima deșertică, își poate regla temperatura în funcție de cea a mediului înconjurător: dimineața are, de pildă, 34°C iar la amiază 41°C. ● Întîmplare senzațională în Sălaj, la Sus-Băi: la 3 septembrie 1970 un infractor neobișnuit era prins în timp ce sustrăgea din tejgheaua Loto-Pronosport o hîrtie de 100 lei. S-a făcut și o descindere la locuința hoțului — era o... veveriță, care căptușise cuibul celor șapte pui cu nu mai puțin de opt «bătrîne» și cu niște lozuri, Mariana sperînd probabil să-și facă rost și de un automobil! ● În Munții Cordilieri, lacul Titicaca (8340 km.p. suprafață, 300 m adîncime) poate fi numit, pe bună dreptate, «Țara broaștelor». Aici trăiesc — conform estimărilor naturaliștilor, între care și savantul francez Cousteau — peste un miliard de broaște, o specie «mută și obeză», care nu are plămîni, respirația făcîndu-se prin piele. ● Spre deosebire de noi, oamenii, clipitul la păsări se face prin ridicarea pleoapei de jos în sus, excepție de la regulă, făcînd doar bufnița. ● În labele păianjenului (au fost numărate pe glob 22 de mii de specii) există niște senzori — armă de apărare și adaptare — care pot depista vibrații infinitezimale, de ordinul a trei milionimi de milimetru. ● În timpul zborului de migrație, o pasăre de dimensiune medie nu cheltuiește decît 0,5 gr. grăsime la suta de kilometri — lucru care ne-ar putea da sugestii acum, cînd cu economia de combustibil. ● Pentru că au în compoziția sîngelui o mare gamă de anticorpi, rechinii sînt imuni la bolile infecțioase. ● În 1734, marinarul scandinav Egede descoperea o specie impresionantă de reptilă — marele șarpe de mare (Megophias), atingînd 20 m lungime și un diametru de trei metri. ● Un metru cub de apă de mare este locuința a circa 77 milioane viețăți. ● Din cele un milion și jumătate de organisme vii identificate pînă acum pe planeta noastră, două treimi reprezintă regnul animal și o treime cel vegetal.

Cu picioarele în vînt/ Și cu barba în pămînt!

● **Ceapa,** pe care ați recunoscut-o desigur în ghicitoare, este unul din cele mai folosite leacuri naturale. Un remediu foarte bun, de pildă, aplicat de țăranii din Vrancea în durerile de pîntece și în indigestii, este o jumătate de ceapă, pusă pe... buric. La tuse — cîte o linguriță de must stors din ceapă, amestecat cu zahăr. Ceapa albă fiartă în oțet — pentru bătături, iar la arsuri — aplicații, schimbate des, de ceapă pisată cu smîntînă. La înțepături de viespe sau albină, se freacă locul dureros cu o bucată de ceapă. În fine, o ceapă întreagă pusă în corpul unei păsări tăiate poate ține, pentru o zi, loc de frigider. ● Decoct din **frunze de nuc,** bun fortifiant pentru păr și pielea capului: 100 gr. frunze la un litru de apă se fierb pînă ce scade la jumătate. ● Comprese dintr-un decoct de **flori de tei** — remediu pentru cearcăne. Puternicul miros al florilor alungă, de asemenea, șoarecii. ● Dintr-o legătură de **mărar** fiert într-un sfert de litru de apă, răcit și filtrat, se prepară o loțiune eficace pentru tenurile iritate; tot astfel, un pumn de mărar și 5 foi de salată lăsate 15 minute în 150 gr. apă fiartă și avem o loțiune foarte folositoare părului gras. ● Obrazul prea roșu, congestionat, se tratează cu un preparat obținut din macerarea a 20 gr. **pătrunjel** în 500 ml apă. ● Sucul de **gutuie** se recomandă în cazul tenurilor grase. De asemenea, pentru părul uscat — 60 gr. semințe de gutui macerate 48 de ore într-un litru de apă rece (după spălat se fricționează părul cu o linguriță-două din acest preparat). ● În Oltenia — citim în «Enciclopedia de etnobotanică românească» a lui Valer Butură — «femeile puneau frunze de **varză** acră pe piept după nașteri, ca să le vină laptele.» ● Apă de **castraveți,** foarte hrănitoare pentru obrazul deshidratat: 500 gr. suc de castraveți, 200 gr alcool, un gram acid salicilic. ● Și, în fine o întrebuințare a portocalei: pentru a se da pantofilor negri un aspect nou, se freacă pielea cu partea interioară a unei coji de portocală, după care se dă lustru cu o cîrpă moale și... la drum, dar nu oricum!

ANDA RAICU